

PEDAGÓGIA ÉS PSZICHOLÓGIA TANSZÉK

A differenciált fejlesztést segítő vizsgálati módszerek

Szerkesztette: Pinczésné dr. Palásthy Ildikó

Girasek János

Kathyné Mogyoróssy Anita

DRHE

Debrecen

2018

Lektorálta: Sassné dr. Kiss Gabriella

Felelős kiadó: Dr. Kustár Zoltán

Kiadja a Debreceni Református Hittudományi

Egyetem, Debrecen, 2018.

2. kiadás

Első kiadás: KFRTKF

Debrecen, 2000.

ISBN 978-615-5853-09-8

Nyomdai kivitelező: Digitall Sapiens Kft., Debrecen

Előszó

A tanítóképzés négyéves programjában szemlélet meghatározó elemként jelent meg egy új tantárgy: a differenciált fejlesztés pedagógiája, mely az átlagtól eltérő, tanulási nehézségekkel küzdő vagy éppen valamely területen tehetséget mutató gyerekekkel való differenciált foglalkozásra készíti fel a jövőendő tanítókat.

E tantárgy szemináriumain sorra kerülő témák feldolgozását szeretnék a tantárgy oktatói, jelen kötet szerkesztői segíteni, megkönnyíteni.

A módszergyűjtemény öt fejezetre tagolódik:

- Tanulási zavarok
- Tehetség
- Tanulási motiváció
- Családi háttér
- Disszocialitás, melyek a tanterv által előírt jövőendő tanítók számára nélkülözhetetlen feltáró, a felismerést segítő módszereket tartalmazzák.

A vizsgálatok leírásából csak annyi információt közlünk, amennyi elegendő a módszer tanulmányozásához, de szükségesnek tartjuk annak hangsúlyozását, hogy – főleg a Tanulási zavarok c. fejezetben található eljárások – önálló felvételéhez és értékeléséhez szakember segítségét kell igénybe venni.

Debrecen, 2000. ápr. 5.

A szerkesztők

Tartalomjegyzék

Előszó	3
<u>Tanulási zavarok</u>	6
- Lincoln-Oseretzky mozgásfejlettségi skála	7
- Conner-kérdőív	26
- Edfeld-teszt	28
- Frostig-teszt	31
- Dyslexia prevenciós teszt	60
- A beszédészlelési és beszédmegértési teljesítmény mérése	99
- MSSST-szülőeljárás óvodáskorban a tanulási zavar lehetőségének vizsgálatára	118
<u>Tehetség</u>	146
- Torrance-Körök Teszt	147
- Sikerkeresés-kudarckerülés	149
- Kreativitás-szabadidő	151
- Tehetség és személyiség	154
<u>Tanulási motiváció</u>	157
- Tanulás iránti attitűd	158
- Tantárgyak iránti attitűd	160
- Tanulási stílus	164
- Iskolai motiváció	168
- Tanulási orientáció	174
- Felelés, nyilvános szereplés	180

<u>Családi háttér</u> -----	185
- Családkép, családeál-----	186
- A gyermekek véleménye a szülők nevelési módszereiről-----	190
- A szülők - ahogy a pedagógusok látják őket-----	192
 <u>Disszocialitás</u> -----	195
- A deviáns veszélyeztetettség prognosztikai skálája-----	196
- Tanári véleményezési lista-----	202

Tanulási zavarok

LINCOLN – OSERETZKY MOZGÁSFEJLETTSÉGI SKÁLA
LOS
(LINCOLN – OSERETZKY – MOTOR – DEVELOPMENT – SCALE)

Forrás: TBGB-Instrukciós füzet, normatáblákkal, Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, 1972.

Hamburgi változat.

Ez a motorikus fejlettségi állapot felmérésére irányuló skála Oseretzkynek 1925-ben ill. 1931-ben készült vizsgálataira nyúlnak vissza. Részben neurológiai vizsgálatokból átvett feladatok célja a motorikus adottságok, ill. képességek mérése oly módon, hogy megállapításokat tehessünk mind az általános motorikus fejlettségi állapotról, mind az egyes mozgási komponensekről.

Az egész mozgásosság teljes felmérése azonban nem volt Oseretzky célja. Ő a 4-16 éves korcsoportok számára készített feladatsorokat. A LOS – nak itt közzétett hamburgi változata a skálának SLOAN által 1955-ben végzett átdolgozásán, és ennek német fordításán alapszik (WEGNER 1960), melyet először csak kísérleti célokra publikáltak. A SLOAN-féle átdolgozás alapjául az Oseretzky-tesztnek 1948-ban, az Illionisi Lincoln Állami iskolában történt adaptációja szolgált.

A feladatok:

1. AZ ORR MEGÉRINTÉSE

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutatisítás:

Csukott szemek és mozdulatlanul tartott fej mellett a vsz. nyújtsa ki vízszintesen mindkét kezét, s mutatóujját nyújtsa előre, majd mindkét kezének kinyújtott mutatóujjával – egymás után háromszor – érintse meg az orrát.

A feladatot a vv. bemutatja és elmagyarázza:

„Nyújtsd ki így a kezeidet! Most csukd be a szemed, most pedig érintsd meg az orrodát ezzel a kezeddal (jobb kézre mutat) és a fejedet közben tartsd mozdulatlanul. Most érintsd meg az orrodát a másik kezeddal!”

A feladat megoldásánál egy próbálkozás engedélyezett. Egy próbálkozás három érintési kísérletből (karbehajlításból) áll, az érintést a mutatóujjal kell végezni. A próbálkozás sikeresnek számít, ha mindkét karjával 3-3 behajlítással az orrát legalább kétszer-kétszer megérintette a vsz.

Értékelés:

Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

2. CÉRNA FELTEKERÉSE PÁLCIKÁRA

Eszköz: pálcika közepéhez erősített kb. 2 m. hosszú fonal.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett, az előnyben részesített (továbbiakban: domináns) kézzel.

A fonal – amikor a vsz. megkapja – már le van tekerve.

A vsz. vegye domináns keze hüvelyk és mutatóujja közé a fonalat, a másik kezébe pedig a pálcikát. Figyelmeztessük a vsz.-t, hogy a pálcát tartó keze túlzottan nagy mozdulatokat ne végezzen.

„Lássuk, milyen gyorsan tudod ezt a fonalat a pálcára tekerni!”

Értékelés:

A vv. feljegyzí a feltekérésre fordított pontos időtartamot. Egy próbálkozás se nyúljon 30 mp-nél hosszabb időtartamra. A feladat megoldottnak tekinthető, hogyha a teljesítésé az alább megadott időnél hosszabb időt nem vesz igénybe.

0 – 11 mp. (másodperc) = 1 pont,

11 – és több mp. = 0 pont.

3. PAPÍR PONTOZÁSA

Eszköz: 2 db. tompa hegyű ceruza, 2 db. üres ún. géppapír.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz.-nek mindkét kezében egy-egy ceruzával két egymás mellett fekvő papírlapra kell pontokat tennie. A vsz. alkarja nyugodtan fekszik az asztal szélén. Egy jelre a vsz. mindkét ceruzával egyszerre minél gyorsabban pontozni kezd. A vsz. a pontokat úgy oszthatja el, ahogy neki tetszik, de kerülje azt, hogy egy helyre több pontot is rakjon.

„Végy mindkét kezébe egy-egy ceruzát és próbáld meg, hány pontot tudsz rakni ezekre a papírlapokra. – A vv. pontoz. – Amikor azt mondom „rajta” kezdjél el olyan gyorsan pontozni, ahogyan csak tudsz. Próbáld meg a pontokat nem egy halomra rakni. Megértetted? Rajta!”

Értékelés:

Az időhatár 15 mp. A vsz. feladatkor csak a kezeit mozgathatja és viszonylag nyugodtan kell tartania az alkarjait.

Ha a két papírlapra rakott pontok száma között nincs 2-nél nagyobb különbség (vagy a próbálkozás ritmusa egynél többször nem tört meg, akkor a feladat megoldottnak tekinthető. Nem egyszerre történő pontozás, vagy nagyobb karmozdulatok nem lehetnek.

Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

4. RITMIKUS KOPOGÁS AZ UJJAKKAL ÉS LÁBAKKAL

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutatisítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. ültében lábával ritmikusan kopogjon a padlón, tetszőleges tempóban. Egyidejűleg a vsz. azonos oldali mutatóujjával kopogjon az asztal szélén. Az ujj-, és lábkopogás egyszerre történjen. Majd felváltva tegye ugyanezt mindkét oldali végtagjaival.

„Lássuk meg tudod-e csinálni ezt a két dolgot egyszerre: Szorítsd ökölbe a kezéd és nyújtsd ki a mutatóujjadat. Most kopogjál a jobb lábaddal a padlón és ugyanakkor kopogjál a jobb mutatóujjaddal az asztalon. Lássuk megértetted-e? Használd először az egyik lábadat és az egyik kezedet, majd a másik lábadat és a másik kezedet. A jobb lábadat a jobb kezeddal és a bal lábadat a bal kezeddal. Kopogjál addig, amíg „állj”-t nem mondok.” A vv. többször bemutat egy – egy ritmust.

Értékelés:

A próbálkozás sikeres, ha a ritmikus kopogás legalább 20 mp.-ig tartott. A próbálkozás sikertelen, ha a mozdulatok ritmusa megváltozik, vagy ha a lábkopogás nem egyszerre történik a mutatóujj kopogásával.

Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

5. KOPOGÁS PAPÍRRA CERUZÁVAL

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutatisítás:

A vsz. egy asztal mellett ül, amelyen üres papírlap van. A jobb alkar az asztallapon nyugszik, és a vsz. egy adott jelre, ceruzával a kezében elkezd pontokat rakni, olyan gyorsan, ahogy csak tud, de egy pontot sem szabad többször érintenie. A pontokat a vsz. a papírra bárhová rakhatja. Nagyobb karmozdulatok nem meg-

engedettek. „Szeretném látni, hány pontot tudsz tenni ezzel a ceruzával erre a papírra. A kezdet mozgathatod, de a karodat nem emelheted el az asztal lapjáról, vigyázz arra, hogy egy pontot még egyszer ne találj el. Nos kezd el!”

Két próbálkozás követheti egymást. A vv. a második próbálkozásnál egy új papírt tesz a vsz. elé.

Értékelés:

Minden egyes próbálkozás időtartama 15 mp.

70 és annál több pont – 1 pont, 70-nél kevesebb – 0 pont.

6. HÁTRAFELE MENÉS

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz.-nek 1,80 métert kell hátrafelé mennie, mialatt karjai szabadon lógnak. A vv. bemutatja, hogy az egyik lábat úgy helyezi a másik mellé, hogy a cipőorr és a sarok összeérjenek.

„Szeretném, ha így járnál” – majd a feladat bemutatása után – „Ne fejejtsd el, hogy a cipő orrának és sarkának minden lépésnél össze kell érnie.”

Értékelés:

A vsz.-nek nem szabad oldalirányban 30 cm-nél többre kitérnie és karjait egyensúlyozásra használnia. Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

7. KÖTÉL FELETT ÁTUGRÁS

Eszköz: kb. 2 m hosszú, vékony műanyag-kötél.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. Feszítsük ki a kötelet két szék közé úgy, hogy 40 cm magasan legyen a padlótól. Az egyik oldalon lazán rögzítsük, hogy a gyerek esetleges felbukását megakadályozzuk. A vsz. páros lábbal (térdfelhajtással) egy helyből ugorjon. A vv. bemutatja és így szól:

„Lássuk, át tudsz-e ugrni ezen a kötélén. Próbáld meg!”

Értékelés:

A feladat sikeres, ha a vsz. a fenti módon ugrik és nem érinti a kötelet. Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

8. KÉZUJJAK MEGÉRINTÉSE

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

A domináns kézzel egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. hüvelykujjával érintse meg ugyanannak a kezének többi ujjhegyét, a kisujjon kezdve sorban, majd vissza, többször egymásután.

„Lássuk, hogyan érinted meg az ujjhegyeidet a hüvelykujjaddal.” – majd bemutatás után – „Kezdd a kisujjadnál és érintsd meg minden ujjadat, úgy mint én, és most menj vissza a kisujjadhoz ugyanazon az úton. Így. Látom tudod. Jól van.”

Értékelés:

Egy próbálkozás az oda-vissza történő érintgetésekből áll. A próbaidő határa 5 mp. A feladat rossz, ha a vsz. egynél több ujjat érinti meg egyszerre, vagy ha egy vagy több ujjat kihagy. Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

9. KEZEK KINYITÁSA ÉS BECSUKÁSA

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. nyújtsa ki mindkét karját mellső középtartásban, lefelé fordított tenyérrel és egyik kezét szorítsa ökölbe. Szinkron mozgással – mialatt ökölbe szorított kezét kinyitja – egy időben csukja ökölbe másik (nyitott) kezét. Ezt csinálja folyamatosan, gyorsan 10 mp.-ig.

„Nyújtsd egészen előre kezeidet, úgy mint én, a tenyereddel lefelé. Ezt addig ismételd, amíg „állj”-t nem mondok. Kezdd el!”

Értékelés:

A feladat sikerült, ha a vsz. 10 mp.-en belül ökleit nem egyszerre csukja és nyitja, és a könyökét nem hajlítja be.

Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont

10. GOLYÓGYÚRÁS

Eszköz: cigaretta papírok.

Tesztutasítás:

A domináns kézzel egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. gyúrjon golyót egyik, majd másik kezével; a gyúrt golyónak nagyjából gömbölyűnek és tömörnek kell lenni.

„Lássuk, milyen gyorsan tudsz egy kézzel, egy kis papírgolyót készíteni, úgy mint én. Add nekem a golyót, ha készen vagy vele.”

Értékelés:

A feladat sikerült, ha 9 mp. a felhasznált idő.

0 – 9 mp. – 1 pont, 9 mp. felett – 0 pont.

11. EGY LÁBON EGYENSÚLYOZÁS

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. 10 mp.-ig álljon mozdulatlanul egy lábon. A másik láb talpa az állóláb térdének belső oldalához kerüljön. A kezek a comb külső felén nyugszanak. A vv. bemutatja.

„Lássuk mennyi ideig tudsz egy lábon egyensúlyozni, miközben a kezeidet így tartod.”

Értékelés:

A feladat rossz, ha a vsz. behajlított lábával megérinti a padlót, ha egyensúlyát veszítve, kezeit elemeli a combjáról, vagy lábujjhegyre áll. Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

12. A SAROK ÉS LÁBUJJAK EGYMÁSHOZ ÉRINTÉSE

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. tegye jobb lábát szorosan a bal lába elé egy vonalba. A jobb sarok a bal lábujjat érinti. A vsz. szeméi csukva vannak és

kezeit lazán, tenyérrel befelé lógassa a törzse mellett. A vv. a feladatot bemutatja és így szól:

„Állj meg így csukott szemmel, addig, amíg nem szólok!”

Értékelés:

A vsz.-nek a helyzetet legalább 15 mp.-ig kell megtartania. A feladat sikeres, ha nem lép ki, nem kalimpál a kezeivel, szemét sem nyitja ki. Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

13. LABDA CÉLBADOBÁSA

Eszköz: a felakasztható céltábla, s a kisméretű gumilabda.

Tesztutatisítás:

5 próbálkozás a domináns kézzel engedélyezett. A céltáblát 2,5 m.-re helyezzük el a falon, mellmagasságban. A vsz. emelje a labdát tartó kezét nyak magasságba, könyökét hajlítsa be teljesen, ellenkező oldali lábával kissé lépjen ki. A labdát egyenes irányba kell eldobnia, fej mellől, nem felülről és nem alulról. A vv. bemutatja.

„Lássuk, el tudod-e találni a céltáblát ezzel a labdával.”

Értékelés:

Az öt próbálkozás során elért találatok számát számoljuk. A nem helyesen végzett dobásokat (kéztől le, ill. felfelé történőket) korrigáljuk, de nem számítjuk próbálkozásokként.

3 vagy több találat – 1 pont, 3-nál kevesebb – 0 pont.

14. GUGGOLVA LÁBUJJHEGYEN ÁLLÁS

Eszköz: nem szükséges

Tesztutatisítás:

A vsz.-nek félig guggoló testhelyzetben, lábujjhegyen kell állnia, úgy, hogy térdeit 45 fokban hajlítsa be és karjait oldalsó középtartásban tartsa. Lábai párhuzamosan álljanak 30 cm távolságban.

„Meg tudsz állni biztonságosan? – lássuk tudsz-e lábujjhegyen állni – és a karoddal egyensúlyozni, miközben a szemed csukva van?” – a vv. bemutatja – „Ne

felejtsd el, hogy behajlított térden kell lábujjhegyen állnod, kinyújtott karral és csukott szemmel. Nos, kezd el!”

Értékelés:

Ezt a helyzetet a vsz.-nek minden próbálkozásnál 10 mp.-ig kell tartania. A feladat rossz, ha a vsz. elesik, testsúlyát a sarkára helyezi, kezével megérinti a padlót, vagy helyet változtat. A karok vízszintesek legyenek. Két próbálkozás, ha szükséges engedélyezett.

Az 1. vagy a 2. próbálkozás helyes – 1 pont.

Mindkét próbálkozás sikertelen – 0 pont.

15. VONALAK BERAJZOLÁSA

Eszköz: a vonalazott ún. fogalmazvány-papír lap, ceruza.

Tesztutasítás:

A domináns kézzel egy próbálkozás engedélyezett. A vv. előrajzol kb. 5 függőleges vonalat a papír két vízszintes vonala közé, aztán a vsz. kezébe adja a ceruzát:

„Rajzolj annyi vonalat a kettő közé – mint én – amennyit csak tudsz. Szeretném, ha a vonalaid ezt a két vonalat érintenék, de se fölé, se alá ne menjenek. Rajta!”

Értékelés:

A feladat időhatára 15 mp. Az ezalatt berajzolt vonalak száma a mérvadó. Nem számít hibának, ha a vonalaktól való kitérés (fent – lent) nem túlzott. A behúzott vonalak egymástól való távolsága sem szempont, 10 vagy ennél több vonal – 1 pont, - 10-nél kevesebb: 0

16. KÖRÖK RAJZOLÁSA A LEVEGŐBEN

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. az asztal mellett ül, tegye karjait oldal-só középtartásba. A kezei ökölbe szorítva, a két mutatóujj kivételével. Két mutatóujjával egyidejűleg köröket rajzol a levegőbe 10 mp.-ig. Vv. bemutatja.

„Rajzolt gondosan köröket, a mutatóujjaddal a levegőben!”

Értékelés:

A feladatot akkor teljesíti eredményesen, ha csak a mutatóujjai mozognak, és szinkronban, és a levegőbe rajzolt körök kb. egyforma átmérőjűek. Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan – 0 pont.

17. LEVEGŐBEN HÁTRA ARC

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. ugorjon fel páros lábbal álló helyzetéből, s tegyen a levegőben 180 fokos fordulatot, érkezzen vissza lábujjhegyre és maradjon így lábujjhegyen kb. 3 mp.-ig.

„Szeretném, ha felugranál a levegőbe és lábujjhegyre érkeznel vissza. – a vv. bemutatja – Próbálj meg ugrás közben legalább félig megfordulni. Ha sikerült lábujjhegyre érkezned, maradj úgy állva”

Értékelés:

A próbálkozás sikerült, ha a vsz. legalább 180 fokkal elfordult, ha nem veszítette el egyensúlyát és a visszaérkezésnél legalább 3 mp.-ig lábujjhegyen áll. Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan – 0 pont.

18. LABDA ELKAPÁSA

Eszköz: kisméretű gumilabda

Tesztutasítás:

A próbálkozás a domináns kézzel engedélyezett, ha szükséges. A vv. oly módon dobja fel a labdát alsó kéztartásból, hogy amikor a vsz.-t eléri, lefelé essen, és a vsz. a labdát felfelé néző tenyérrel elkapassa. A dobás mindig az elkapást végző kéz felé történjen. A vv. rossz dobásai nem számítanak a próbálkozás közé. A vsz. kb. 3 méterre álljon a vv.-től, tenyere lazán feküdjön a combján. A vv. minden dobás előtt így szól: „Figyelj, jön a labda! – 5 dobást szabad végezni – Lássuk, milyen jól tudod a labdát egy kézzel elkapni. Állj ide (a vv. beállítja a vsz.-t kb. 3 méterre) és tartsd a kezedet oldalt, mint én, míg a labdát el nem dobom. A labdát egy kézzel kapd el! Kész vagy? Nos itt jön a labda!”

Értékelés:

A sikeres elkapások számát jegyezzük fel. 3 sikeres elkapás után egy negyedik nem szükséges. Ha a vsz. a másik kezét használja az elkapáshoz, a vv. kijavítja, de a próbálkozást nem számítja. 3 sikeres elkapás – 1 pont, 3-nál kevesebb – 0 pont.

19. FONALFELTEKERÉS JÁRÁS KÖZBEN

Eszköz: a pálcikára erősített fonaldarab.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás a domináns kézzel engedélyezett. A vsz.-nek a fonalat járás közben kell a mutatóujjára tekerni, olyan gyorsan, ahogyan csak tudja. A vv. bemutatja.

„Szeretném, ha fel-alá sétálnál és közben a fonalat, amit a kezeden tartasz, a mutatóujjadra tekernéd. Tekerd a fonalat olyan gyorsan, ahogyan csak tudod és közben ne hagyd abba a járkálást. Tessék, kezd el.”

Értékelés:

Ha a járkálás és az egyidejű tekerés ritmusa háromnál többször megtörik, úgy a próbálkozás sikertelen. A vv. figyelmeztesse a vsz.-t az elkövetett hibákra. 3 figyelmeztetés következmény nélküli. Ügyeljünk az időhatárra.

Hímnemű vsz.-ek pontjai:

0 – 15 mp. – 1 pont

16 - és több – 0 pont

Nőnemű vsz.-ek pontjai:

0 – 20 mp. – 1 pont

21 – és több – 0 pont

20. GYUFASZÁLAK SZORTÍROZÁSA

Eszköz: gyufásdoboz 40 szál gyufával

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás a domináns kézzel engedélyezett. A vsz. az asztalnál ül, előtte a 40 db gyufaszál egy halomban van. A vsz.-nek négy egyenlő nagyságú halmot (10-10 szál) kell készítenie, a középre tett gyufásdoboz egy-egy sarkánál. A gyufaszálak a doboz és a vsz. között fekszenek. A vv. jelére a vsz. domináns kezével egyenként veszi ki a gyufaszálakat és kezdi rakni a halmokat, amilyen gyorsan csak tudja. A vsz.-nek nem szabad a székről felállnia, vagy egynél több gyufaszálát egyszerre kivennie. A vv. ezt úgy mutatja be, hogy egy sarokra helyez 10 gyufaszálát és

egy másik saroknál egy új halmot kezd csinálni. 3-4 gyufaszál. Ezután a gyufaszálakat visszateszi a nagy halomba. Az első kis halom (10 szál) elkészültekor:

„Itt egy halom gyufaszál. Emeld fel őket egyenként egy kézzel és csinálj négy szabályos halmot a doboz sarkainál. Ne állj fel a székről és mindig csak egy gyufát vegyél el. Megértetted? Kezdd el!”

Értékelés:

A 4 halom elkészítéséhez szükséges idő a mérvadó. Minden elkövetett hiba a mért időhöz 5-5 mp. hozzáadását vonja maga után. Hiba egynél több gyufa felvétele, vagy a gyufaszál leejtése.

Hímnemű vsz.-ek pontjai:

0 - 70 mp. - 1 pont

71 - és több - 0 pont

Nőnemű vsz.-ek pontjai:

0 - 85 mp. - 1 pont

86 - és több - 0 pont

21. FELUGRÁS A SARKOK MEGÉRINTÉSÉVEL

Eszköz: nem szükséges

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás a engedélyezett. A vsz. ugorjon fel páros lábbal és közben érintse meg mindkét kezével sarkait. A vv. bemutatja.

„Próbáld meg te is utánam csinálni!”

Értékelés:

A próbálkozás akkor jó csak, ha a két kéz egyszerre érinti a sarkokat a levegőben tartózkodás közben.

Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan feladat – 0 pont.

22. GYUFASZÁLAK DOBOZBA RAKÁSA KÉT KÉZZEL

Eszköz: gyufásdoboz, 20 gyufaszál

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás a engedélyezett. A vsz. az asztalnál ül. A doboz az asztalszéllal párhuzamosan olyan távolságban van, hogy a vsz. félig behajlított karral jól elérje. A vv. a doboz két oldalára kirakosgat 10 –10 gyufaszálat, egymástól 2-2 cm-re, párhuzamosan a doboz szélével és egymással. A vv. a feladatot bemutatja:

„Figyeld meg, mit fogok csinálni! Látod, mind a két kezemmel felveszek egy-egy gyufaszálat és a kettőt egyszerre berakom a dobozba. Most próbáld meg te is, olyan gyorsan, ahogyan csak tudod! Azokkal kezd, amelyek a legközelebb fekszenek a dobozhoz. Ne felejtsd el, amit mondtam! Kérlek, kezd el!”

Értékelés:

A feladat végrehajtásához felhasznált idő a mérvadó. Minden elkövetett hiba a mért időhöz 5-5 mp. hozzáadását vonja maga után. Hibának számít a gyufák bedobása a dobozba, a ritmus megtörése, vagy egynél több gyufaszál felvétele egy kézbe.

Hímnemű vsz.-ek pontszáma:

0 – 22 mp. – 1 pont

23 – és több - 0 pont

Nőnemű vsz.-ek pontszáma:

0 – 23 mp. – 1 pont

24 – és több - 0 pont

23. UJJMOZGATÁS

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutatisítás:

Három próbálkozás engedélyezett, ha szükséges. A vsz. a jobb kéz mutató és a bal kéz hüvelykujját összeérinti. Azután a vsz. felszabadítja jobb kéz mutatóujját, mellyel kört ír a levegőbe. Ezután visszazár a bal hüvelykujra. A jobb kéz hüvelykujját felszabadítja és kört ír le vele, ezután visszazár. A vv. bemutatja.

„Csináld kérlek ezt addig (10 mp.) nyitott szemmel, amíg azt mondom „szemeket becsukni” – akkor csináld tovább, míg azt nem mondom: állj! (újabb 10 mp.)”

Értékelés:

A mozgásokat az ujjak összecszerélése nélkül kell végezni. Ha a 3 próbálkozás egyike sikerült, a feladat megoldottnak tekinthető. 3 próbálkozás közül 1 jó – 1 pont, egy sem jó – 0 pont.

24. FARÚD EGYENSÚLYOZÁSA VÍZSZINTESEN

Eszköz: 12 mm. átmérőjű farudacska

Tesztutasítás:

Három próbálkozás a domináns kézzel engedélyezett, ha szükséges. A vsz. az asztal mellett ültében egyensúlyozza ki a rudat, ökölbe szorított keze mutatóujján, a másik keze segítségével vízszintesre, majd segítő kezével eressze el (az időmérést ekkor kezdjük) és segítség nélkül tartsa 10 mp.-ig. A vv. bemutatja.

„Próbáld meg, tudod-e egyensúlyozni úgy, mint én?”

Értékelés:

A próbálkozás sikerültnek tekinthető, ha a vsz. a rudat az ujján legalább 10 mp.-ig egyensúlyozta. A próbálkozás sikertelen, ha a rúd leesik, vagy a vsz. a másik kezét is használja az egyensúlyozáshoz.

3 próbálkozás közül 1 jó – 1 pont, egy sem jó – 0 pont.

25. ÉRMÉK ÉS GYUFASZÁLAK

Eszköz: 2 db. gyufásdoboz, 20 db húszfilléres, 20 db. gyufaszál

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. az asztalnál ül, melyen a két gyufásdoboz 5 cm. távolságban van egymás mellett, könnyen elérhető távolságra. A jobb-oldali doboz mellett 20 szál gyufát helyezünk egy halomba a doboztól jobbra, a bal oldali doboztól balra 20 db, húszfillérest szintén egy halomba. A vsz. adott jelre kezdje el a gyufaszálakat és a pénzdarabokat egyenként berakosgatni a dobozba, mindkét kezével olyan gyorsan, ahogyan tudja, Vv. bemutat:

„Szeretném tudni, hogy milyen gyorsan tudod megcsinálni ezt a feladatot. Az érméket és a gyufaszálakat egyenként rakosgasd a dobozba, de jobb és bal kezeddal egyszerre dolgozz!”

Értékelés:

Csak a felhasznált idő lényeges. A hibáknál a feladat során a vv. szóban figyelmezteti a vsz-t.

0 – 50 mp. - 1 pont, 51 és több mp. – 0 pont.

26. ÚTVESZTŐ KÖVETÉSE

Eszköz: útvesztő mintalap, ceruza.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett, a domináns kézzel. A vsz. az alsó labirintussal kezdje meg a próbálkozást. Vegye a kezébe a ceruzát és egy vonalat húzva – amilyen gyorsan csak tudja – kövesse végig az útvesztőt úgy, hogy közben ne lépje túl a határoló vonalat. Nem számít hibának, ha a húzott vonal csak érinti a határvonalat.

„Ez itt egy átjáró (megmutatja) szeretném, ha a ceruzával berajzolnád azt az útvonalat, ahogyan a kijáráshoz eljutsz, anélkül, hogy a kerítésnek ütköznél. Mihelyt készen vagy, vedd sorra a következő kanyargós utat, s menj át ceruzáddal ezen is. „Ha a vsz. elfordítja a papírt, a vv. figyelmezteti, hogy azt ne tegye.

Értékelés:

Egy lap mindkét labirintusának átjárásához szükséges idő a mérvadó. Minden elkövetett hiba a mért időhöz 5-5 mp. hozzáadását vonja maga után. Csak a határvonal túllépése számít hibának.

0 - 50 mp. – 1 pont, 51 és több mp. – 0 pont.

27. EGYENSÚLYOZÁS LÁBUJJHEGYEN, CSUKOTT SZEMMEL

Eszköz: nem szükséges

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. álljon mindkét lábával egyszerre lábujjhegyen 15 mp.-ig, karjait lazán lógassa maga mellett, szeméit hunyja be.

„Szeretném látni, hogy vajon csukott szemmel meg tudsz-e állni így – bemutatja – amíg „állj-t” nem mondok. Kezdd el!”

Értékelés:

A feladat végrehajtása során az egyensúly során megtartása érdekében végzett kisméretű mozgások megengedettek, mindaddig, amíg a sarok nem érinti a padlót és nem nyitja ki a szemét, valamint lábát nem mozdítja el a földön.

Megoldott feladat – 1 pont, megoldatlan - 0 pont.

28. KÖRLAP KIVÁGÁSA

Eszköz: mintalap nyomtatott körökkel, kisolló

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás a domináns kézzel engedélyezett. A vsz.-nek a legerősebben nyomtatott vonal mentén, annak belső oldalán egy kört kell kivágnia.

„Itt van egy papírlap, rajta néhány kör. Az ollóval a legerősebben megrajzolt kör mentén kell kivágnod – bemutatja – vigyázz, hogy vágás közben a vastag vonalnál maradj.”

Értékelés:

A kör teljes kivágásához szükséges idő a mérvadó. Valahányszor belevág egy másik körbe, 5-5 mp. –et hozzá kell adni a mért időhöz. Minden hiba után figyelmezteti a vv. a vsz.-t.

0 - 60 mp. – 1 pont, 61 és több - 0 pont.

29. KEZEK NYITÁSA ÉS CSUKÁSA CSAVARÁS KÖZBEN

Eszköz: nem szükséges

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz nyújtsa ki mindkét karját felfelé fordított tenyerekkel. Ekkor a vsz. becsukja bal kezét, ugyanekkor oldalra fordítja a jobb kezét a balkéz irányába, úgy, hogy a jobb kéz ujjai a bal kisujjhoz kerüljenek közel, és a hüvelykujj felfelé mutasson. Egy jelre a vsz. balkezét jobb kezének helyzetébe hozza és fordítva. Ezt a mozdulatot a 10 mp. alatt a vsz.-nek többször meg kell ismételnie, nyitott szemmel, és könyöke maradjon mozdulatlanul. A vv. bemutatja.

„Nyújtsd ki így a kezeidet... - érted? – Akkor rajta!”

Értékelés:

A próbálkozás sikeres, ha a vsz. a kezeit nem ugyanabban a helyzetben tartja, azaz két keze nem kerül soha azonos pozícióba, folyamatos és ritmusos a mozgása. A gyorsaság nem lényeges, de a két kéz szinkron mozgása igen.

Megoldott feladat - 1 pont, megoldatlan - 0 pont.

30. PÉNZÉRMÉK BETEVÉSE DOBOZBA

Eszköz: gyufásdoboz

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás a domináns kézzel engedélyezett. A vsz. az asztal mellett ül, az asztalon elérhető távolságban van a gyufásdoboz, a doboztól a vsz. felé eső oldalon egymástól 5 mm távolságban 10 db húszfilléres van kirakva, ettől a pénzsortól 5 cm-re a vsz. felé még egy sor húszfilléres van kirakva úgy, mint a fentiek.

A vv. bemutatja a feladatot egy v. két húszfilléressel.

„Lássuk milyen gyorsan tudod ezeket a húszfilléresek a dobozba helyezni. Csak az egyik kezedet használd, és egyszerre csak 1 db 20 fillérest tegyél a dobozba úgy, mint én. Rakd bele a dobozba, úgy mint én, s ne dobáld őket!”

(A vv. méri a feladat elvégzéséig eltelt időt.)

Értékelés:

Egy próbálkozás az időhatáron belül 15 mp. Ez idő alatt a dobozba helyezett 20 filléresek száma a mérvadó.

14 vagy több 20 filléres - 1 pont, 14-nél kevesebb - 0 pont.

31. LÁBBAL DOBOLÁS, KÉZZEL KÖRÖZÉS

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. tegye karjait oldalsó középtartásba, mutatóujjait tartsa nyújtva, többi ujját csukja ökölbe: doboljon váltott lábbal (térdemeléssel) ritmusosan a földön és közben azonos ritmusban mindkét mutatóujjával egyszerre rajzoljon köröket a levegőbe 15 mp.-ig. A vv. bemutatja.

„Lássuk, meg tudod-e csinálni ezt a két dolgot egyszerre? A kezedet ne mozgasd, csak a mutatóujjad írja a köröket!”

Értékelés:

A próbálkozás sikeres, ha sem a kéz, sem a láb nem esik ki a ritmusból, ha a vsz. a köröket csak ujjal és nem kézfejjel vagy karral rajzolja.

Megoldott feladat - 1 pont, megoldatlan - 0 pont.

32. KOPOGÁS LÁBAKKAL ÉS UJJAKKAL

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. az asztalnál ül és lábaival a magaválasztotta ritmusban kopog a padlón. Mindkét kezének mutatóujjával egyszerre kopog az asztalon, de csak akkor, amikor a jobb láb üt a padlóra. A vv. bemutatja.

„Lássuk meg tudod-e csinálni ezt a két dolgot egyszerre. Kopogjál a földön először az egyik lábaddal, azután a másikkal. Amikor a jobb lábaddal koppantasz a földre, akkor egyszerre ezzel a két ujjaddal (vv. mutatja) koppantsál az asztalra. Ne felejtse el, hogy nem szabad az asztalra ütnöd, amikor a bal lábaddal koppantasz!”

(A vv.-nek meg kell győződnie, hogy a vsz. az utasításokat helyesen értette-e meg.)

Értékelés:

A próbálkozás sikeres, ha a vsz. 20 mp.-en át megközelítően azonos ritmust tart, ha az ujjak és a jobb láb egyszerre kopognak, és ha a két mutatóujj egyszerre koppant az asztalon.

Megoldott feladat - 1 pont, megoldatlan - 0 pont.

33. CSUKOTT SZEMMEL FÉLLÁBON ÁLLÁS

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Egy próbálkozás engedélyezett. A vsz. álljon csukott szemmel a jobb lábán, bal talpát tegye a jobb térdére – kezeit lazán lógassa lefelé – és maradjon így legalább 10 mp.-ig (majd fordítva). A vv. bemutatja. „Lássuk, mennyi ideig tudsz csukott szemmel egy lábon egyensúlyozni?”

Értékelés:

A próbálkozás sikeres, ha a vsz. nem áll lábujjhegyre, nem teszi le a másik lábát, nem nyitja ki a szemét, kézzel nem egyensúlyoz.

Megoldott feladat - 1 pont, megoldatlan feladat - 0 pont.

34. UGRÁS ÉS TAPS

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Három próbálkozás engedélyezett, ha szükséges. A vsz. ugorjon fel páros lábbal, a levegőben tapsoljon hármat a feje felett úgy, hogy lábujjhegyre érkezzen vissza. A vv. bemutatja.

„Lássuk, milyen magasra tudsz felugrani úgy, hogy lábaidat összetartod,...? – nos, kezd el!”

Értékelés:

Ha a vsz. háromnál kevesebbyszer tapsol a levegőben, vagy érkezéskor a sarka megérintette a földet, a próbálkozás sikertelen.

3 próbálkozásból legalább 1 helyes - 1 pont, egyetlen sem jó - 0.

35. EGYENSÚLYOZÁS EGY LÁBON, LÁBUJJHEGYEN

Eszköz: nem szükséges.

Tesztutasítás:

Két próbálkozás engedélyezett. A vsz. álljon egyik lábán lábujjhegyre, nyitott szemmel, másik lábát hajtsa be térdben derékszögben, combjait zárja össze, kezeit lazán lógassa maga mellett! – s maradjon így legalább 10 mp.-ig. A vv. bemutatja.

„Lássuk meddig tudsz egyensúlyozni egy lábon, lábujjhegyen – úgy mint én? Nos, próbáld meg!”

Értékelés:

A próbálkozás sikertelen, ha a vsz. háromnál több hibát vét. Három hibáig a vv. figyelmezteti a vsz.-t. Hibának számít: a padló megérintése a behajlított lábbal, vagy az álló láb sarkával, ugrálás, helyváltoztatás, vagy a kezeknek a combokról való elvétele.

2 próbálkozás közül 1 helyes – 1 pont, egy sem helyes - 0 pont.

36. RÚD EGYENSÚLYOZÁSA FÜGGŐLEGESEN

Eszköz: 12 mm átmérőjű farudacska a 24. feladatból.

Tesztutasítás:

Kezenként három próbálkozás engedélyezett, ha szükséges. A vsz. a széken ül. Mutatóujját nyújtsa ki, a többi ujját csukja ökölbe. Mutatóujján egyensúlyozza ki a rudat függőlegesen a másik kéz segítségével, majd segítség nélkül tartsa a rudat jobb kezén 5 mp.-ig bal kezén 3 mp.-ig. A vv. bemutatja.

„Lássuk, tudod-e ezt a rudat egyensúlyozni úgy mint én? Addig egyensúlyozd, amíg „állj-t” nem mondok. Nos, kezd el!”

Értékelés:

Miután a három próbálkozás szükséges, akkor ez 10 mp.-es szünetekkel történjen, ugyanazon a kézen. Karját és testét a vsz. mozgathatja, de nem állhat fel.

Kezenként egy próbálkozás helyes - 1 pont, egy sem helyes - 0.

CONNER-KÉRDŐÍV

Forrás: Bálint Mária: Hiperaktivitás és iskolai kudarcok, Kutatási beszámoló, Oktatókutató Intézet, 1987.

A Conner-kérdőív egy amerikai gyermekpszichológus nevéhez fűződik, aki 1968-ban dolgozta ki eljárását. Ez a kérdőív egy koordinációs táblázat, amely segítségével megállapíthatjuk, hogy gyermekünk, tanítványunk figyelemzavarban szenved-e.

A kérdőív kitöltésénél szigorúan ragaszkodni kell a realitásokhoz. A kérdőív nem csak a hiperaktivitás diagnózisának megállapítására szolgál, hanem a későbbiekben a kezelés sikeressége is mérhető vele. A javulást az összpontszámok csökkenése mutatja. A kérdőív tíz, nemzetközileg elfogadott ismertetőjegyet sorol fel, és négy kategóriába osztja az aktivitás erősségét. A „0” arra utal, hogy semmilyen ismertetőjel nem figyelhető meg a gyermeknél. Az „1” gyenge jelekről, a „2” elég gyakran fellépő ismertetőjelekről árulkodik. A „3” nagyon gyakori jellemzőkre utal.

Az értékeket be kell írni a táblázat megfelelő részeibe, majd összegzésük után megállapíthatjuk, hogy a gyermek hiperaktív-e, vagy csak néhány magatartásjegye utal erre a szindrómára. Amennyiben az összpontszám 18 felett van, akkor biztosak lehetünk benne, hogy a gyermek nem csak igen aktív temperamentumú, hanem valóban hiperaktív, és figyelemzavarban szenved.

A hiperaktivitás Conner-féle kérdőíve:

Név:

Életkor:

Dátum:

Az aktivitás erőssége				
Megfigyelés	Nincs (0)	Gyenge (1)	Elég sok (2)	Nagyon sok (3)
Nyugtalan, örökmozgó				
Ingerlékeny, impulzív				
Más gyerekeket zavaró				
Figyelmét csak rövid ideig képes összpontosítani, sok mindenbe belekezd, de nem fejezi be				
Izgó-mozgó				
Figyelmetlen				
Nem tud várni, gyorsan csalogdik				
Könnyen sír				
Gyorsan vált hangulatot				
Hajlamos a dühkitörésre: robbanékony, kiszámíthatatlan				

Összpontszám a terápia előtt				
Összpontszám a terápia után				

EDTFELDT-TESZT

Forrás: Porkolábné Balogh Katalin: Tanulási zavarok szűrése és korrekciója (Iskolapszichológia 17)

A tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek egyik jellegzetes problémája a téri pozíció érzékelése. Ezt vizsgálja ez a feladatlap.

Instrukció

„Nézzétek a lapokat! Ablakokat láthattok, és mindegyik ablakban két rajz van. Azt kérem, tegyetek csillagot abba az ablakba, amelyikben a két rajz teljesen egyforma, és egyformán is áll! Aki kész van, fordítsa meg a lapját és tegye fel a kezét!”

A táblára célszerű felrajzolni egy egyszerű csillagot, hogy ez ne jelentsen problémát. Fel kell hívni még egyszer a gyerekek figyelmét arra, hogy csak abba az ablakba tegyenek csillagot, amelyikben teljesen egyformák és egyformán is állnak a rajzok.

Megoldási idő két perc

Éppen a problémás gyerekek, mivel érzik bizonytalanságukat a feladatmegoldásban, a többiekől próbálnak másolni. Ezt igyekezzünk megakadályozni. A tanítónő segítségével fokozatosan, ahogy elkészülnek, rá kell írni a gyerekek nevét, és így beszédni a lapokat.

Értékelés

A hibázásokat számoljuk össze. Hiba a csillag hiánya a megfelelő helyen, illetve a rossz helyre tett csillag.

Hibázások százaléka:	3-4 éves:	60-80 %
	5-6 éves:	10-20 %
	6-7 éves:	5-10 %

Ezeket az adatokat a hazai gyerekek képességei szerint módosíthatjuk. Helyes megoldások 1, 5, 6, 8, 9. ábrák megjelölése. Egy jó megoldás +4 pontot jelent, minden rossz megoldásért levonunk 4 pontot.

Maximális pontszám: 20 pont, 100 %-os jó megoldás.

A teljesítmény százalékot (T %) átlagoljuk az alábbi életkori övezetekre:

6 év – 6,6 év
6,7 év – 7 év
7,1 év – 7,6 év
7,7 év – 8 év

A teljesítmény százalékok alakulása:

20 pont = 100 %

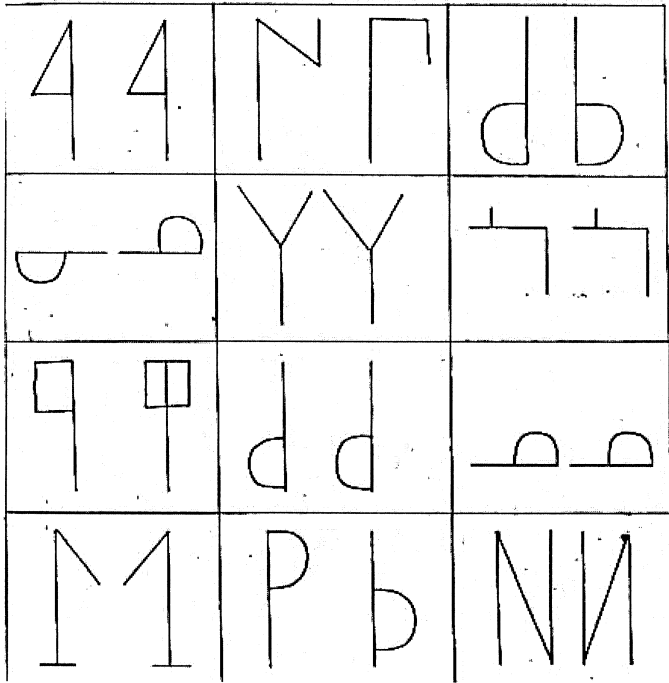
16 pont = 80 %

12 pont = 60 %

8 pont = 40 %

4 pont = 20 %

EDT-teszt

FROSTIG-TESZT

Forrás: Instrukciós füzet és normatáblák. BGGyTF. 1987.

A TESZTFELADATOK TARTALMA:

A teszt öt szubtesztben méri a percepciók képességeket.

I. teszt:

Szem és kéz koordináció: a szem és kéz koordinációjának vizsgálata, amelynek során folytonos egyenes, görbe vagy tört vonalakkal kell rajzolni: különböző szélességű határok között, vagy egyik ponttól a másikig húzni, segédvonalak nélkül.

II. teszt:

Alak - háttér: amelyben alakok változását kell megkülönböztetni fokozódó bonyolultságú háttér előtt. Egymást metsző és rejtett geometriai alakzatok is szerepelnek a tesztben.

III. teszt:

Alak - konstancia: beleértve egyes mértani alakzatok felismerését, miközben azok nagysága, (színe), szerkezete és térbeli helyzete változik, és azok megkülönböztetését hasonló mértani alakzatoktól. Köröket, négyzeteket, négyszögeket, ellipsziseket alkalmazunk.

IV. teszt:

Térbeli helyzet: - ez a teszt a sorozatokban megmutatott alakzatok irányának felismerését vizsgálja. A tesztben hétköznapi tárgyak egyszerűsített rajzait alkalmazzuk.

V. teszt:

Térbeli összefüggések: - egyszerű alakok és minták elemzése. Az alakok különböző hosszúságú vonalakkól és szögekből tevődnek össze, amelyeket a gyermekkel lemásoltatunk. A gyermek segítésére tájékoztató pontok szolgálnak.

A TESZT VÉGREHAJTÁSA - ELVÉGZÉSE

A vizsgáló az utasításokat a gyermekeknek gondosan a nyomtatott és aláhúzott szöveg szerint adja meg.

További magyarázatokat belátása szerint fűzhet hozzá: az ilyeneket „fakultatív” jelzéssel közöljük. Amikor kétféle lehetőség közül választhat, azt zárójelben adjuk meg. Valószínű, hogy kisebb gyermekek számára az utasításokat meg kell is-

mételni. A nagyobb gyermekeknél esetleg szükséges lehet. Az utasításokat azonban mindig úgy kell megadni, ahogyan azok a tesztszövegben találhatóak, nem szabad azokat körülírni, más szavakkal elmondani vagy részletezni.

A vizsgáló legyen igen határozott az utasítások megadásában, gondosan írja elő a feladat elvégzésének ütemét, ügyeljen arra, hogy az asztalon ne legyen semmi-féle más dolog, kivéve azt, amit a gyermek pillanatnyilag használ.

Engedélyezzen gyakori szüneteket, hogy a gyermek feszültsége feloldódjék.

Osszuk ki a megfelelő anyagokat (tesztfüzet, ceruza, színes ceruzák) a gyerekeknek.

Mondjuk nekik ezt: „Gyermekek, ne nyissátok ki még a füzetet! Most együtt fogunk majd játszani. Nagyon figyeljétek, és tegyétek azt, amit nektek mondok!”

(A felvevők győződjenek meg arról, hogy a gyermek neve minden tesztfüzet-re rá van-e írva.) Valamennyien egyszerre nyitjuk ki a füzetet és minden új játékot együtt kezdünk meg.”

A vizsgáló a táblánál mutassa meg, hogy az írónt nem szabad a papírról fölemelni, és ezt az utasítást ismételje meg minden egyes teszt tétel előtt.

I. TESZT: Szem- és kézkoordináció

Elérhető pontszám: 0 – 30.

Ennek a tesztnek a során a gyermekek hajlamosak arra, hogy az írónt a papírról fölvegyék, még akkor is, ha előzőleg figyelmeztettük őket arra, hogy ezt nem szabad tenniük.

E szubteszt folyamán a gyermekeknek nem szabad megengedni, hogy a füzeteket úgy forgassák, hogy a vízszintes vonalakból függőlegesek legyenek, vagy megfordítva. Ha a gyermek ebben makacskodik, a tétel megoldásáért nem kap pontot.

Ha a gyermek a vonalat jobból – balra, vagy alulról fölfelé húzza, ezt jegyezzük fel, de a pontozásnál hagyjuk figyelmen kívül.

1. a. lap

1. feladat: e g é r.

A vizsgáló úgy tartja a nála lévő füzetet, hogy a gyermekek a nekik mutatott dolgokat jól lássák. „Nyissátok ki a füzeteteket az első oldalon! Itt egy egér.” (mutatjuk), egy alagút (húzzuk végig az alagút középvonalát) és egy darab sütemény, „Egy vonalat húzunk, azért, hogy megmutassuk, hogyan juthat az egér a sütihez anélkül, hogy megállna vagy az alagút falába ütköznék. (Mutassuk a táblán.) A vizsgáló a ceruzáját felveszi és mondja: „Vegyétek a ceruzát a kezetekbe!” Meggyőződik arról, hogy ezt minden gyermek megtette-e. „Most rajta! Menjen az egér az alagútba

a sütihez, de vigyázzatok, hogy az algút falába bele ne ütközzék. Húzzatok egyenes vonalat! Tegyétek a ceruzátokat a papírral! (Ellenőrzi, hogy mindenki meghúzta-e az egyenes vonalat, és letette a ceruzáját.)

2. feladat: h á z a k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Itt egy ház.” (megmutatja) „És itt van egy másik ház.” (megmutatja) „Amikor mondom, a kezetekbe veszitek a ceruzát és az egyik házból a másikba mentek. Menjetek az út közepén! Tartsátok a ceruzátokat a papíron! „Ne menjetek neki semminek!” „Rajta!” (Ellenőrzi, hogy a gyermekek letették-e a ceruzájukat.)

3. feladat: f á k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Most mi fákkal beültetett úton járunk, az egyik fától a másikig megyünk” (mutatja az utat) „Vegyétek kézbe a ceruzát. Menjetek az út közepén! Ne emeljétek fel a ceruzát a papírról! Ne menjetek vissza! Rajta! (ellenőrzi, hogy a gyermekek letették-e a ceruzájukat.)

4. feladat: k o c s i é s g a r á z s.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Itt van egy kocsi. Mutassátok meg a ceruzátokkal, hogyan hajtanátok be a kocsival a garázsba. „Ne térjete le az útról, ne emeljétek fel a ceruzát a papírról! Rajta!”

(Fakultatív: „Ne emeljétek fel a ceruza hegyét a papírról, Ne menjetek vissza-felé, Rajta! (Ellenőrzi, hogy letették-e a ceruzájukat.)

(Kis óvodásoknál álljunk meg itt és folytassuk a 6. feladattal.)

5. feladat: e g é r.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Itt van két jó barát. A kislány odamegy a fiúhoz (mindegyikre rámutat) Menjetek egészen odáig! Ne álljatok meg közben! Mindig maradjatok a járda közepén! A ceruza hegyét ne emeljétek fel a papírról. Rajta!”

Fakultatív: „A ceruza hegyét ne emeljétek fel a papírról! Ne menjetek vissza! Most vegyétek a ceruzát és csináljátok!” (Ellenőrzi, hogy a gyermekek letették-e a ceruzát.) „Most menjünk a következő lapra!”

1. b. lap

6. - 7. - 8. feladat: g ö r b e v o n a l a k.

„Ez most új játék.” A szabályok ugyanazok.” (A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet.) „Ez itt az út. Mutassátok meg a ceruzátokkal, hogyan mentek egyik végétől a

másikig.” (megmutatja) „Úgy kell végig menni, hogy ne ütközzenek semmibe.” „Kezdjétek itt – (megmutatja) és álljatok meg a végén, itt.” (A gyermekek mutassák meg a vonal kezdő és végpontjait! Ellenőrzi.) „Ne feledjétek, ne emeljétek fel a ceruzátok hegyét a papírról! Rajta!” (Ellenőrzi, hogy a gyermekek letették-e a ceruzájukat.) (Kis óvodásoknál álljunk meg itt és kezdjünk a II. teszthez.)

9. feladat: g o l y ó k.

(Mutassuk meg a táblán, vagy mutassuk fel a tesztfüzetet.) „Nézzetek ide! Én most ezt a vonalat piros krétával eltakarom, így.” (megmutatja) „Most vegyétek kezetekbe a piros ceruzákat és pirosítsátok be a fekete vonalat! Ne álljatok meg, és ne emeljétek fel a ceruzátok hegyét a papírról!” (Ellenőrzi, hogy a ceruzát letették-e.) „Most pedig lapozzunk egyet!”

1. c. lap

10. feladat: p o n t o k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Most egy új játék következik. Látjátok ezeket a pontokat? Vonalat húzunk az egyiktől a másikhoz, közben nem állunk meg, és nem húzzuk túlságosan messze. Figyeljétek!” (bemutatja a táblán.)

„Egyenes vonalat húzok. Pontosan ennél a pontnál kezdem és pontosan a másikig húzom. Nem mentem ki rajta és közben nem álltam meg.”

„Most nézzétek meg a ti füzeteteket! Látjátok a pontokat?” (megmutatja)

„Húzzatok egy vonalat a füzetbe ugyanúgy, ahogyan én tettem. Ne húzzátok túlságosan messze. Ügyeljétek arra, hogy a ceruzátok hegyét ne emeljétek fel a papírról!” „Rajta!”

A vizsgáló hangsúlyozza, hogy a gyermekek a vonalat pontosan a pontnál kezdjék, és pontosan a másiknál fejezzék be. Ha a gyermek ezt nem teszi, nem kap pontot. (Ellenőrzi, hogy a gyermekek letették-e a ceruzájukat.)

Az első teszt további feladatai során az alakok közötti úton ne menjünk végig. Egyszerre mutassunk rá a két alakzatra, de a közöttük lévő utat ne mutassuk meg.

11. feladat: c s i l l a g o k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Látjátok itt két csillag van, nézzétek. Húzzatok közöttük egy egyenes vonalat, éppen úgy, mint az előbb! Rajta!”

(amikor befejezték a feladatot mondjuk:)

„Most pedig lapozzunk egyet!”

1. d. lap

12. feladat: k ö r t é k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Látjátok, itt van két körte. Tegyétek rá az ujjatokat az egyik körtére! És most tegyétek rá a másikra! Húzzatok egy egyenes vonalat az egyik körtétől a másikig! Ügyeljetek arra, hogy a ceruzátok hegyét ne emeljétek fel a papírról! Kezdjétek pontosan az első körténél és fejezzétek be pontosan a másikonál!” (Ellenőrzi, hogy a gyerekek letették-e a ceruzájukat.)

13. feladat: f á k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Itt van két fa. Húzzatok vonalat az egyikről a másikig! Ne húzzatok túl a fán! Gondoljatok a szabályokra! Rajta!”

(Ellenőrzi, hogy a gyerekek letették-e a ceruzát.)

„Most pedig lapozzunk egyet!”

1. e. lap

14. feladat: k é t p o n t.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Ebben a dobozban két pont van. Tegyétek az ujjatokat az egyik pontra, és most tegyétek rá a másikra! Húzzatok egy egyenes vonalat az egyikről a másikig! Pontosán kezdjétek az elsőnél és fejezzétek be gondosan a másikonál! A ceruzátok hegyét közben ne emeljétek fel a papírról!” „Ne húzzatok a vonalat túlságosan messze! Rajta!” (Ellenőrzi, hogy a gyermekek letették-e a ceruzájukat.)

15. feladat: p o n t o k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Ebben a dobozban három pontot találtok.” (a pontokat megmutatja) „Ujjatokat tegyétek először az első pontra, azután a másodikra, azután a harmadikra! Így ni!” (ujjával megérinti a pontokat balról – jobbra) „Húzzatok a ceruzátokkal egyenes vonalat ettől a ponttól a másikhoz és azután a harmadikhoz anélkül, hogy közben a ceruzátokat a papírról fölemelnétek.” „Ügyeljetek arra, hogy a vonalak egyenesek legyenek! Rajta!” (Ellenőrzi a ceruzák letevését)

16. feladat: p o n t o k.

„Ebben a dobozban még három pont van.” (megmutatja) „Ujjatokat tegyék sorban mind a három pontra!” (megmutatja) „Most húzzatok vonalakat ugyanúgy, mint az előbb! Rajta!” (Ellenőrzi, hogy a gyerekek letették-e a ceruzájukat.)

(Vége az I. tesztnek.)

„Most pedig lapozzunk egyet!”

II. TESZT: Alak - háttér

Elérhető pontszám: 0 – 20.

E teszt elvégzéséhez szükség van a már említett színes ceruzákra, amit most kiosztunk. Itt szükségesek a bemutató kártyák (8 db), melyeken a következő ábrák vannak: háromszög, téglalap, kereszt, hold, 2 db különféle csillag, tojás, sárkány.

Ezeket az alakzatokat ne mutassuk a gyermekeknek abban a helyzetben, amelyben azok a tesztben előfordulnak. A háromszöget pl. csúcsával lefelé tartva, ne az alapján nyugodva mutassuk.

Minden feladat elkezdése előtt ismételjük meg a gyermekeknek: „Ne emeljétek fel a ceruzákat a papírról! Legyen az mindig a vonalon. Amikor a háromszöget, (dobozt) stb. befejeztétek, tegyétek le a színes ceruzát!”

Mutassuk fel a bemutató kártyákat minden alkalommal.

Töröljük le a táblát, vagy rakjuk el a kártyákat mindig, mielőtt még a gyermekek a feladat teljesítésébe kezdenének. Világosan magyarázzuk meg, hogy azt kívánjuk: a gyermekek ne vegyék fel a ceruzájukat a papírról, hanem minden feladat során egyetlen, megszakítás nélküli vonalat húzzanak.

11. a. lap

1. feladat: h á r o m s z ö g.

„Most pedig új játék következik. Ebben valamit megkeresünk. Tudjátok, hogy milyen egy háromszög?” (háromszöget rajzol a táblára) „Ugye tudjátok, hogyan kell valamit megrajzolni? Azt jelenti, hogy meghúzzuk a vonalakat, úgy mint ezzel a háromszöggel tettük, de belül nem színezzük ki. Figyeljetek rám, nézzétek, hogyan rajzolom meg a háromszögeket!” (bemutatja)

Fontos, hogy a „megrajzolás” jelentését megmagyarázzuk:

T. i. az egész teszt során ugyanezt a szót következetesen használjuk. Azt a kifejezést, hogy „rajzoljuk körül”, a gyerekek gyakran szó szerint értik, és az alakzat köré kört rajzolnak.

„Én lerajoltam a háromszöget a táblára, nagyon vigyáztam, miközben csináltam, és egyszer sem vettem le akrét a tábláról. Látjátok itt a háromszöget?” (rámutat az 1. feladatra)

(Fontos, hogy a vizsgáló sohase mutasson ceruzával, sem egy ujjal. Helyesebb, ha az egész kezét használja, mert máskülönben a gyermekek úgy értelmezik, mintha valami útmutatást kívánna nekik adni.)

„Vegyétek a kék ceruzákat és rajzoljátok meg a háromszöget. Amikor készen vagytok, tegyétek le a ceruzát. Rajta!”

Kis gyermekeket a vizsgáló arra is felszólíthat, hogy mutassák fel a kék ceruzát, ha meg akar győződni arról, hogy a gyermekek a megfelelő ceruzát választották-e.

2. feladat: t é g l a l a p.

„Itt van most egy olyan alak, ami hasonlít egy hosszú dobozra.” (felmutatja)
„Ezen a képen (rámutat a 2. feladatra) egy hosszú dobozt és egy háromszöget látnak. Vegyétek a piros ceruzákat és rajzoljátok meg, de csak a hosszú dobozt.” (a bemutatókártyát vagy rajzot elteszi) „Próbáljátok meg úgy csinálni, hogy a ceruza hegyét a papírról nem emelitek fel. Rajta!” (Ellenőrzi, hogy letették-e a ceruzákat)

3. feladat: k e r e s z t.

A 2. feladat utasításai szerint járunk el, de a „hosszú doboz” helyett mindig „kereszt”-et mondunk. A gyerekek ehhez a feladathoz is piros ceruzát használnak.

4. feladat: h o l d.

A 2. feladat utasításai szerint járunk el, de a „hosszú doboz” helyett mindig „Hold”-at mondunk. Ehhez a feladathoz a gyermekek b a r n a ceruzát használjanak!
„Most pedig lapozzunk egyet!”

11. b. lap

(Az 5. és 6. feladatra vonatkozóan: Mindkét feladatban csillagokat kell átrajzolni. Ezért a vizsgálónak ügyelnie kell arra, hogy a gyermekek a soron következő feladattal foglalkozzanak. A füzetben mutassuk meg a gyermekeknek, hogy melyik feladatot oldják meg elsőnek. Ügyeljünk arra, hogy a gyermekek az 5. feladat befejezése után tegyék le a ceruzát és csak akkor kezdjenek a 6. feladathoz, amikor a vizsgáló erre engedélyt adott.

A ceruza színét a vizsgáló határozza meg. Mutassa fel a megfelelő színű ceruzát ugyanakkor, amikor annak a színét említi. Mondja a gyerekeknek, hogy mutassák fel a meghatározott színű ceruzát, hogy ellenőrizhesse helyességüket.)

5. feladat: két csillag.

„Ez itt egy csillag” (megmutatja a kártyán, ezután a füzetben is.) „Itt két csillagot láttok. Vegyétek a z ö l d ceruzátokat, és rajzoljátok meg egy csillagot. Ha lehet, úgy csináljátok, hogy közben a ceruza hegyét a papírról nem emelitek fel.” (miután a feladatot a gyermekek befejezték) „Most pedig tegyétek le a ceruzát. Vegyétek kézbe a piros ceruzát, és rajzoljátok meg a másik csillagot. Tegyétek le a ceruzát.” (Ellenőrzi, hogy megtették-e.)

6. feladat: négy csillag.

A vizsgáló rámutat a 6. feladatra: „Itt négy csillagot látunk.” Kövessük az 5. feladatra megadott utasítást. Győződjünk meg arról, hogy a csillagokat más – más színű ceruzával rajzolják-e át. A sorrend: zöld, barna, kék, piros.

7. feladat: s á r k á n y o k.

„Ez itt egy labda” (kör), (megmutatja) „A labdában sárkányok vannak: Ilyenek: (megmutatja a kártyát) „A k é k ceruzáttal rajzoljátok meg a sárkányokat. Csak a sárkányokat rajzoljátok, egyebet semmit. Rajta!” (ellenőrzi, hogy letették-e a ceruzájukat.)

8. feladat: í r o t t t o j á s.

A vizsgáló felmutatja a 8. feladatot. A 7. feladatban megadott utasításokat követi, de a „sárkányok” helyett mindenütt „írott tojást” mond. Felmutatja az ovális kártyát. Ehhez a feladathoz a z ö l d ceruzát használjuk.

(Vége a II. tesztnek.)

„Most pedig lapozzunk egyet!”

III. TESZT: Alak - konstancia.

Elérhető pontszám: 0 – 17.

Szükséges eszközök: a zöld és a barna színes írón, és a bemutató kártyák közül: kör, ovális, négyzet, téglalap.

„Most pedig új játékba kezdünk!”

III. a. lap

1. feladat: k ö r ö k

(Felmutatunk egy kört és egy oválist ábrázoló kártyát) „Ez itt egy gömbölyű labda (kör), ez pedig egy tojás (ovális) (felmutatja a tesztlapot) „Ezen a lapon néhány gömbölyű labdát (kört) láttok.” „Lássam, ki tudja közületek a legtöbb kört (gömbölyű labdát) megtalálni. „Z ö l d ceruzáttal rajzoljátok meg az összes labdát (kört), amit megtaláltatok. De ne színezzétek ki. Semmit ne rajzoljatok, ami nem ilyen labda (kör). (rámutat a körre) „Kezdiétek el.” (a példaképpen mutatott alakzatokat elteszi)

Mielőtt a gyermekek a rajzoláshoz hozzáfogának: „Vigyázzatok, a tojásokat ne rajzoljátok le, hanem csak a gömbölyű labdákat (köröket).”

Előfordulhat, hogy némelyik gyermek, miután egy-két alakzatot megtalált, abbahagyja a munkát. Ismételgessük a mondatokat: „Lássuk, hány kört tudtok megtalálni! – mint általános bátorítást, anélkül, hogy a gyermeket biztatnánk, hogy további alakzatokat keressenek, vagy arra utalnánk, hogy teljesítményük nem megfelelő. Mielőtt a gyermekek az oldalt befejeznék, mondjuk: „Aki végzett, tegye le a ceruzát!”

2. feladat: n é g y z e t e k

Felmutatjuk a gyerekeknek egy négyzet és egy téglalap kártyáját, és mondjuk: „Ez négyzet! Nézzétek, valamennyi oldala egyenlő. – Ez hosszú doboz” (téglalap) (felmutatja a tesztfüzetet) „Ezen az oldalon néhány négyzetet és más, hosszú dobozhoz hasonló dolgokat találtok. Most nézzétek meg a füzetlapot! Keressétek meg a négyzeteket, amennyit csak találtok, és rajzoljátok meg azokat! Ne rajzoljatok meg semmi mást, csak a négyzeteket! Ne rajzoljátok meg a hosszú dobozokat (téglalapokat), sem a kígyóvonalakat, sem semmi mást, csakis a négyzeteket. Látni szeretném, hány négyzetet tudtok megtalálni. Vegyétek a kezetekbe a b a r n a ceruzákat és rajzoljátok!”

Mint előbb: ismételjük a mondatot: „Látni szeretném, hány négyzetet tudtok megtalálni!” Amikor a csoport végzett, vagy egy-két gyerek kivételével végzett, azt mondjuk:

„Amikor végeztetek, tegyétek le a ceruzát!”

„Most pedig lapozzunk egyet!”

III. b. lap

1. feladat: k ö r ö k

(felmutatjuk a tesztfüzetet) „Itt néhány rajzot láttok. Ismét megpróbáljuk megkeresni a köröket és a négyzeteket.”

A III. a 1. feladatnál mondott utasításokat mondjuk el, és épp úgy használjuk a bemutató kártyákat.

2. feladat: n é g y z e t e k

A III. a. 2. feladatnál mondott utasításokat mondjuk el, és használjuk a bemutató kártyákat éppen úgy.

Győződjünk meg arról, hogy a gyermekek a köröket és a négyzeteket mind az a.) mind a b.) feladatrészen megrajzolták-e.

(Vége a III. tesztnek.)

„Most pedig lapozzunk egyet!”

IV. TESZT: T é r b e l i h e l y z e t

Elérhető pontszám: 0 – 8.

A vizsgáló felmutatja a bemutató kártyát: „Nézzétek ezeket a nyilakat! A sorban az egyik nyíl a többitől különbözik, mert másfelé mutat (megmutatja). Ezt kell megjelölni!” Csoportos vizsgálat során célszerű lehet a csoportot megkérdezni, hogy melyik nyíl különbözik a többitől, és a gyermekekkel megmagyaráztatni, hogy miért.

Ezt a szubtesztet lehetőleg gyors ütemben végeztessük.

IV. a. lap

1. feladat: a s z t a l o k

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Nézzétek itt az első sort! Ezek itt asztalok.” „Legnagyobb részük rendesen áll, de az egyik fel van fordítva. Jelöljétek meg azt, amelyik rossz irányba fordult!” (Ellenőrzi, hogy a gyermekek letették-e a ceruzát)

2. feladat: s z é k e k

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Nézzétek ezt a sort! Ezek itt székek. Legnagyobb részük ugyanabba az irányba néz, de az egyiket rosszul fordították meg. Jelöljétek meg azt, amelyet rossz irányba fordították.” (Ellenőrzi, letették-e a ceruzát.)

3. feladat: h o l d a k.

Az utasítás az előzőével azonos.

4. feladat: l é t r á k.

Az utasítás az előzőével azonos.

„Most pedig lapozzunk egyet!”

(Kis óvodás gyermekeknel itt megszakítjuk a munkát és rátérünk az V. tesztre)

IV. b. lap

A vizsgáló felmutatja a bemutató kártyát: „Nézzétek meg az első kislányt! Azt, aki a keretben van. Most pedig nézzétek meg ezeket a sorban álló kislányokat! Az egyik kislány éppen olyan, mint az, aki a keretben van. Ugyanabba az irányba néz. (mutatja) A többi másfelé néz. Látjátok?”

5. feladat: v i r á g o k.

„Nézzétek meg a füzetet! Egy sor virágot láttok. Tegyétek az ujjatokat arra, amelyik a keretben van, azután keressétek meg azt, amelyik éppen olyan, mint a keretben lévő! Vegyétek kézbe a ceruzát és jelöljétek meg azt a virágot!” (konkrét irányt is megjelölhetünk: pl. amelyik az ablak felé néz stb.) (Ellenőrzi, letették-e a ceruzát.)

6. feladat: h ó e m b e r e k.

Az utasítás ugyanaz, mint az előző feladatnál.

7. feladat: s t r a n d l a b d a.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Ezek itt labdák, rajtuk pedig rajzok vannak.” „Tegyétek az ujjatokat az első labdára, amelyik a keretben van. Most keressetek egy másikat, amelyik éppen olyan, mint az első és azt jelöljétek meg! Rajta!”

(Ellenőrzi, hogy letették-e a ceruzát a gyerekek.)

8. feladat: d o b o z o k.

Az utasítás ugyanaz, mint a fenti feladatoknál.

(Vége az IV. tesztnek.)

V. TESZT: Térbeli összefüggés.

Elérhető pontszám: 0 – 8.

V. a. lap

1. feladat: p o n t o k.

A vizsgáló felmutatja a tesztfüzetet. „Látjátok a képet itt, ezen az oldalon?” (megmutatja) „Pontok vannak rajta, meg egy bot. Húzzátok végig az ujjatokat a boton!” „Most néz-
tétek meg ezt az oldalt! Pontokat láttok rajta, de bot nélkül. A ceruzáttal rajzoljatok egy
botot, egy vonalat úgy, hogy a képnek ez az oldala a másikkal pontosan egyforma legyen!
Tessék!...Jól van!”

2. feladat: p o n t o k.

„Most nézzétek meg ezt a képet! Húzzátok egy vonalat ezen az oldalon, hogy a két
kép pontosan egyforma legyen!” (Ellenőrzi, hogy letették-e a ceruzájukat)
„Most lapozzunk egyet!”

V. b. lap

3. feladat: p o n t o k.

Az utasítás ugyanaz, mint fent.

4. feladat: p o n t o k.

Az utasítás ugyanaz, mint fent.

(A kis óvodások számára ez a teszt itt véget ér.)

„Most lapozzunk egyet!”

V. c. lap

5. feladat: p o n t o k.

Az utasítás ugyanaz, mint fent.

6. feladat: p o n t o k.

Az utasítás ugyanaz, mint fent.

„Most lapozzunk egyet!”

V. d. lap

7. feladat: p o n t o k.

„Látjátok ezen az oldalon csak egy kép van. Rajzoljatok ahhoz mindenben hasonló
képet a másik oldalra! Rajta! Ha befejeztétek, tegyétek le a ceruzát!” (ellenőrzi)
(A teszt itt a nagyobb óvodások számára véget ér.)

„Most lapozzunk egyet!”

V. e. lap

8. feladat: p o n t o k.

Az utasítás ugyanaz, mint fent.

(Vége az V. tesztnek.)

"FROSTIG"

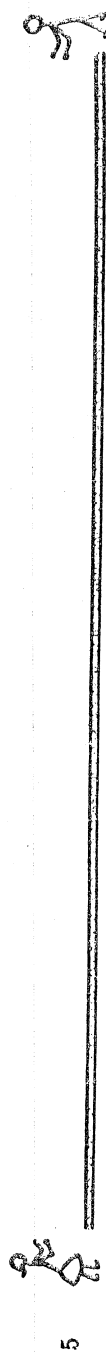
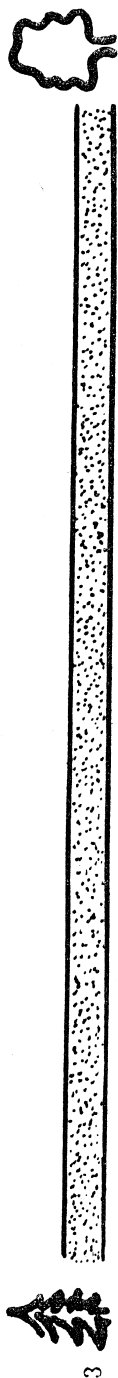
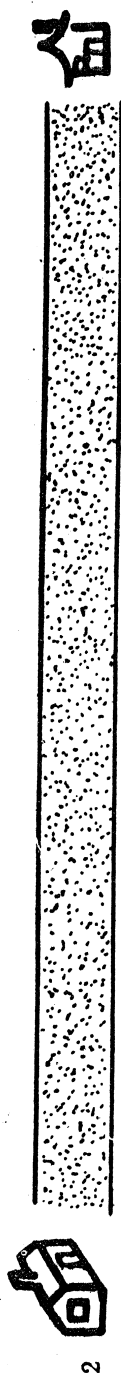
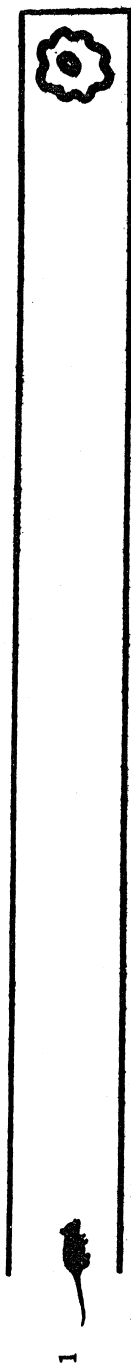
VIZUÁLIS
FEJLETTSÉGI
TESZT

MUNKAFÜZET

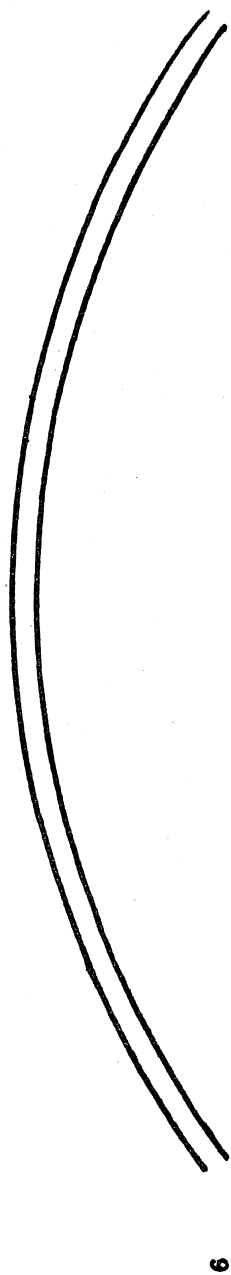
Név: _____

Kor: _____

	I	II	III	IV	V
a					
b					
c					
d					
e					
Nyp					
Stp					PQ =
Koregyen- érték					

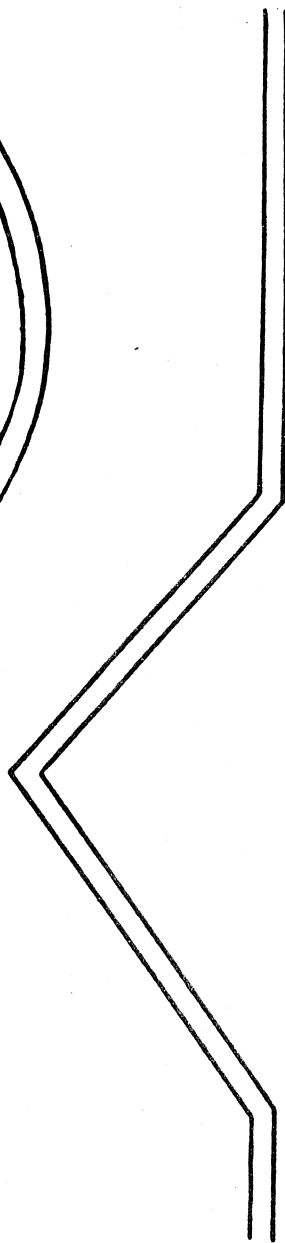
Ib

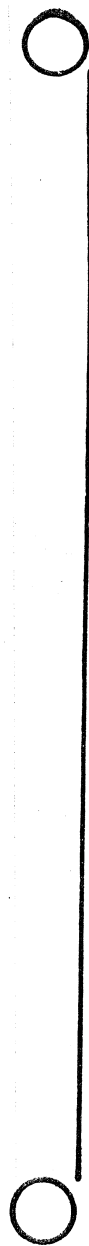
6

7

8

9

Ic

10

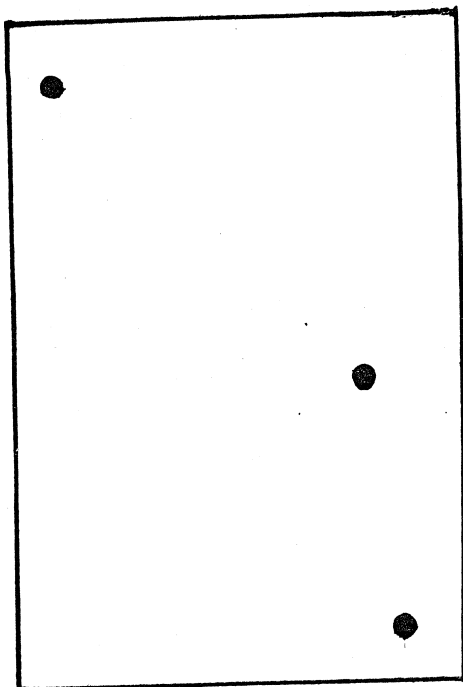
11

Id

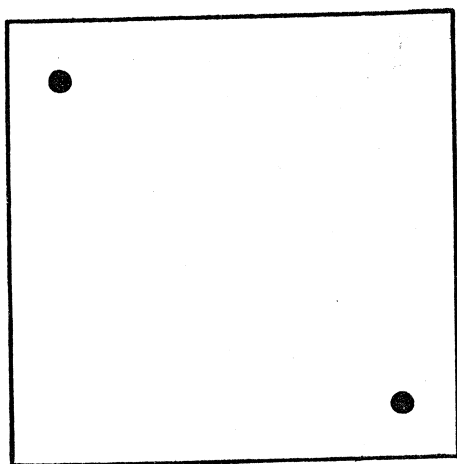
13

12

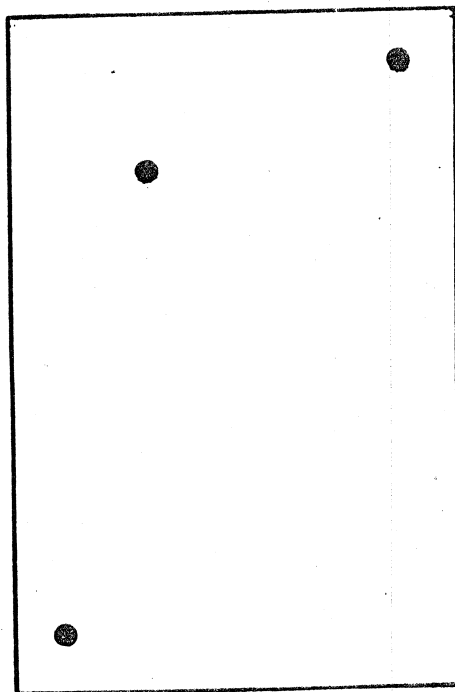
Ie

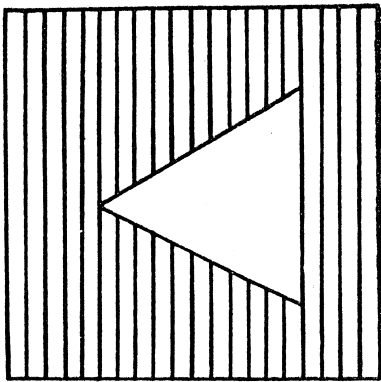
15

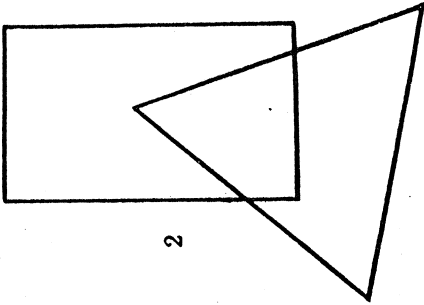
14

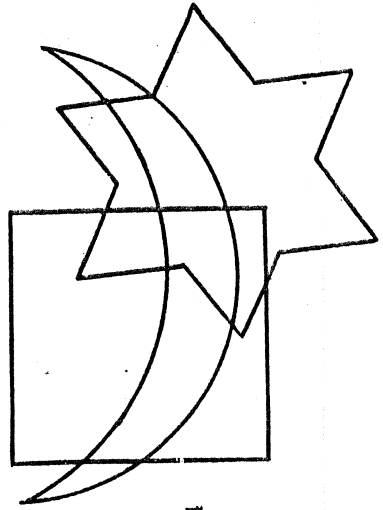
16

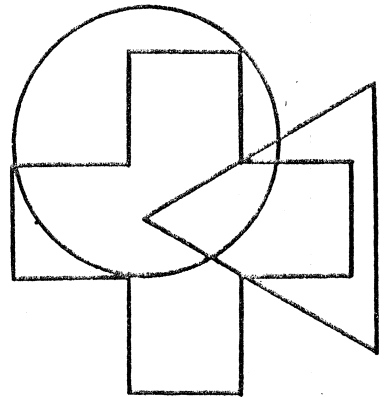
1

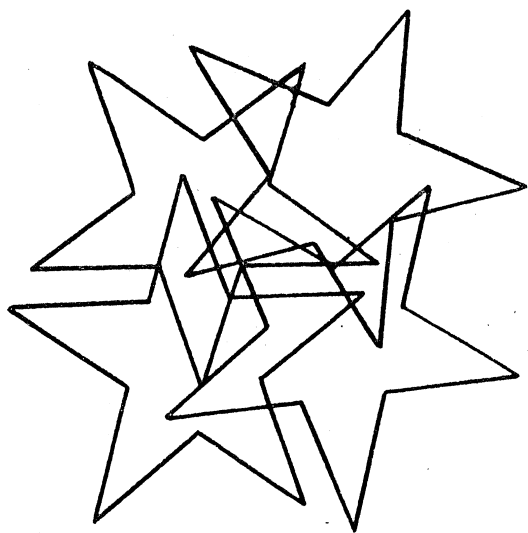
2

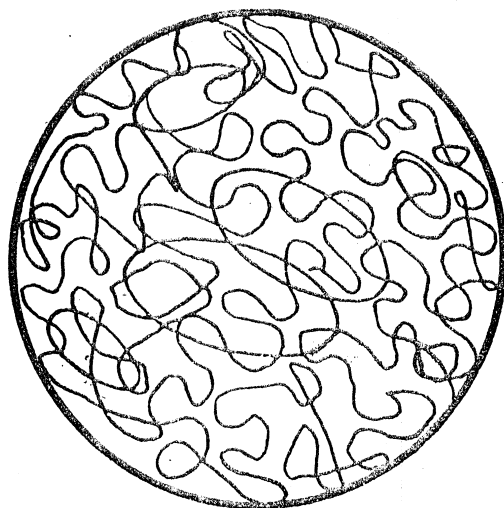
4

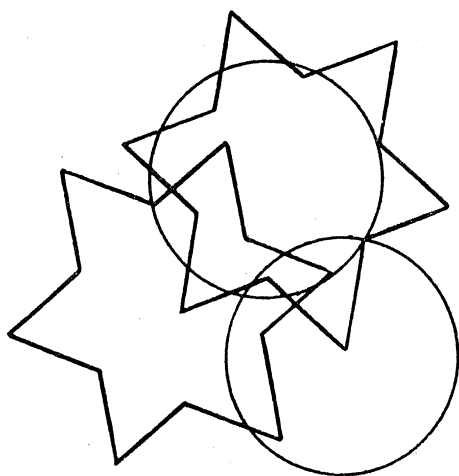
3

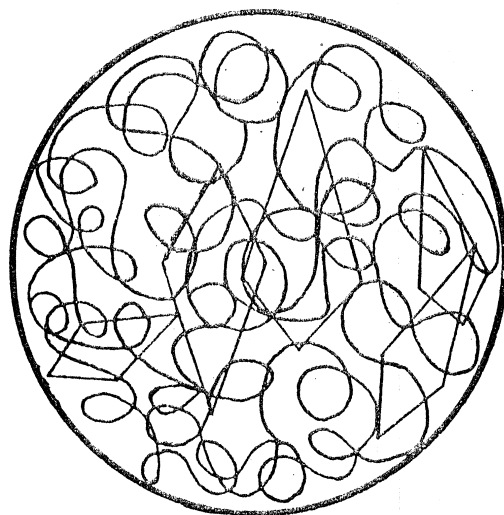
6

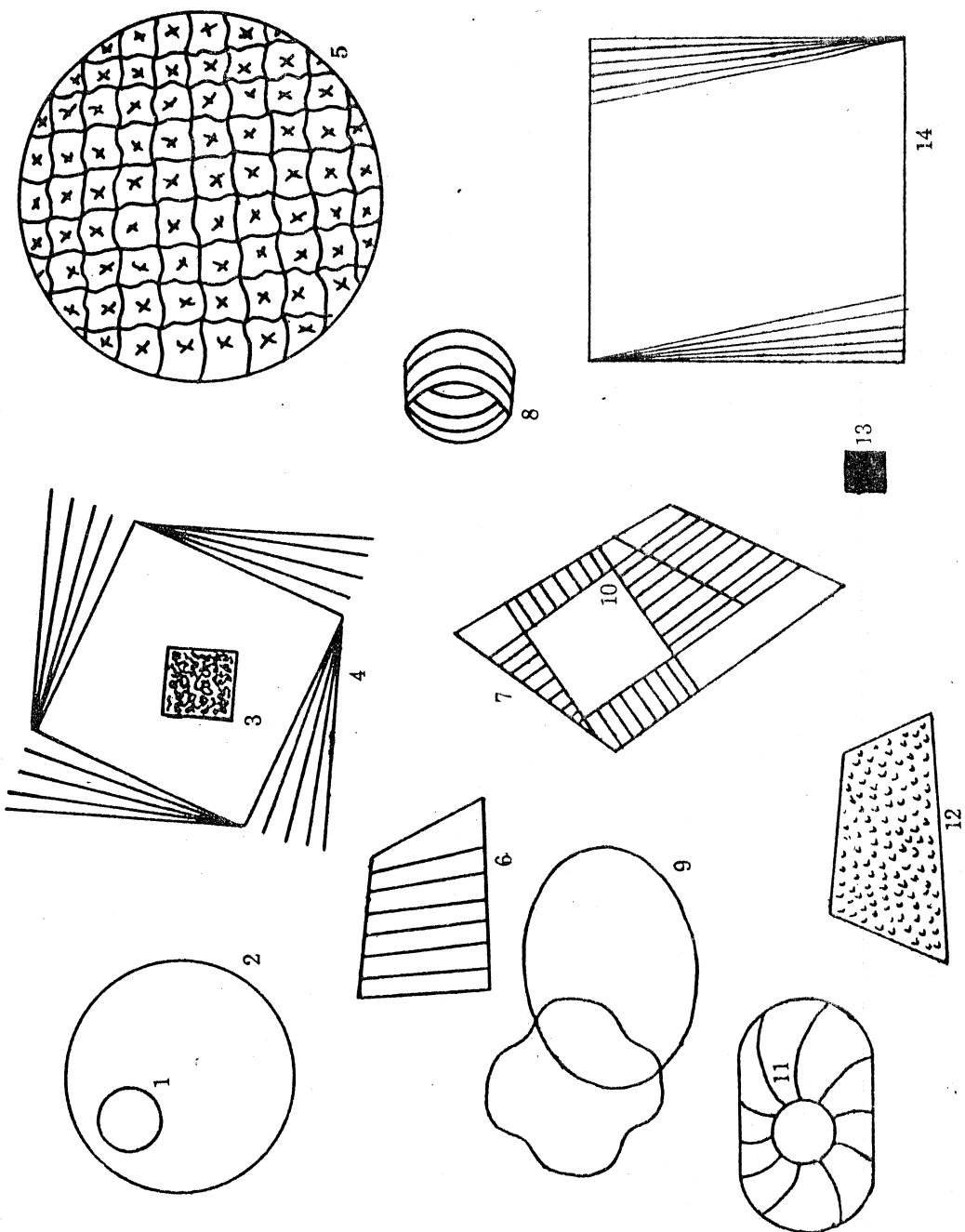
8

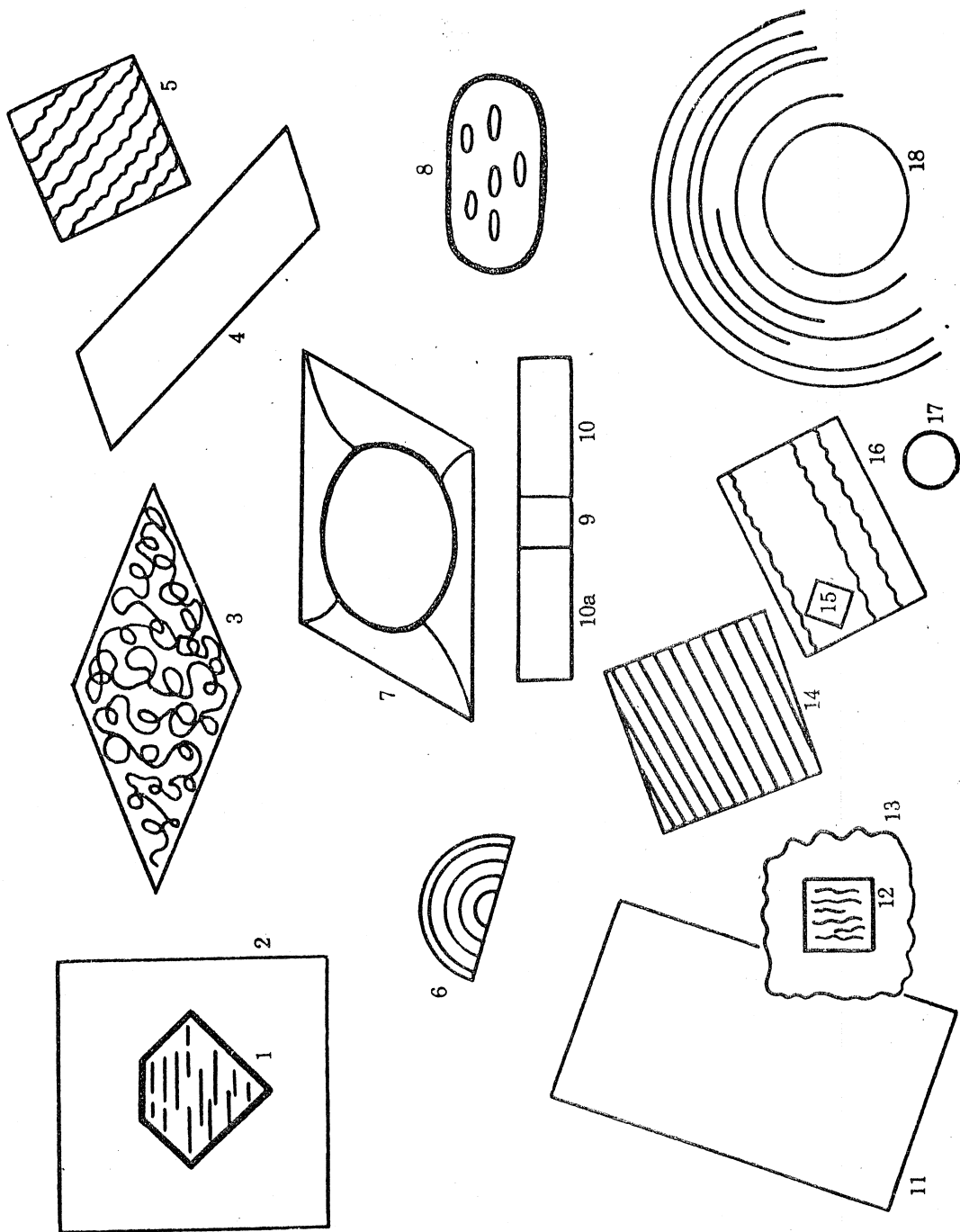

5

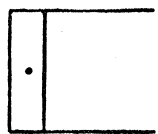
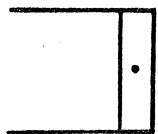
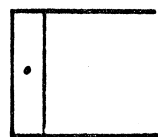
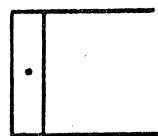
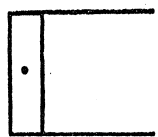

IIIa

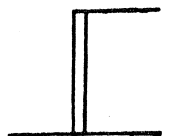
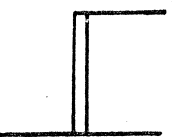
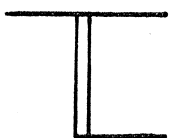
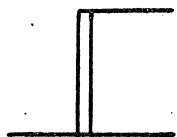

IVa

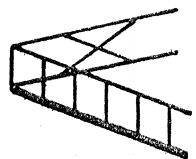
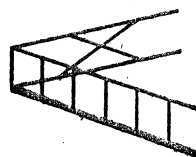
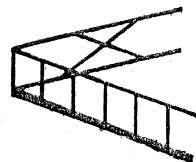
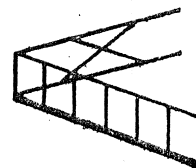
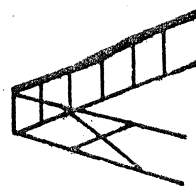
1

2

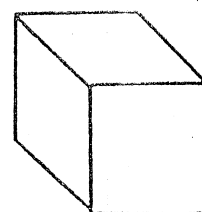
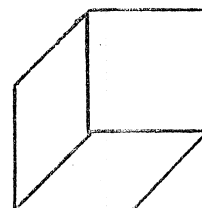
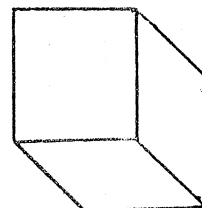
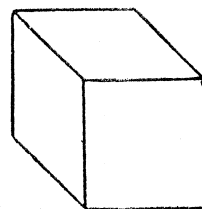
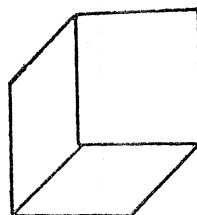
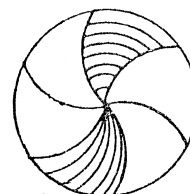
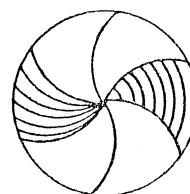
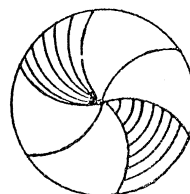
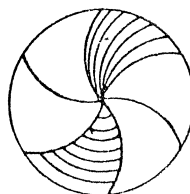
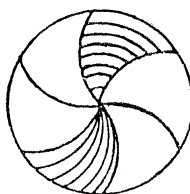
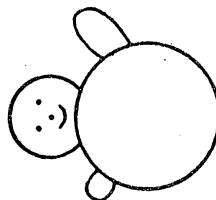
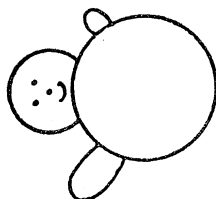
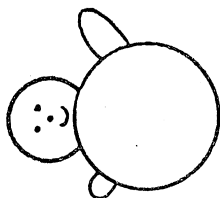
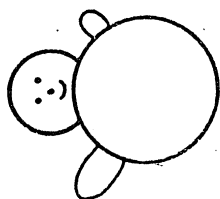
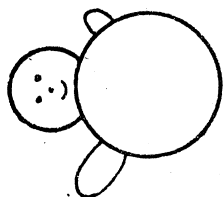
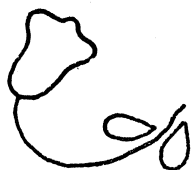

3

4

IVb

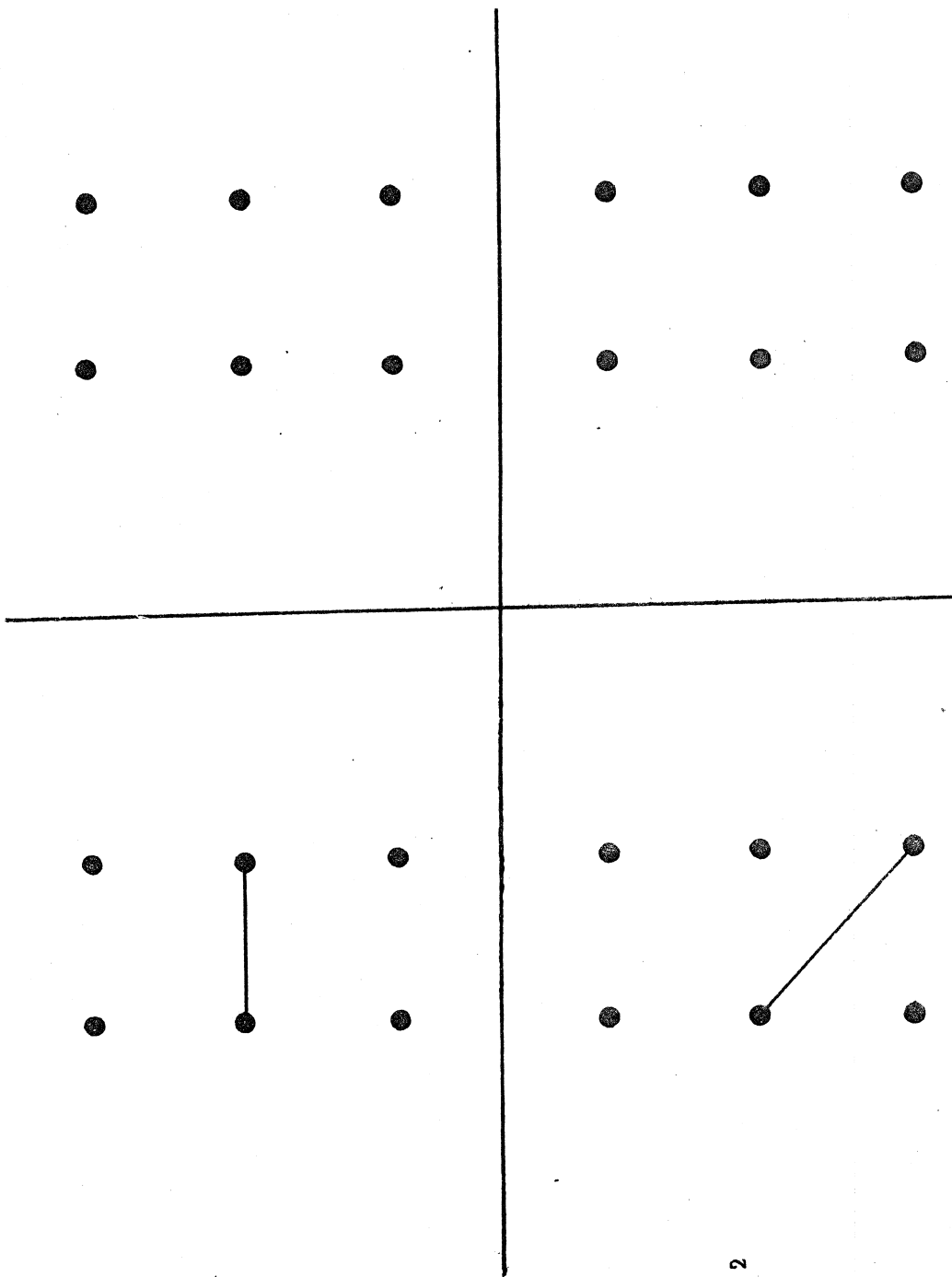
5

6

7

8

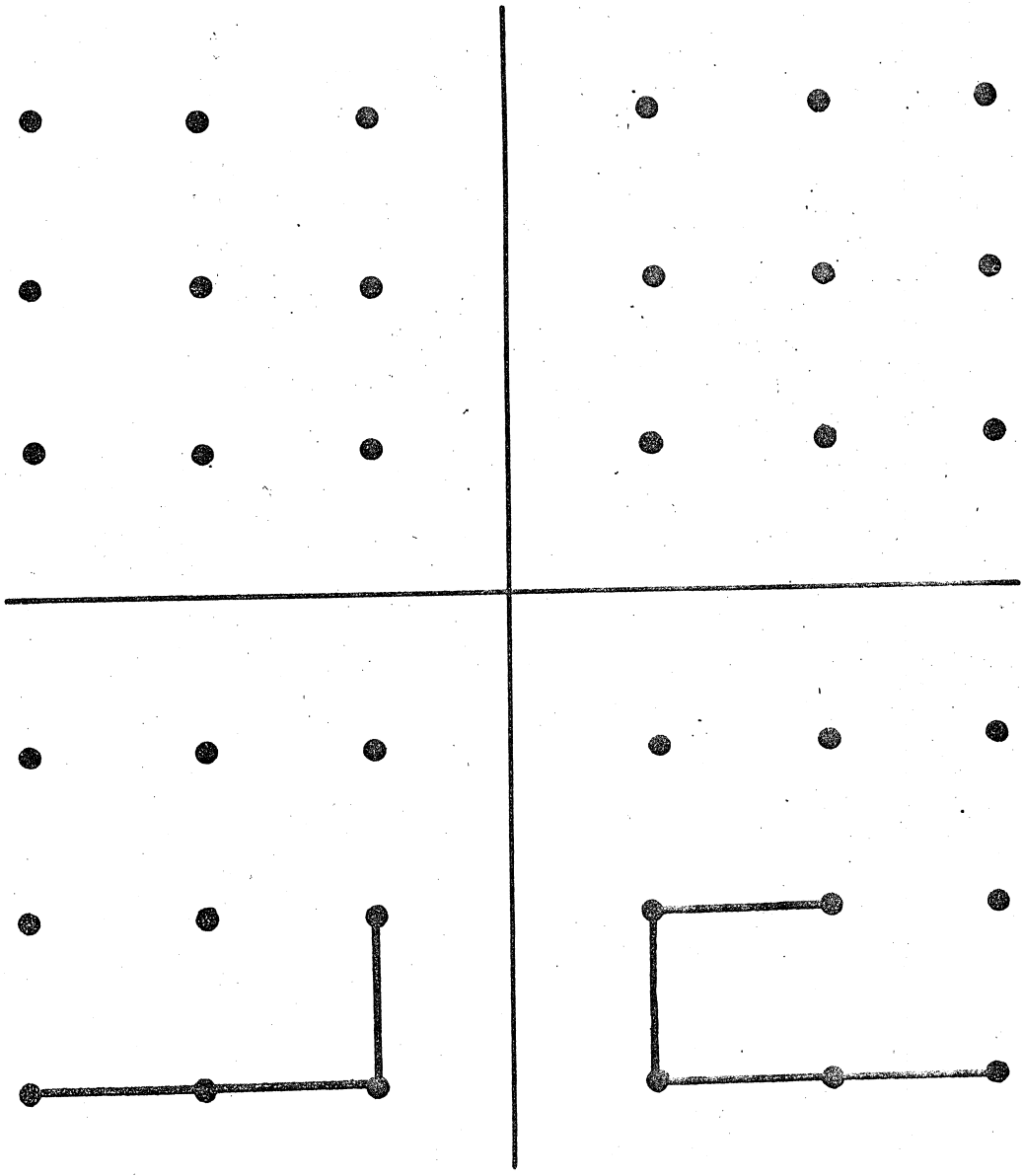
Va

1

2

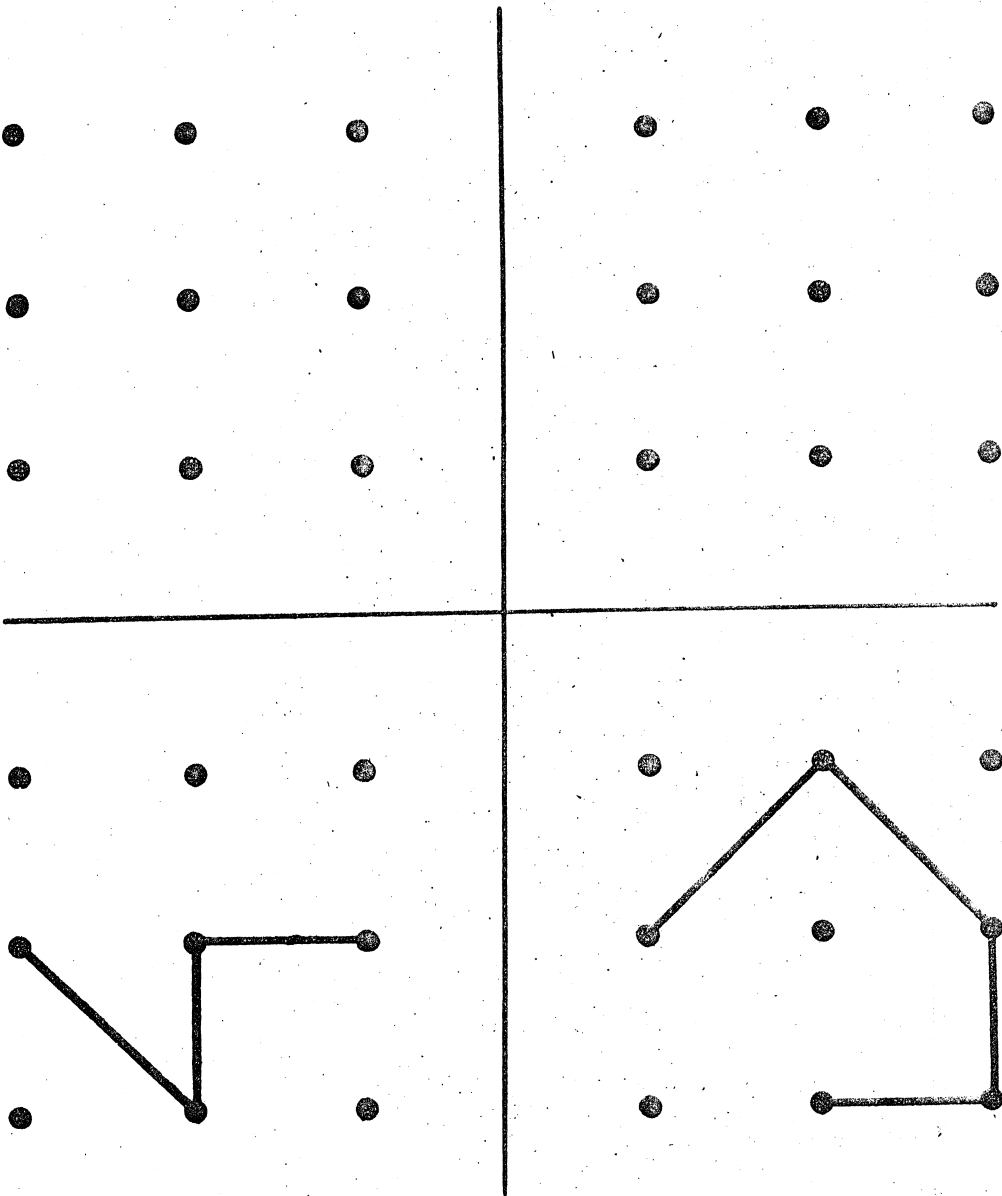
V_b

3

4

Vc

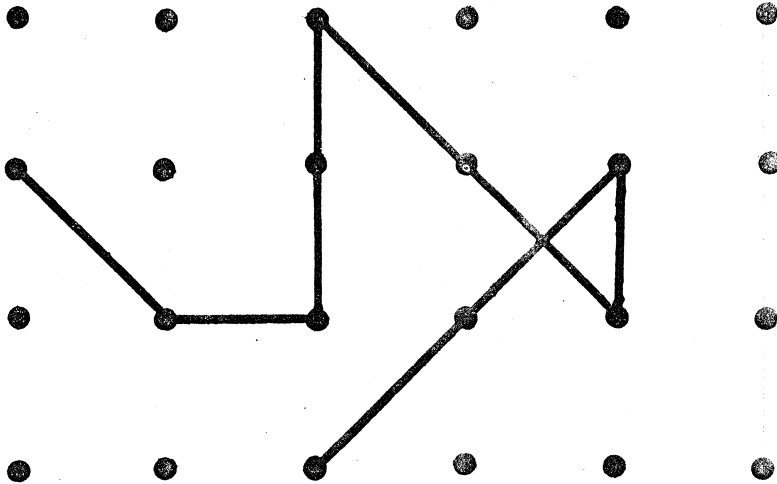

5

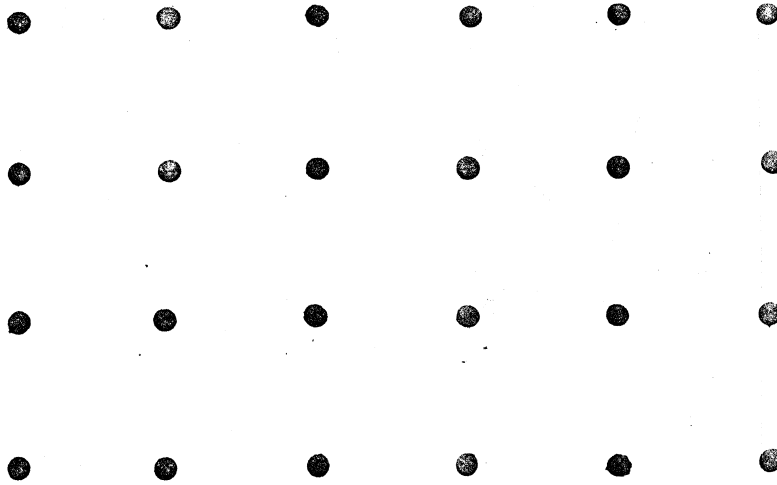
6

First Grade and up only

2

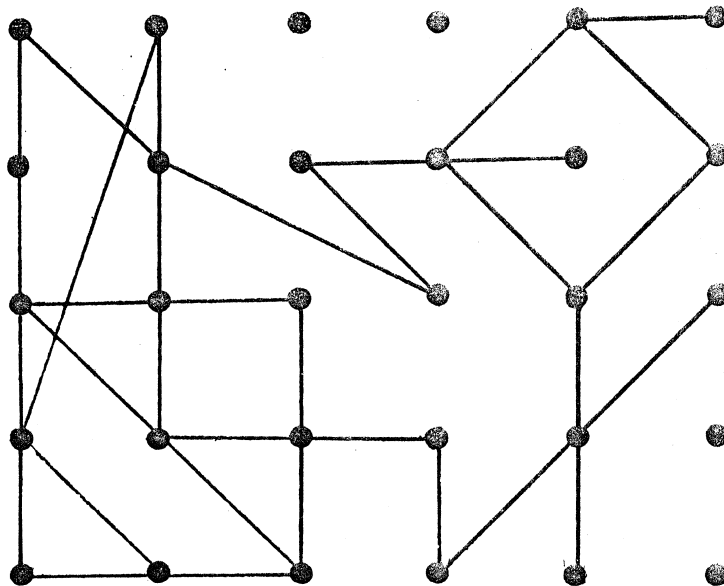

PA

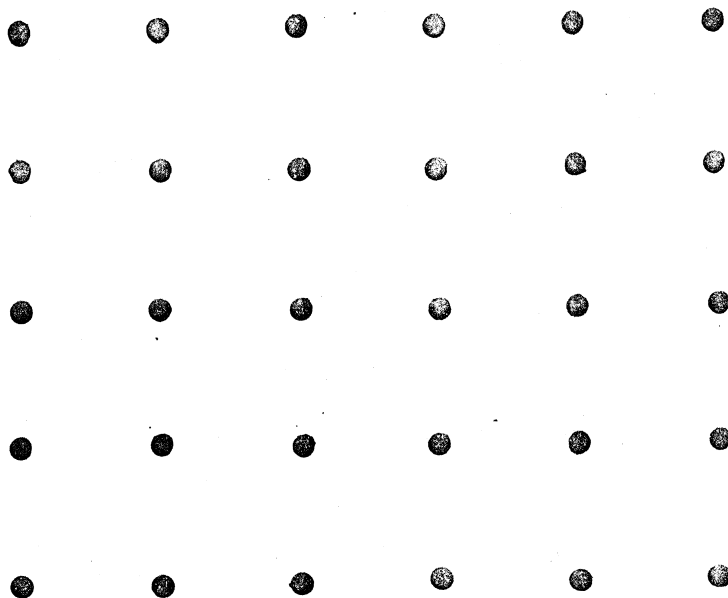

First Grade and up only

8

Ve

DYSLEXIA PREVENCIÓS TESZT (DPT)

Forrás: Marosits Istvánné: Dyslexia prevenciós tesztcsomag, Logo-Press Bt. Budapest, 1991.

Ezen vizsgálatok döntő többsége azoknak a logopédiai vizsgáló módszereknek a gyűjteménye, amelyek sok éves tapasztalat alapján bizonyították, hogy segítenek a dyslexia-veszélyeztetettség korai felismerésében. Az összeállításban szereplő Goodenough-féle vizsgáló eljárás a logopédus számára figyelemfelhívó szerepet tölt be, kiértékelésében pszichológus segítségét kérhetjük.

A vizgálatsor célja A dyslexia-veszélyeztetettséget vizsgáló eljárás célja azoknak a részképesség-zavaroknak a feltárása, amelyek jelenléte nehezíti vagy akadályozza az olvasás és írás információt szerző és közlő szerepének kialakulását.

Ha még óvodáskorban felfedjük a problémákat, megelőzhetjük, hogy az elsődleges tünetekre rakódjanak a várható következmények:

a magatartásszavarok, agresszió, regresszió, dacreakció, körömrágás, enurézis, dühkitörés, táplálkozási zavar, önértékelési probléma, iskolai kudarcok stb.

Tesztcsomagunk elnevezése ezt a sürgető feladatot kívánja hangsúlyozni. A vizgálatsor célja a korai felismerésen kívül a terápia-szempontúság: az egyes részfeladatokban elért gyengébb eredmények meghatározzák a logopédiai foglalkozás irányvonalát is.

Melyek azok a jelek, amelyek a vizsgálat elvégzését indokolják?

- az anamnézis alapján kiszűrt ún. „rizikó” tényezők, pl.: hypoxia, hyperbilirubinaemia, acidózis stb. (lásd a részletes anamnéziszfelvétel kérdéseit)
- jelzésnek számít a megkésett vagy akadályozott beszédfejlődés
- a nehezen induló nyelvi fejlődés
- a nehezen javítható, elhúzódó pöszeség, a zöngétlen beszéd, a hangátvetés, szótorzítás
- a negatív audiológiai lelet ellenére gyakori visszakérdezés
- az elhúzódóan kialakulatlan laterális dominancia
- a motoros ügyetlenség
- az amuzikalitás
- a prozódiai elemek hiánya
- a rossz ritmusérzék, dallamvisszaadás
- a szórt figyelem
- a nehézkes verstanulás, a rossz kifejezőkészség, a szómegtalálási nehézség
- a szegényes szókincs, a korlátozott beszédmegértés.

A felsoroltak bármelyike elegendő lehet ahhoz, hogy nekilássunk a részletes vizsgálatnak. Így nem maradnak figyelmen kívül azok a gyermekek sem, akikkel nem foglalkozik logopédus, mivel esetleg nem a beszéddel kapcsolatos részképes-

A felsoroltak bármelyike elegendő lehet ahhoz, hogy nekilássunk a részletes vizsgálatnak. Így nem maradnak figyelmen kívül azok a gyermekek sem, akikkel nem foglalkozik logopédus, mivel esetleg nem a beszéddel kapcsolatos részképességeik sérültek elsősorban, hanem pl.: motoros ügyetlenségük, szórt figyelmük, téri tájékozódási zavaruk a domináns.

A vizsgálat végzésének ideje

Az optimális időpont a veszélyeztetettség szűrése a gyermek nagycsoportba lépésének pillanata. Segítséget nyújthat az első osztály korai hónapjaiban tapasztalt sikertelenségek esetében is.

A vizsgálat következménye

Amennyiben a vizsgálat dyslexia-veszélyeztetettséget jelez, a nagycsoportos óvodást prevenciós foglalkozásban részesíti a logopédus.

Ha a részképességek zavara a nagycsoportos életkor végén, az iskolakezdés előtt derül ki, ajánlatos az óvodai tartózkodást még egy évvel megtoldani, s ezt az évet felhasználni a terápiára. Sajnos előfordul, hogy csak az iskolai kudarcok miatt leszünk figyelmesek a sikertelenség okára. Ebben az esetben az iskolai munkával párhuzamosan segít a logopédus által vezetett terápiás munka.

A dyslexia-prevenció terápiaját megelőzi:

- A) – a részletes vizsgálat
- B) – anamnézis-felvétel
- C) – kiegészítő vizsgálatok

(pszichológiai, audiológiai, szükség lehet fül-orr-gégész, szemész, ideggyógyász segítségére is).

A) A RÉSZLETES VIZGÁLATRÓL:

A vizsgálatok részeredményeit az erre a célra szerkesztett vizsgálati lapon rögzítjük. A jó eredményeket a feladatok megnevezése után, a sor végén lévő első négyzetben + jellel, a sikertelenséget a másodikban – jellel jelöljük. Így könnyen tájékozódhatunk majd a gyermek képességeinek állapotáról, egyből szembetűnővé válik a fejlesztendő terület.

Az egyes feladatok után hagyott üres részekre érdemes feljegyezni az adott feladatmegoldás jellegzetességeit, a gyermek verbális közléseit, hisz azok elemzése, értékelése segíti munkánkat.

Vannak feladatok, amelyekhez képanyag, s vannak, amelyekhez feladatlapok tartoznak, pontos dokumentációul szolgálva a gyermek tevékenységéről.

A munka befejeztével, az eredmények alapos elemzése után a hátsó borítólapon megfogalmazzuk javaslatunkat, amelyet mindig megfelelő indoklással támasztunk alá.

Vizsgálódásunk nyomán kiderülhet, hogy dyslexia-prevencióra, dysgráfia-terápiára, vagy inkább nyelvi fejlesztő programra, mozgásfejlesztő terápiára, esetleg többféle segítségre is szükség van.

Az egyes feladatok elvégzésének sorrendje a gyermek személyiségétől, motivációjától függ.

Ha szorongó, nehezen oldódó kisgyermekkel találkozunk, szerencsésebb előbb a rajzos feladatokkal oldani feszültségét, s csak ezután rátérni a verbális részekre. Ha könnyen megnyilatkozó kisgyermeket vizsgálunk, lehet azonnal a spontán beszéd, a szókincs megfigyelésével kezdeni a munkát. A nehezen figyelő, nyugtalanabb, kapkodó gyermek esetében a verbális és nonverbális feladatok váltogatása az eredményesebb.

A vizsgálatsor elvégzéséhez általában elég egy 45-60 perces foglalkozás. Ettől mindkét irányban lehet olykor lényeges időeltolódás is, amely szintén tájékoztat bennünket a gyermek egyéni sajátosságairól, amelyet a terápia során figyelembe kell majd vennünk. (Pl. munkatempó fokozása, lassítása, erőteljesebb figyelemkoncentráló gyakorlatok stb.)

A továbbiakban a vizsgálat menetét, értékelését a vizsgálati lapon szereplő sorrend szerint ismertetem.

I. A beszéd vizsgálata

a) Munkánkat a spontán beszéd vizsgálatával kezdhetjük.

Közvetlen, őszinte érdeklődésünkkel elérhetjük, hogy a gyermek oldottá válik, szívesen kapcsolódik be a feladatvégzésbe.

Kérdéseink lehetnek, pl.: „Mivel jöttél ide? Hol laksz? Van testvéred? Mivel szeretsz játszani? Rajzolni vagy mesélni szeretsz jobban? (Az utóbbi kérdés irányíthatja a további feladatvégzés sorrendjét.)

A válaszokból hasznos tájékoztatást kapunk a spontán beszéd jellegzetességeiről, pl. szívesen beszél-e, milyen a kifejezőkészsége? Rövid, egyszavas feleletei vannak vagy bővített mondatokban, választékosan fejezi ki magát. Esetleg dysgrammatikus hibákat is rögzíthetünk, vagy szómegejtálási nehézséget stb.

Értékelés

Ha spontán beszéde folyamatos, a kérdésekre adekvát válaszokat ad a gyermek s általános tájékozottsága megfelelőnek bizonyul + jellel értékeljük megnyilvánulásait.

Ellenkező esetben – jellel, de mindig jeleznünk kell a negatív értékelés okát.

b) Szókincs vizsgálata

A gyermekhez közel, majd távolabb álló tárgyak képének önálló megneveztetésével végezzük ezt a feladatot.

(Csiga, gyöngy, béka, horgászbót, felhő, kecske, sátor, borsó, csésze, szög, cserép, gyökér, pata, csipesz, rügy.)

Jó, ha a gyermek válaszait pontosan lejegyezzük, pl:

csésze = kanna,

cserép = vödör,

pata = láb lónak,

csiga = gacsi,

horgászbót = halat fogó

Az irányzavarra is fény derülhet ennél a feladatnál, pl. ha a képeket következeten jobbról balra olvassák, vagy a gyökér képét a fa koronájának hiszik.

Értékelés

+ jellel értékeljük a feladatot, ha könnyedén, gördülékenyen, szótorzítás és jelentős pontatlanság nélkül sorolják a képek neveit. Ha az előbbieken említett hibákat észleljük, - értékelést adunk.

Amennyiben iránytévesztést tapasztalunk, azt természetesen nem a szókincs terhére értékeljük, hanem a téri tájékozódás címszó alatt kap – jelzést.

Ugyanez vonatkozik a beszédhibákra is; rossz kiejtés mellett is értékelhetjük a szókincset megfelelőnek. (De a beszédhiba címszó alatt azonnal jelezzük az eltérést.)

A szómeztalálási nehézség megfigyelése, feljegyzése fontos ennél a feladatnál. Érdemes a nehezen aktivizálható szavakat némi gyakorlás után újra elmondadni. A hibaszám és a felsorolásra használt idő csökkenése jó prognózist ígér.

c) Összefüggő beszéd vizsgálata [1]

A folyamatos, összefüggő beszédet eseményképről való önálló mesélés alapján ítéljük meg. Lejegyezzük a gyermek mondatait.

Kérdésünk: „Meséld el, hogy mi történik a képen!”

A folyamatos, összefüggő beszédet eseményképről való önálló mesélés alapján ítéljük meg. Lejegyezzük a gyermek mondatait.

Kérdésünk: „Meséld el, hogy mi történik a képen!”

Értékelés:

Ha csupán a tárgyakat sorolja, a cselekvéseket nem említi, összefüggéseket nem fedez fel és nem keres, – jellel értékeljük a feladatot. Fontos megjegyeznünk, hogy gondolataikat önállóan vagy csak kérdésekre képesek elmondani, tőmondatokat vagy bővített, esetleg alárendelt mondatokat is használnak.

Az összefüggő beszédet nyelvi hibák esetén nem értékelhetjük megfelelőnek, beszédhiba esetén igen.

d1) A relációs viszony megértése

Apró tárgyakkal való manipuláció során vizsgáljuk. Az irreális szituáció helyes létrehozása megmutatja számunkra, hogy valóban értik-e a relációs viszonyokat.

Instrukció: „Tedd a kanalat a pohár alá!”

Értékelés:

A feladat értékelése egyértelműen + vagy –

d2) Relációs szavak használatának vizsgálata

Képsorozattal történik.

(labda – a szék alatt, lepke – virág fölött, kocka – az ásó és a vödör között, kacsa – a hordó előtt, tű – a céna mellett, cica – a kutyaház mögött van).

Kérdéseink a magyar nyelv irányhármasságának megfelelőek:

pl. Hol van a cica?

Honnan megy majd el a kacsa?

Hová gurult a labda? stb.

Feljegyezzük, ha pl. a névutós szerkezet helyett ragozott főnevet használnak, pl. szék alatt helyett – széknél kifejezést.

Értékelés

– ha a névutós szerkezet helyett ragozott főnevet, vagy ha nem a megfelelő névutót használja a gyermek.

e) *A dysgrammatizmus felfedezése*

Tulajdonképpen már az eddigi vizsgálatoknál is megtörténhetett. Hogy a hibák mennyire konzekvensek vagy esetleg csak véletlenek voltak, befejeztetési gyakorlatokkal, célirányos kérdések feltevésével ellenőrizhetjük.

Instrukció: Fejezd be a mondatot!

A levelek ősszel...

A focisták rúgják a...

Felelj a kérdésre!

Mivel vágjuk a papírt?

Kivel szeretsz játszani? stb.

Értékelés

Ennek a feladatnak az értékelésére ráérünk a vizsgálat befejezésekor, hiszen addig is fölbukkanhat még nyelvi rendezetlenség. Ebben az esetben – jelet kap.

f) *A beszédhiba vizsgálatát*

a pöszeség vizsgálati metodikája szerint végezzük és értékeljük. fontos lejegyeznünk a hibásan ejtett hangzókat, a hangcseréket, jelezzük azok konzekvens, illetve inkonzekvens voltát. Ide kívánczik annak feljegyzése is, hogy mióta jár logopédiai kezelésre a gyermek és milyen ütemben javul a beszéde.

Értékelés

Egyértelműen + vagy –

g) *A nehéz szavak utánmondása [2]*

A tévesztések jellegére, a hibatípusok lejegyzésére ad lehetőséget (szótorzítás, hangátvetés, szótagkihagyás, zöngés-zöngétlen tévesztése stb.)

Nehéz szavak: csecsebecse, tevekaraván, krizantém, kozmopolitizmus, iktatókönyv, Konstantinápoly.

Érdemes megfigyelnünk, hogy hogyan változik a szóalak, ahányszor kimondatjuk a szót, mindig más lesz, pl. tevekaraván – tevekajaván, tevekavarán, tevakavarán stb. vagy következetes a hangcsere vagy a szótorzítás.

Értékelés:

Egyértelműen + vagy –

II. Fogalomalkotás vizsgálata [3]

Három, egy fogalomkörbe tartozó képet teszünk a gyermek elé:

Instrukció: Sorold fel, hogy miket látsz a képeken!

Hogy hívjuk ezeket egy szóval?

dinnye, barack, szilva – ló, tehén, kakas – hajó, repülő, vonat – gereblye, olló, ásó.

Lejegyezzük a megoldás menetét: sikerül-e analógia nélkül a fogalomalkotás, vagy segítség után is csak a sorozat egy-egy tagját emeli ki újból, mint főfogalmat. Lehetőségünk van a soralkotás módját itt is megfigyelni; helyesen, balról jobbra vagy fordítva olvassa a képeket.

Értékelés

Ha az első képsorozatban segítenünk kell a főfogalmat megtalálni, de annak analógiájára jól megoldja a többi feladatot, + jellel értékelhetjük a munkát.

III. Különbség megfogalmazása [3]

Ugyanannak a tárgynak két képe van a gyermek előtt, amelyek bizonyos vonatkozásban különböznek egymástól:

(rövid-hosszú ceruza, keskeny-széles szalag, kicsi-nagy alma, alacsony-magas fiú, ép-törött pohár, hervadt és nyíló virág)

Instrukció: „Szerinted egyformák ezek a ceruzák?”

„Mi a különbség közöttük?”

Értékelés

Elfogadható, bár nem választékos szókinszre vall, ha csupán a kicsi, nagy, kisebb, nagyobb jelzővel jellemzik a képsorozat tagjait.

Gyakori, hogy nem tud váltani a gyermek s megtapad az első feladatok megfogalmazásánál, ahol a méretekre vonatkozik a különbség. Amikor a törött és az ép pohár összehasonlításához ér, különbségnek szintén a nagyságbeli differenciát jelöli meg, bár azok mérete teljesen azonos. Ha az analógiánál megtapad, semmiképp sem lehet + jellel értékelni a feladatot. Sok esetben érezhető, hogy megfelelően érzékeli a gyermek a különbséget, de grammatikailag nem tudja megoldani (pl. „Az egyik nem van eltörve, a másik nem”). A feladat értékelése ekkor is.

IV. Önálló vers- vagy mesemondás

Megkérjük a gyermeket, hogy mondja el a kedvenc versét, vagy ha az nincs, mesét. Sokszor nem kapunk választ erre a kérdésünkre azoktól a dyslexia-veszélyeztetett gyermekektől, akik nyelvi területen sérültek elsődlegesen.

Gyakori, hogy vers vagy mese helyett énekelnek a gyermekek.

Értékelés

Ha önállóan tud verset, mesét mondani, + jellel értékeljük.

Minden esetben lejegyezzük a verbális emlékezet tévesztéseit, de ezek miatt nem kap a gyermek – jelet.

Amennyiben dalt énekelt, azt is elfogadhatjuk.

Fontos megjegyeznünk, hogy könnyen jut-e eszébe egyik vers a másik után, vagy csak többszöri felkérésre, egy-egy versre emlékeztetve kezd a feladathoz. Ekkor – jelzést kell adnunk.

V. A hallási differenciálóképesség vizsgálata [3]

Megfigyeljük, hogy meg tudja-e különböztetni pl. a zöngés és a zöngétlen hangzókat, van-e számára jelentést megkülönböztető szerepe a hosszán, illetve röviden ejtett hangzóknak.

Instrukció: „A két kép közül arra a képre mutass, amelyik nevét hallottad!”

(gép – kép, doboz – toboz, baba – papa, seb – zseb, olló – holló, tenyér – kenyér, vonal – fonal, tol – toll)

Értékelés

Itt is egyértelmű a pontozás; egy tévesztés esetén is – jelet adunk.

VI. A térbeli tájékozódóképesség vizsgálata

a) Saját testen

Instrukció: „Emeld fel a jobb kezed! Mutasd meg, hogy melyik a bal lábad!” stb.

Ha az irányokat biztonsággal megkülönböztetik, következnek a

b) viszonyítási feladatok

„A jobb kezeddel fogd meg a jobb bokád!

Mutasd meg a bal csuklód!”

Ennél a gyakorlatnál jelzést kapunk arra is, hogy ismerik-e a boka, csukló, könyök, térd testrészek neveit.

Értékelés

Az a) feladatnál csak az egyértelműen jó választ lehet + jellel minősíteni;

A b) feladatnál azt is értékeljük, hogy megtalálja-e a felsorolt testrészeket.

c) feladatban [3]

Eszköz: „a” feladatlap

Az instrukciókat egymás után adjuk.

„Ez egy asztal rajza. Négy tányér van rajta. Rajzolj a jobb oldali tányérba egy bögrét, a felső tányérba egy zsömlét, a bal oldali tányérba egy kiflit, az alsó tányérba azt, amit reggelizni szeretnél! Az asztal közepére rajzolj egy virágot!”

Megfigyeljük, hogy megtalálja-e a megfelelő tányért. Gondolkodik, vagy határozottan rajzol jó, illetve rossz helyre.

Értékelés

Csak a hibátlan megoldásért jár + jel.

VII. A dominancia megállapítását a kéz, szem, láb vonatkozásában tesszük.

Ennél a feladatnál eltérünk a +. – jelzéstől, a kéz, a láb és a szem kockájába a jobb vagy a bal szavak kezdőbetűit írjuk.

a) A kéz dominanciája [3]

Eszköz: 'b' feladatlap

Instrukció: „Tégy egy pontot minden négyzet közepébe. Igyekezz gyorsan dolgozni, mert mérem az időt! Először fogd a bal kezedbe a ceruzát, majd a jobb kezeddel is végigpontosozhatod az alsó kockasorokat!”

Megfigyeljük, hogy

- hány másodperc alatt végzi el a pontoszást a jobb, illetve a bal kezével,
- milyen irányban halad a pontoszással, különös tekintettel arra, hogy a sorváltásnál hol folytatja a munkát.
- marad-e ki négyzet,
- könnyedén végzi-e a feladatot, vagy nehezebbre esik?

Dominánsnak vehetjük azt a kezet, amellyel rövidebb idő alatt és pontosabban dolgozik.

b) A szem dominanciája

Instrukció: „Kukkants bele ebbe a távcsőbe!”

Erre a célra fóliát tartó gurigát használhatunk.

A feladatot többször megisméltetjük, mindig más tárgyat nézetünk a gyermekkel. A távcsövet mindig újra az asztaltól kell elvennie. (Így az is kiderül, hogy melyik kézzel nyúl a tárgy után.) Domináns az a szem, amelyhez a távcsövet emeli a gyermek.

c) A láb dominanciája

Instrukció: „Rúgj egy gólt a labdával! Lépj fel a kisszékre! Lépj le róla!” Domináns az a láb, amelyet aktívabban használ a gyermek, azzal lép először, azzal rúg stb.

VIII. Dichotikus hallásvizsgálat [4]

A nyelvi teljesítményeket biztosító anatómiai struktúrák aszimmetriája képezi a nyelvi készségek fejlődésének legkedvezőbb biológiai feltételét. Az aszimmetria kimutatására alkalmas a dichotikus hallásvizsgálat.

Az általunk használt tesztszalag nyelvi kidolgozását Pléh Csaba végezte.

Elektroakusztikai megoldása Olasz Gábor nevéhez fűződik.

Ez az eljárás csak ép hallás esetén alkalmazható.

A vizsgált gyermeknek fülhallgatósn magnón keresztül egyszerre mindkét fülébe más-más szó, majd más-más szám érkezik, amelyeket azonnal reprodukálnia kell a hallott sorrendben.

Az először visszamondott szót, majd számot 1-gyel, a másodszor visszamondottat 2-vel jelöljük egy-egy szó, illetve számpárból.

Ha csak a szó első szótagját adják vissza helyesen, az a szó kap 1-es jelzést, amely a helyesen reprodukált szótaggal kezdődik. Ha a szó-, illetve számpárból csak az egyiket mondják, természetesen csak 1-es jelzésű adatunk lesz.

A vizsgálat befejeztével összeadjuk a jobb és külön a bal fül 1-es jelzéseit, s így kiderül, hogy melyik fülébe érkező szöveget részesítette előnyben a gyermek.

Pl. jobb fül: 26, bal fül: 17, amely eredmény jobb fül fölényt jelez, amely azt jelenti, hogy a bal hemiszférában van a beszédfolyamatok szervezésének dominanciája.

Ha bal fül fölény van (pl. jobb fül: 14, bal fül: 28) akkor a nyelvi ingerek felidézése szempontjából a jobb félteke a domináns.

A funkcionális aszimmetriát a következő képlet szerint számolják:

$$D = \frac{J - B}{J + B} \cdot 100 \%$$

Ahol a D = a fül dominanciájának mutatója,

J = jobb füllel meghallott szavak, számok száma,

B = bal füllel meghallott szavak, számok mennyisége.

IX. Vizuális emlékezet vizsgálata

a) Tárgyképekre vonatkozóan

5 tárgyképet teszünk a gyermek elé (cica, hajó, egér, kanna, szőlő)

Instrukció:”

Nézd meg jól ezeket a képeket, és jegyezd meg, hogy mit látsz rajtuk!”

„Most mutatok neked egy lapot, amelyre sok képet rajzoltam. Keresd meg és mutasd meg nekem közülük azokat a képeket, amelyeket az előbb láttál!”

A szimultán és szukcesszív emlékezet jellemzőire is gyűjthetünk e vizsgálat közben információt. Ha nem sikerül mind az öt képet megtalálnia, még egyszer megnézheti azokat. Megfigyelhetjük, hogy hány ismételésre van a gyermeknek szüksége a helyes megoldáshoz. Bizonyos idő eltelte után elmondhatjuk a tárgyképek nevét, s ezzel a szukcesszív emlékezet sajátosságaihoz is közelebb kerülünk. Megismerjük a tanulási ütemét, megtartó emlékezetét és a felidézés sajátosságait. Egyéni különbséget tapasztalhatunk a gyermekeknél, az újbóli felidézésig eltelt időt illetően; ha nyugalomban hagyjuk őket, vagy ha fedőingert alkalmazunk.

Értékelés

Ha az 5 tárgyképből először legalább 4-et, s az újból ismételésre mind az 5-öt felismeri, + jelzést kaphat.

a) Formákra vonatkozóan

Ennek a vizsgálatnak az elvégzéséhez bemutatókártyákat és képsorozatokat használunk.

1. Instrukció: „Anyuka kabátjáról leszakadt a gomb.” (Bemutatom külön kártyán a 4 kerek lyukas gombot, majd elteszem a gyermek szeme elől.) „Anyuka ugyanilyet szeretne venni, de elfelejtette, hogy milyen. Segíts neki! Válaszd ki a gombok közül azt, amelyiket az előbb láttál!”
2. Instrukció: „Apuka a kerti munka után így tette le a ásót. Figyeld meg, mert elveszem, és ki kell keresned a rajzok közül az ugyanilyet!” (Úgy tegyük a gyermek elé az ásó képét, hogy annak feje jobb irányba mutasson.)
3. Instrukció: „Zsuzsiék négyen vannak testvérek. Mindannyian 3-3 lufit kaptak. Ez Zsuzsié.” (Bemutatom külön kártyán a 3. csoportot, majd elteszem). „Mutasd meg a rajzon, hogy melyik volt Zsuzsié!”

Értékelés

+ jelzést csak mindhárom részfeladat jó megoldása esetén kaphat a gyermek.
A vizsgálólapon részleteznünk kell a tévesztéseket.

c) Jelekre vonatkozóan

Az előző feladatokhoz hasonlóan oldjuk meg. (Egy formát külön kártyán megfigyeltünk, majd azt eltéve megkerestetjük a többi rajz között.)

A vizuális emlékezet feladatmegoldásainak hibatípusait érdemes elemeznünk: sorrendiséget, mennyiséget, téri elhelyezkedést vagy a vizuális mintát jegyzi-e meg nehezebben a gyermek.

Értékelés

Ha a 3 részfeladatból rossz valamelyik megoldás – jelet kaphat a gyermek.

X. Vizuális minta követése, soralkotás [2]

Eszköz: 'c' feladatlap

Instrukció: „Folytasd a sort ugyanúgy, ahogy én elkezdtem. Nézd, az első kockába két vonalat rajzoltam, a következőbe semmit, majd újra két vonalat stb. Mit kell most rajzolnod? Folytasd!”

A következő sorokat ugyanígy elmagyarázzuk, de azután már nem segítünk.

Értékelés

Csak a ritmus megfelelő ismétlése esetén kaphat + jelet.

Itt is figyelhetünk az iránytévesztésre, esetleg a sorrend felcserélésére.

XI. Auditív emlékezet vizsgálata [3]

a) *Hangra vonatkozóan*

Instrukció: „Hangokat fogok mondani, mondd te is utánam!”

á-i, á-i-ó, á-i-ó-e, á-i-ó-e-u

Lejegyezzük, hogy hány hang visszaadására képes a gyermek, azok sorrendisége megfelel-e a hallottaknak.

Értékelés

Amennyiben a sorrend megfelelő, a négy hangra való visszaemlékezés tekinthető + jelnek.

b) *Szavakra vonatkozóan:*

Instrukció: „Szavakat fogok mondani, mondd te is utánam, ha én befejeztem! fészű, maci, dugó, pipa, baba

Értékelés

Megegyezik a vizuális emlékezet tárgyképekre vonatkozó vizsgálatánál leírtakkal.

c) Mondatokra vonatkozóan [5]

Instrukció: „Papagáj-játékot fogunk játszani. Mondok egy mondatot, és kérek, hogy ugyanúgy ismételd meg, ahogy hallottad!”

1. Megettem az ebédet.
2. Erzsike fagylaltot kapott.
3. Marika és Sári labdázna.
4. Egy szép homokvárat építettem.
5. A lányok nagyon szeretnek labdázni.
6. Én már egyedül is tudok mosakodni.
7. Anyukám azt mondta, hogy nagyon ügyes vagyok.
8. Én szófogadó vagyok, ezért mindenki szeret.
9. Ha majd hatéves leszek, iskolába fogok járni.
10. Nem igaz, hogy neked sokkal több játékom van, mint nekem!
11. Nekem sokkal több játékom lesz, ha majd én is nagyobb leszek!
12. Pista nem fogadott szót az anyukájának, ezért kikapott.
13. Én nem szoktam kikapni, mert én mindig jó és szófogadó vagyok.
14. Nagyon szeretek fürdeni, amikor süt a nap és meleg a víz.
15. Kati már egyedül fűzi be a cipőjét, de megkötni még nem tudja.
16. Jancsi egy szép labdát kapott születésnapjára, amellyel sokáig játszott.
17. Bandi elkérte a labdát, de nem akarta visszaadni, ezért összevesztek.
18. A rossz gyerekek folyton összevesznek, de én jó vagyok, és nem szoktam veszekedni.
19. Kati tegnap vendégségben volt, ahol egy aranyos kisbabával játszott egész este.
20. A szomszédék kisbabája már fel tud állni, ha valakinek a kezébe kapaszkodhat.
21. A barátom kapott egy kutyát, amit szeretem volna megsimogatni, de mindig elszaladt.
22. Ha holnap jó lesz az idő, kimegyünk az udvarra játszani, ha nem, akkor a szobában maradunk.
23. Tegnap délután pénzt kaptam, ezzel elszaladtam a boltba, és nagyon sok csokoládét vásároltam.
24. Hazafelé menet egyet véletlenül kibontottam, és mire hazaértem, az egészet megettem.

Értékelés

A teljesen hibátlanul, szó szerint megismételt mondat 1 pont, a többi 0. Öt egymást követő 0 pont után abbahagyjuk a feladatot. + jelzést az a kisgyermek kaphat, aki legalább 12 pontot összegyűjt.

d) A történetre vonatkozóan [2]

Instrukció: „Mondok egy mesét, nagyon figyelj, mert szeretném, ha pontosan ugyanígy elmondanád te is.

Marika vett egy babát. Szép baba volt műanyagból. Kék volt a szeme, sárga a ruhája. De aznap, amikor Marika megvásárolta, a baba leesett, és sáros lett a ruhája. Marika szépen kimosta”.

Megfigyeljük, hogy hány fontos elemre emlékezik a következők közül:
Marika, baba, műanyag, kék szem, sárga ruha, vásárolni, leesett, sáros lett, kimosta.

Értékelés

A 9 elemből 7 jelenléte még + jellel értékelhető, amennyiben a történet logikusan építkezik, s az események sorrendjét nem cserélik fel.

A hiányzó elemeket érdemes feljegyeznünk, ugyanis nem mindegy, hogy díszítő elem (bár ezek is fontos alkotói beszédünknek), vagy a történet előrevivő momentum hiányzik, s így az összefüggések nem következnek megfelelő időrendben.

XII. Vizuális percepció vizsgálata (3)

a) Formákra vonatkozóan:

Eszköz: 'd' feladatlap

Instrukció: „Csak a teljesen egyforma ábrákat kösd össze!”

Ezt a feladatot többnyire jól megoldják a gyermekek, jó bevezető a nehezebb próbákhoz. Az eltérő helyzetű háromszögeknél szoktak hibázni.

Értékelés

+ jellel csak a hibátlan megoldást értékelhetjük.

b) Irányokra vonatkozóan

Eszköz: 'e' feladatlap

Instrukció: „Nézd ezt a botocskát a sor elején! Fenn van a kampója és jobbra néz. Csak azt jelöld meg a sorban, amelyik pontosan ugyanígy néz ki.”

Minden sornál a feladatnak megfelelően elmondjuk az instrukciót. Ha téveszt a gyermek, megkérdezhetjük, hogy biztosan jól választott-e?

Értékelés

Csak a teljesen jó megoldást értékelhetjük + jellel. Ha csak egy-két „véletlenszerű” tévesztése van, jelezzük a vizsgálati lapon. Fontos tudnunk, hogy horizontális, vagy vertikális, esetleg mindkét irányban téveszt-e.

c) Információs jelekre vonatkozóan [2]

Eszköz: 'P feladatlap

A 3. és 4. sornál új megfigyelési szempont a térbeli helyzet percepciójának megítélésén kívül a térbeli viszonylagosság értelmezésének megfigyelése.

Instrukció: „Csak azt a négyzetet jelöld meg, ahol ugyanolyan sorrendben vannak a jelek, mint a sor elején lévőben.”

Értékelés

Itt is csak teljesen jó megoldást fogadhatunk el. A hibatípusokra kiemelten oda kell figyelnünk, mert ha a jelek helyes sorrendiségét téveszti a gyermek, arra a terápia során nagy figyelmet kell szentelnünk.

XIII. Mozgás megfigyelése

A vizsgálati lapon felsorolt mozgásformákat végeztetjük el a gyermekkel.

Értékelés

Minden részfeladatot + vagy – jellel értékelünk. Egyértelműen – jelzést kap a gyermek, ha pl. az egyenes krétavonalról vagy a kihúzott kötél vonaláról letér, vagy ha a célzott lépés nem sikerül; s a földre helyezett képeket nem tudja elérni egy-egy lépéssel. A mozgás vizsgálatára csak akkor adhatunk + jelet, ha minden részfeladat sikerült.

XV. Ritmusérzék vizsgálata

a) Ritmikus taps ismétlése [2].

Instrukció: „Tapsold le ugyanúgy ezt a ritmust, ahogy én!”

Tá-tá szün Tá-tá szün

Tá-tí-tí-tá szün Tá-tí-tí-tá szün

Tá-tí-tí-tí – tátá szün Tá-tí-tí-tí-tátá szün

Értékelés

4 elem helyes visszaadása megfelelő.

b) Mozgás és beszéd összerendezése

Instrukció: „Mondok neked egy verssort, közben tapsolom a ritmusát. Csináld meg te is!” (Először szívritmust, majd, ha az jól megy, a vers ritmusát tapsoljuk.)

„Kellene kis kert, bő termő...”

„Hívjad a hívjad a falovacskát...”

Értékelés

+ jelzést csak akkor kaphat a gyermek, ha a beszéd és a mozgás szinkronban van.

c) Szóanalízis [3]

Kérdésünk: „Hogy hívnak?

Tapsold le a neved!

Milyen hanggal kezdődik a neved?

Milyen hanggal fejeződik be a neved?”

Értékelés

+ jelzést kaphat a feladat, ha helyesen letapsolja a gyermek a nevét, és legalább a kezdő hangot meg tudja mondani.

XV. Rajzvizsgálat [6]

Instrukció: „Rajzolj egy embert (bácsit, nénit, gyereket), amilyen szépen csak tudsz!”

A rajzoláshoz csak grafitceruzát használjon a gyermek, és ne radírozzon.

A rajzjegyek kiértékelése pontszámban történik. Minden fellelhető jegy egy pontértéknek felel meg, s aszerint emelkedik, mennyire részletes, illetve pontos az ábrázolás.

Az elért pontszám a vizsgálati lap megfelelő négyzetébe kerül.

A Goodenough-skála értékelési szempontjai

A. osztály

Ide tartoznak azok a rajzok, amelyek mint emberi alakok nem felismerhetők.

1. Egészen kuszált, irányítás nélküli firkalás (érték: 0 pont).
2. Némileg irányított vonalvezetés. A rajz nyers geometriai alakzathoz hasonlít (érték: 1. pont).

Megjegyzés:

Ha a kikérdezés alapján megállapítható, hogy a látszólag teljesen zavaros formák mégis valamilyen határozott testrészt akarnak ábrázolni, akkor mint B. osztályhoz tartozók ítélandók meg.

B. osztály

Ide tartoznak azok a rajzok, amelyek mint emberi alakok felismerhetők (az alábbiak értéke külön-külön 1-1 pont).

Részletezettség

1. Van feje.
2. Van lába.
3. Van karja.
- 4/a. Van törzse.
- 4/b. A törzs hosszabb, mint a szélessége.
- 4/c. A vállak határozottan felismerhetők.
- 5/a. Mind a négy végtag összefügg a törzzsel.
- 5/b. A lábak és a karok megfelelő helyen függnék össze a törzzsel.
- 6/a. Van nyaka.
- 6/b. A nyak vonala átmegy vagy csak a fej, vagy csak a törzs, vagy mindkettő vonalába.
- 7/a. Van szeme.
- 7/b. Van orra.
- 7/c. Van szája.
- 7/d. Az orr és a száj két dimenziós, a két ajak meg van különböztetve.
- 7/e. Orrlyukak is vannak.
- 8/a. A haj felismerhető.
- 8/b. A haj több, mint egy vonal, a fej körül. Jobb mint firkalás, nem átlátszó (azaz a fej körvonala nem látszik a hajon keresztül).

Komplexitás

- 9/a. Van ruházata (jelzés, utalás erre pl. gombsor, kalapféleség).
- 9/b. Van legalább két ruhadarab, amely nem átlátszó (azaz a testnek azt a részét elrejtí, amelynek befedésére szolgál).
- 9/c. Az egész rajz mentes az átlátszóságtól (s a két ruhaujj és a nadrágszárak szerepelnek a rajzon).
- 9/d. 4 vagy több felismerhető ruhadarab van a figurán.
- 9/e. Komplet, minden ellentmondást kizáró kosztüm (pl. egyenruha).
- 10/a. Ujjai vannak a kéznek.
- 10/b. Az ujjak száma helyes.
- 10/c. Az ujjak két dimenziósak (hosszúságuk nagyobb, mint szélességük).
A szélső ujjak által alkotott szög nem nagyobb 180 foknál.
- 10/d. A hüvelykujj a többitől elkülönül.
- 10/e. A kézfej az ujjaktól és a kartól megkülönböztethető.
- 11/a. A kar tagoltan ábrázolt (kivehető a könyök vagy a váll vagy mindkettő).
- 11/b. A láb tagoltan ábrázolt (felismerhető a térd, boka vagy mindkettő).

Arányok

- 12/a. A feje: a fej nem nagyobb, mint a törzs fele, de legalább 1/10-e.
- 12/b. A karé: kb. a törzs hosszának megfelelő, vékonyabb, mint a törzs kétszerese.
- 12/c. A lábé: legalább olyan hosszú, mint a törzs, de nem hosszabb, mint a törzs kétszerese.
- 12/d. A lábfejé: a lábfej hossza nagyobb, mint a szélessége, hossza nem nagyobb, mint az egész láb 1/3-a, és nem kisebb, mint az 1/10-e (a lábfej is két dimenziójú).
- 12/e. Mind a négy végtag két dimenziójú.
13. Van sarok, illetve cipősarok.

Motorikus koordináció

- 14/a. „A” vonalak:

Minden vonal határozottan és világosan találkozik a kapcsolódási helyeken. Számottevő kereszteződés vagy hézag nincs. Vegyük figyelembe a rajz komplexitásának fokát. Ez azt jelenti, hogy az a rajz, amely folyamatos vonalvezetéssel, kevés részletből áll, szigorúbban bírálendő, mint az olyan, amely sok részletet tartalmaz; általában sok kis vonalat tartalmazó rajz is kap pontot (az ilyen vázlatsterű rajzok bizonyos érettségre vallanak). Ennek a pontnak meghatározása nem olyan objektív, mint a többi ponté. Azért ennek a pontnak az odaítélésénél szigorúnak kell lenni.

14/b. „B” vonalak:

Minden vonal határozottan meghúzott, pontosan összekötött.

Ez a pont a 14/a-ban lefektetett utasítások még szigorúbb alkalmazását követeli. (Természetesen csak akkor adható meg, ha a 14/a. pontot már megadtuk.)

14/c. A fej körvonala formakifejezőbb legyen, mint a kör vagy ellipszis.

14/d. A törzs körvonala formakifejezőbb legyen, mint a kör vagy az ellipszis.

14/e. A karok és lábak körvonala már formakifejező.

14/f. Az arc körvonala formakifejező. Az arcrészeket szimmetrikusan vannak elhelyezve, ábrázolásuk kétdimenziós, távolságuk helyes, arányos.

15/a. A szembe-rajznál két fül, profilrajznál azonban csak egy fül van feltüntetve.

15/b. A fülek helyes állásban és arányban vannak.

16/a. A szem részletezése: szemöldök, szempilla vagy mind a kettő.

16/b. Szemrészlet: pupilla.

16/c. Arány: a szem vízszintes mérete nagyobb, mint a függőlegesé.

16/d. Tekintet (csak profilképeknél): a szemek perspektivikusan rajzoltak, kör-szektorok, de mandulaforma esetében a pupilla legyen közelebb a homlokhoz, mint a szem közepéhez. (Az értékelés szigorú!)

17/a. A homlok és az áll kivehető.

17/b. Látható az áll domborulata. Az áll egyértelműen különvlik az alsó ajaktól.

18/a. Profil „A”: a fej, a törzs és a láb profilja hibátlan. Egyetlenegy hiba megengedhető a következő három hiba közül:

- a test átlátszósága (pl. a törzs vonala átlátszik a karon);
- a lábak nincsenek profilban (a láb felső hátsó részének azonban fedve kell lennie);
- a kar és a hát vonala ugyan csatlakozik, de a karok előre irányulnak.

18/b. Profil „B”: az alak teljes profilban van, hiba nélkül és átlátszóság nélkül (kivétel csak a szemnél lehet, lásd a 16/d. pontot).

Felhasznált és ajánlott irodalom

[1] A vizsgálatához tartozó rajz készült: Olvasás-írás munkalapok 3.

Foglalkoztató iskolák számára. 27. oldal rajza alapján

[2] 1. Vassné Kovács Emőke: A verbális kommunikáció mint az írásbeli kommunikáció előfeltétele. Magyar Pszichológiai Szemle. XXXIX. kötet, 5. szám.

2. V. Kovács Emőke-Meixner Ildikó: Az olvasás érettség megállapítása óvodáskorban. Szemelvények a dyslexia köréből. Szerk.: V. Kovács E. Tankönyvkiadó Bp.

3. Inizan, A: A dyslexia-veszélyeztetettek kiszűrésére szolgáló teszt (Le temps d'apprendre à lire) Armand Colin, Paris, 1963. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Fonetikai és Logopédiai Tanszék.
- [3] Kovács Tibor: Az olvasáshoz szükséges képességek és készségek vizsgálata. Meixner I.-Kovács T.-Vekerdí Zs. 1971. Módszertani közlemények I. Magyar Pedagógiai Társaság. Debrecen.
- [4] 1. Laterális dominancia zavara. Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola
Dadogás I. Szerk.: Mérei Vera és Vinczéné Bíró Etelka. Tankönyvkiadó Bp. 1979. 71-72. o.
2. dr. Palotás Gábor: A félteke-dominancia 347-352. old. dr. Palotás Gábor: Partális teljesítményzavarok 411-419. old. Gyógypedagógiai kórtan. Szerk.: dr. Göltész Viktor. Tankönyvkiadó Bp. 1990.
- [5] Nagy József: 5-6 éves gyermekeink iskolakészültsége. Akadémiai Kiadó 1980. 86. old.
- [6] Goodenough rajzvizsgálat. Eredeti közlemény:
Goodenough 1957. L'intelligence d'après le dessin. Le test du bonhomme. Presses Universitaires de France, Paris 132. old.
Magyar nyelvű közlemény: Jankovichné Dalmai Mária 1963. Pszichológiai tényezők összefüggése értelmi fogyatékos gyermekek emberrajzában. Pszichológiai Tanulmányok V. Akadémiai Kiadó. 577-594. old.

DYSLEXIA-VESZÉLYEZTETETTSÉG VIZSGÁLAT

Név

Születési idő

Vizsgálat ideje

I. A beszéd vizsgálata		
a) Spontán beszéd		
b) Szókincs:		
c) Összefüggő beszéd:		
d/1. Relációs viszony megértése:		
d/2. Relációs szavak használata:		
e) Dysgrammatizmus:		
f) Beszédhiba:		
g) Nehéz szavak utánmondás: csecsebecse, te- vekaraván, krizantém, kozmotolitizmus, ik- tatókönyv, Konstantinápoly		
II. Fogalomalkotás vizsgálata		
III. Különbőség megfogalmazása		
IV. Önálló vers- vagy mesemondás		
V. A hallási differenciáló képesség vizsgálata		
VI. A térbeli tájékozódó képesség vizsgálata		
a) saját testen:		
b) viszonyításban:		
c) feladatban:		
VII. Dominancia	kéz láb	szem
VIII. Dichotikus hallásvizsgálat	j	b
IX. Vizuális emlékezet		
a) tárgyképre vonatkozóan:		
b) formákra vonatkozóan: feladat: feladat: feladat:		
c) jelekre vonatkozóan: feladat: feladat: feladat:		

X. Vizuális minta követése, soralkotás		
XI. Akusztikus emlékezet vizsgálata		
a) hangra vonatkozóan:		
b) szavakra vonatkozóan:		
c) mondatra vonatkozóan:		
d) történetre vonatkozóan:		
XII. Vizuális percepció vizsgálata		
a) formákra vonatkozóan:		
b) irányokra vonatkozóan:		
c) információs jelekre vonatkozóan: egyenes vonalon járás: székre le- és fellépés: célzott lépés: labda gurítás, dobás, kapás: gyöngyfűzés, masni kötés, gombolás:		
XIV. Ritmusérzék vizsgálata		
a) ritmikus taps ismétlése:		
b) mozgás és beszéd összerendezése:		
c) szóanalízis:		
XV. Rajzvizsgálat		

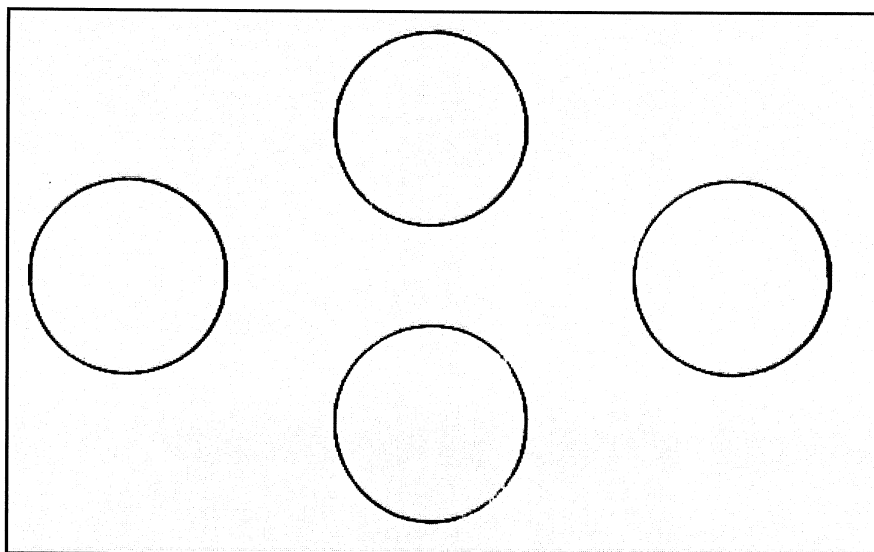
VIII. Dichotikus hallásvizsgálat

Név:Szül:Dátum:

Kezesség:Lábasság:Szemesség:

		maci	
		kutya	
		madár	
		majom	
		ajtó	
Bal	Jobb	Bal-Jobb	Bal-Jobb
vár	ház	6-1	9-2
bolt	gomb	9-3	1-4
kacsa	kutya	7-4	6-1
majom	malac	20-10	-
kenyér	körte	2-9	4-7
madár	majom	9-2	8-4
kacsa	kutya	4-7	9-3
malac	mackó	1-4	2-9
kecske	teve	8-4	5-1
			7-4
mókus	majom	2-9	-
cica	csirke	5-1	20-10
bogár	bárány	7-6	7-6
róka	liba	4-10	4-10
ajtó	ablak	9-3	2-9
kenyér	körte	1-6	1-5
összesen:		-	9-3
bal:	jobb	bal	jobb

Összesített bal:jobb:

a) Feladatlap

bal kéz

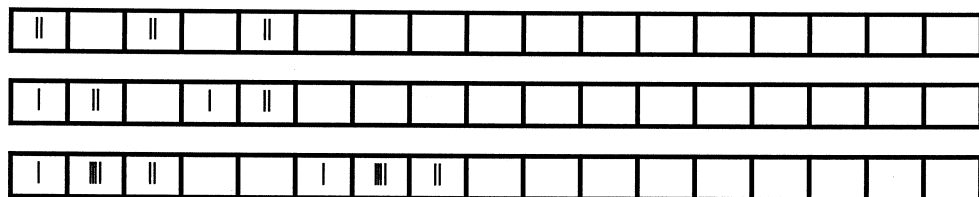
jobb kéz

kéz:

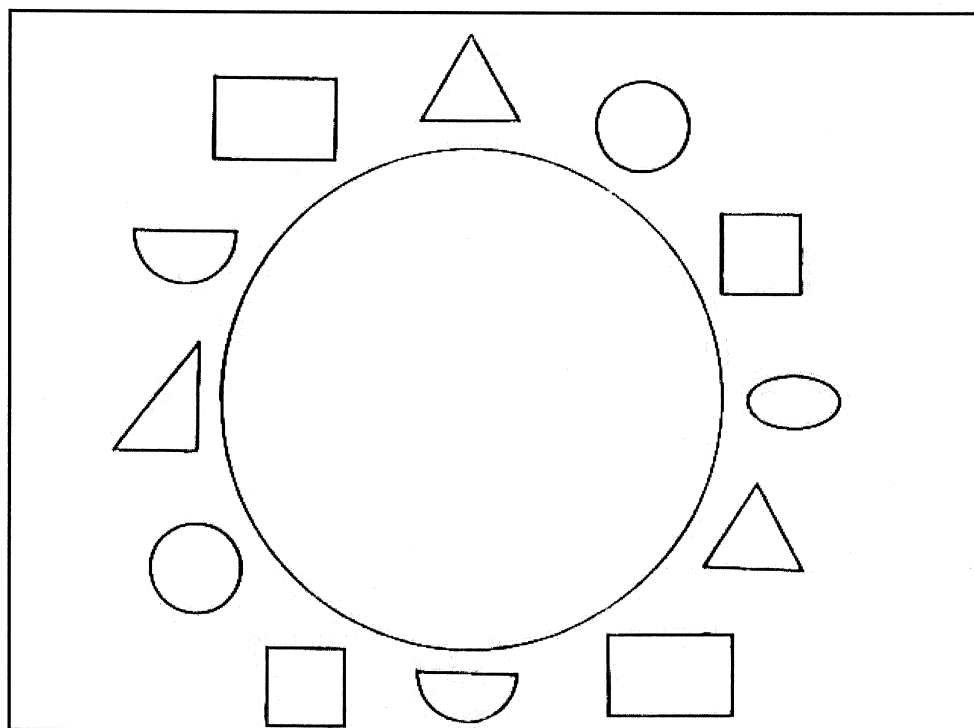
szem:

láb:

b) feladatlap

c) Feladatlap

d) Feladatlap

ʀ	ɿ	ʌ	ʀ	ʊ	ɿ	ʀ
ʊ	ʌ	ɿ	ʌ	ʊ	ʀ	ʊ
ɿ	ʀ	ʊ	ɿ	ʀ	ɿ	ʊ
ʌ	ʌ	ɿ	ʀ	ʌ	ʊ	ʌ

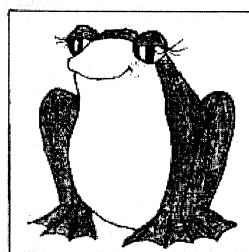
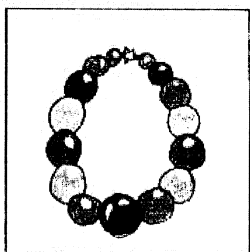
e) Feladatlap

d	b	d	b	b	d	d
t	t	f	t	f	f	t
ot	to	ot	ot	to	to	ot
d ^p	d ^p	p _d	p _d	d ^p	p _d	d ^p

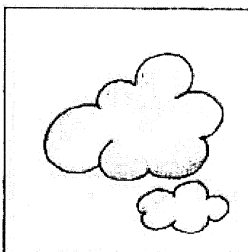
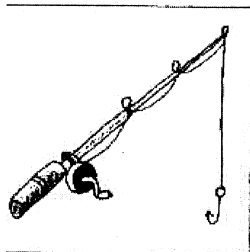
f) Feladatlap

I/b. SZÓKINCS VIZSGÁLATA

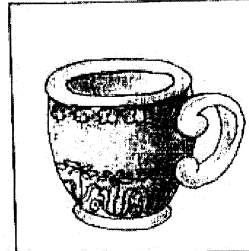
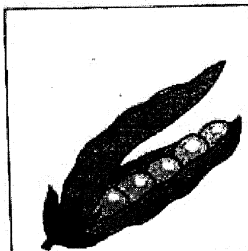
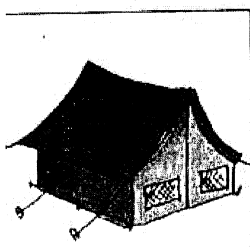
a szókincs vizsgálatához

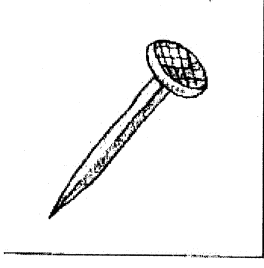
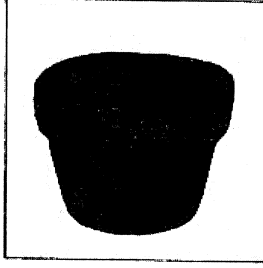
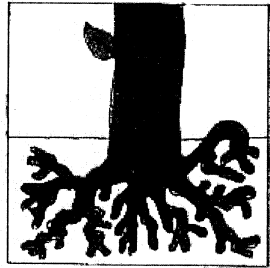

a szókincs vizsgálatához

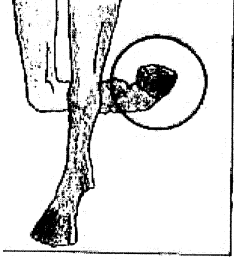
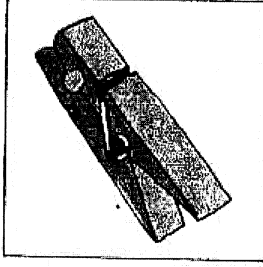
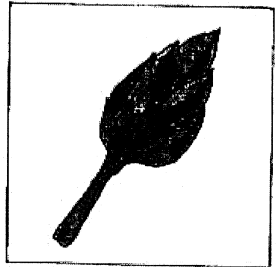

a szókincs vizsgálatához

a szókincs vizsgálatához

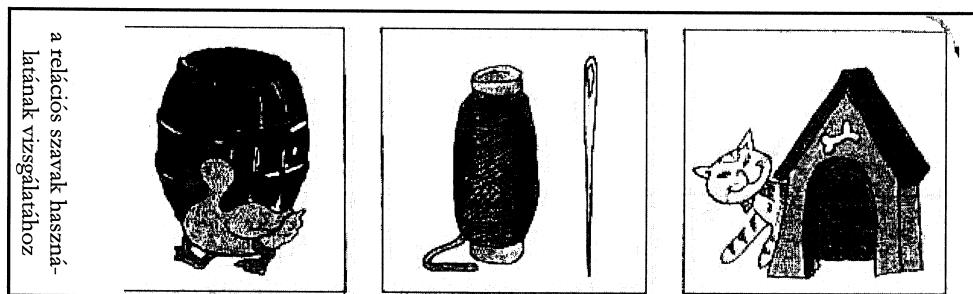
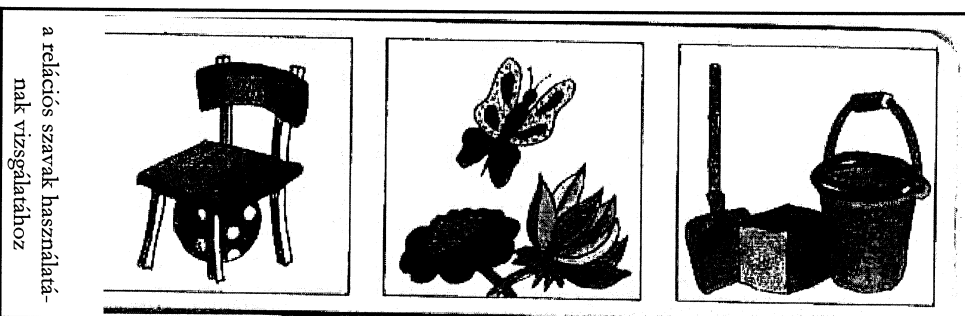
a szókincs vizsgálatához

I/c. ÖSSZEFÜGGŐ BESZÉD VIZSGÁLATA

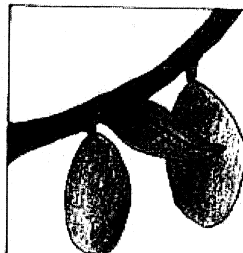
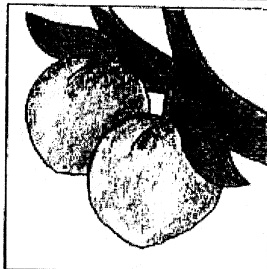
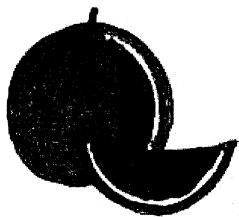
összefüggő beszéd vizsgálatához

I/d2 RELÁCIÓS SZAVAK HASZNÁLATÁNAK VIZSGÁLATA

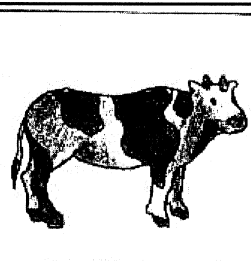
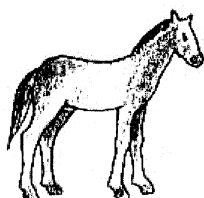

II. FOGALOMALKOTÁS VIZSGÁLATA

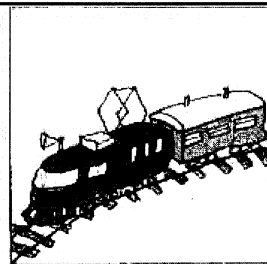
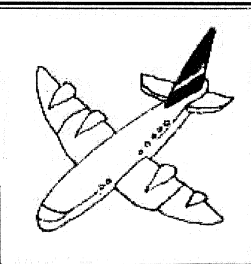
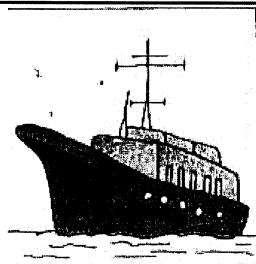
a fogalomalkotás vizsgálá-
lához

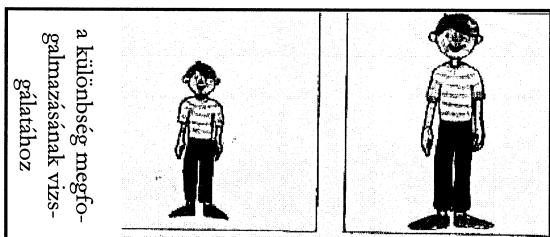
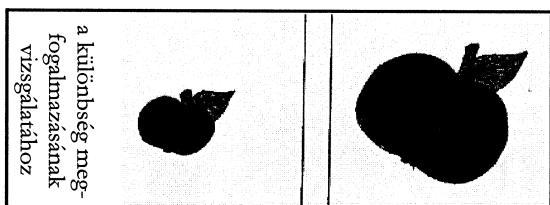
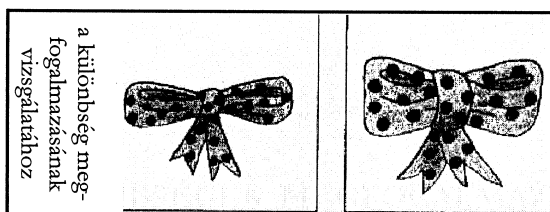
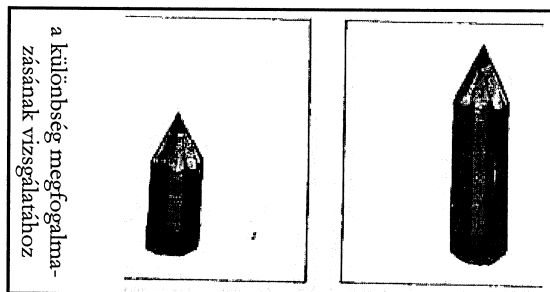
a fogalomalkotás vizsgálá-
lához

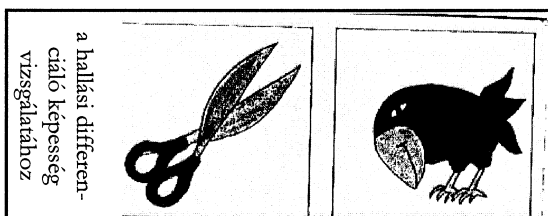
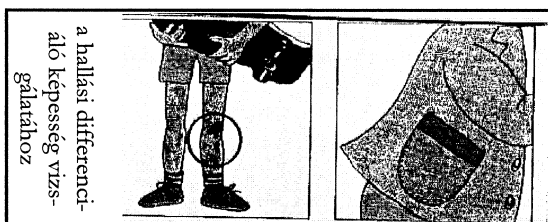
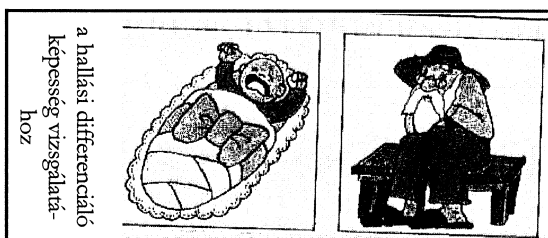
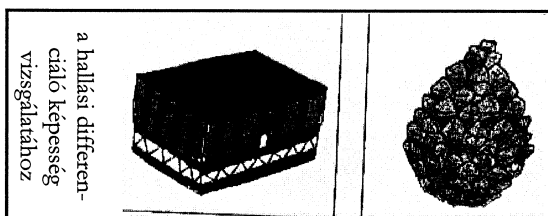
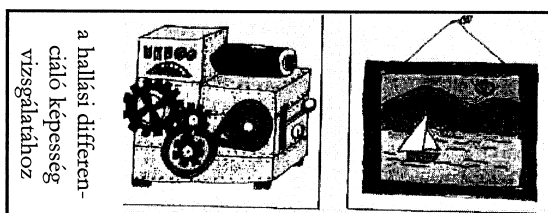
a fogalomalkotás vizsgálá-
lához

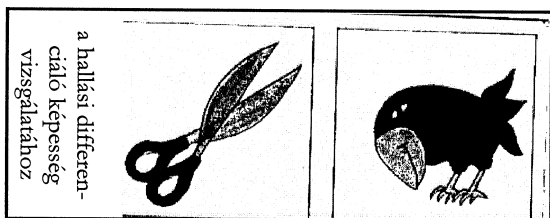

III. KÜLÖNBSÉGEK MEGFOGALMAZÁSA

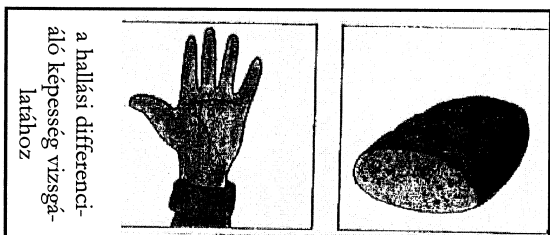

V. HALLÁSI DIFFERENCIÁLÓKÉPESSÉG VIZSGÁLATA

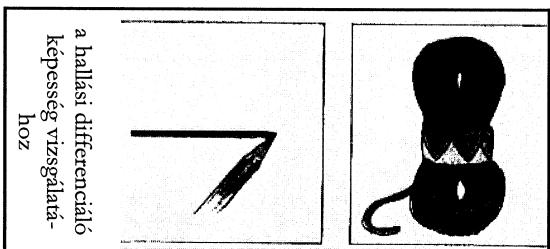

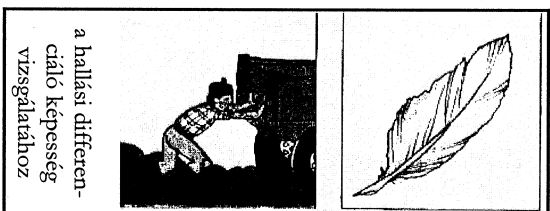
a hallási differenciáló képesség vizsgálatához

a hallási differenciáló képesség vizsgálatához

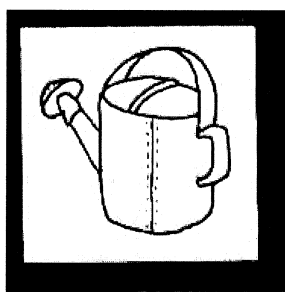
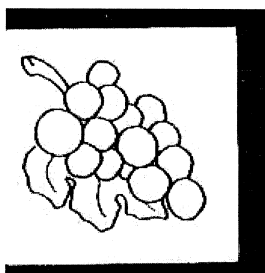
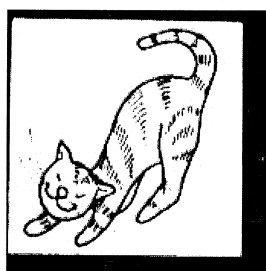
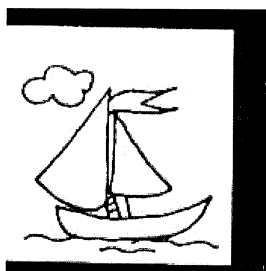
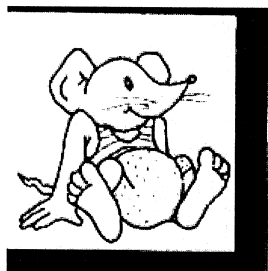

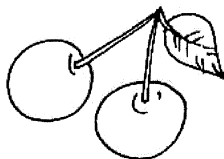
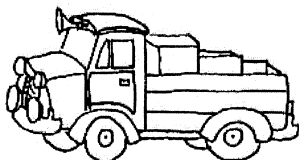
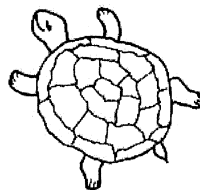
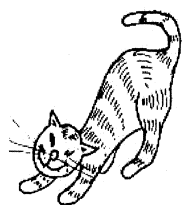
a hallási differenciáló képesség vizsgálatához

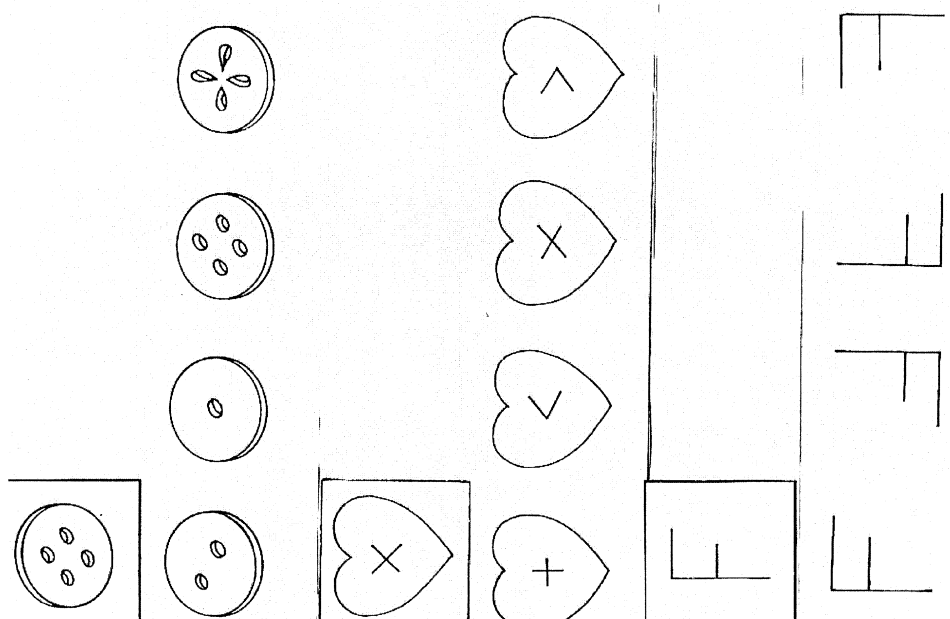
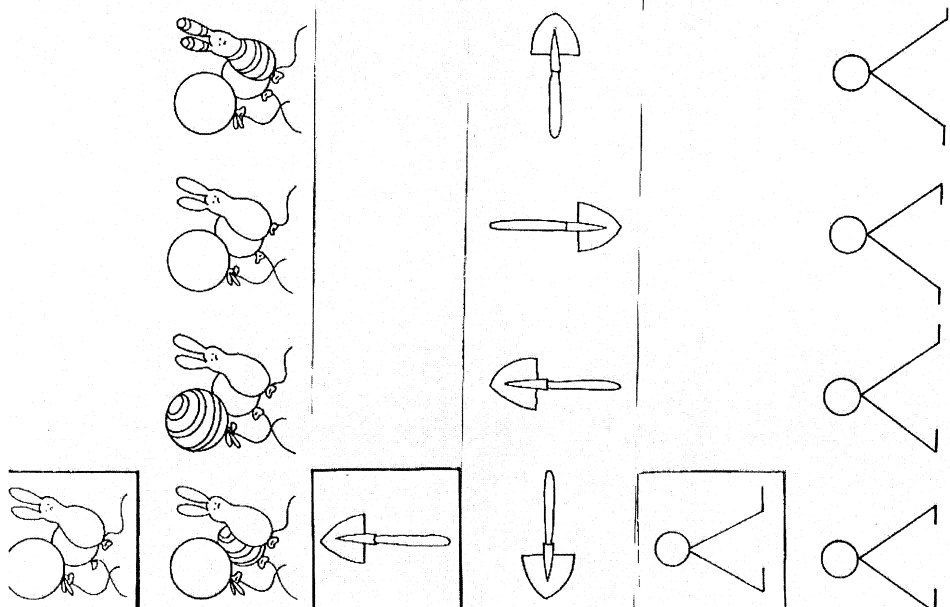

a hallási differenciáló képesség vizsgálatához

IX. VIZUÁLIS EMLÉKEZET VIZSGÁLATA
a) TÁRGYKÉPEKRE VONATKOZÓ

A BESZÉDÉSZLELÉSI ÉS BESZÉDMEGÉRTÉSI TELJESÍTMÉNY MÉRÉSE (GMP-TEST)

Forrás: Gósy Mária: GMP Beszédészlelési és beszédmegértési teljesítmény, Logopress BT, Budapest, 1990.

A TESZTCSOMAG CÉLJA

A tesztsorozat gyermekek beszédészlelési és beszédmegértési vizsgálatát teszi lehetővé, amelynek alapján megbízhatóan megítélhető, hogy a vizsgált gyermek teljesítménye megfelel-e az életkorának vagy eltér attól.

Az életkornak megfelelő beszédészlelési és beszédmegértési teljesítmény elengedhetetlen az anyanyelv elsajátításához, az olvasás és írás megtanulásához, a gyermek gondolkodásának fejlődéséhez.

A GMP-tesztcsomag *kialakításának szempontjai* a következők voltak:

1. Alkalmas legyen 3 éves kortól a gyermekek vizsgálatára.
2. Jó és egyértelmű értékelhetőséget nyújtson évenkénti bontásban.
3. A beszédmegértési folyamat egyes szintjeinek működését lehetőleg a többitől függetlenül vizsgálja.
4. A lehetőségekhez mérten objektív (szám)adatokat adjon a gyermek teljesítményéről.
5. Módot adjon a vizsgálandó személy szubjektív értékelésére is.
6. Relatív rövid ideig tartson a mérés.
7. A gyermek pszichikai sajátosságait vegye figyelembe: játékos legyen.
8. A használati utasítás elolvasása után bárki (óvónő, tanító, logopédus, szurdopedagógus stb.) könnyen használhassa.

A GMP-TESTCSOMAG TARTOZÉKAI

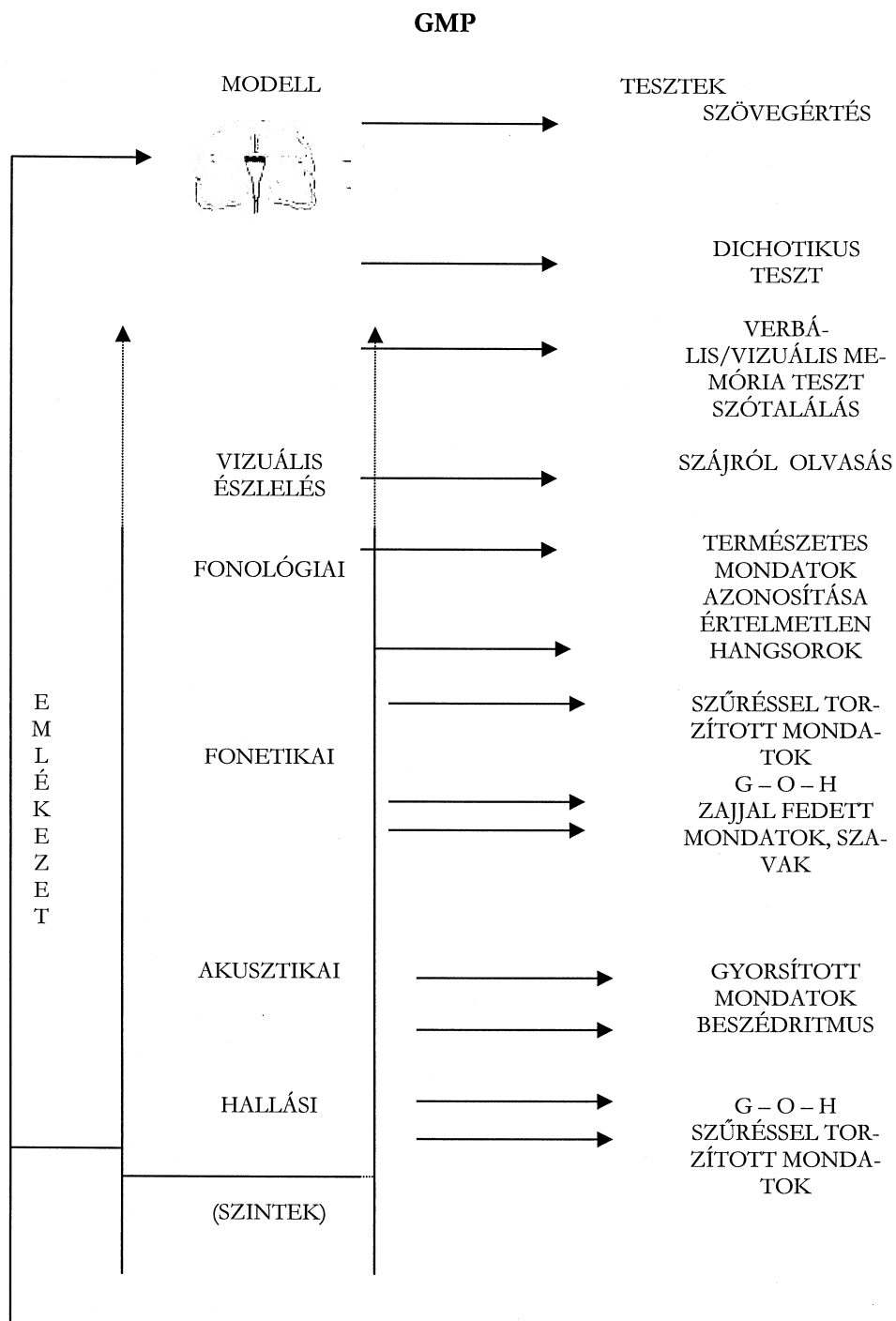
1. Útmutató
2. Magnetofonkazetta a hanganyaggal
Nem a gyártótól származó eredeti kazettával a teszt nem használható, illetve eredményeiért a gyártó felelősséget nem vállal.
3. Beszédészlelési és beszédmegértési teljesítmény tesztalapja
4. Színes képsor

A TESZTCSOMAG HASZNÁLATÁNAK FELTÉTELEI

1. Egyidőben mindig csak egy gyermeket vizsgáljuk; mondjuk, hogy játszani fogunk.
2. Lehetőleg kis helyiségben (szobában) mérjük, amely kellőképpen csendes. A hallásvizsgálat csak csendes helyiségben végezhető.
3. Vizsgálat előtt mindig ellenőrizzük a magnetofon hangminőségét: ha számunkra nem követhető az elhangzó tesztanyag, akkor feltehetően a magnetofon nem alkalmas a vizsgálat elvégzésére (pl. piszkos a fej). A tesztcsomag egyes tesztjeinek leírásában „M” betűvel jelöltük, hogy magnetofon használata szükséges. Fülhallgatót ne használjunk.
4. Az egyes tesztek bármilyen sorrendben használhatjuk; érdemes arra figyelni, hogy minél változatosabb legyen a gyermek számára.
5. Ha úgy látjuk, hogy a gyermek elfáradt, a vizsgálatot szakítsuk félbe, s más alkalommal folytassuk (ez főként fiatal gyermekek esetében fordulhat elő).
6. A gyermeket gyakran dicsérjük, ne közöljük vele, ha helytelen a válasz (inkább mondjuk, hogy az is elfogadható); igyekezzünk a szorongását nagymértékben csökkenteni.
7. A vizsgálatot fél éven belül lehetőleg ne ismételjük!

*

A tesztcsomag 15 tesztet tartalmaz, ezek beszédanyaga a szavaktól a szöveg nagyságrendig terjed. Az egyes beszédészlelési szintek (vö. következő oldal) vizsgálatára különböző módon előállított (zajjal fedett, gyorsított, mesterséges) beszédanyagot használunk. A kifejezett hallásvizsgálatok kivételével, a hanganyagnak (akár a magnetofonról szól, akár a vizsgáló felnőtt mondja) normál, jól hallható hangerővel kell szólnia.

A TESZTCSOMAG EGYES TESZTJEINEK LEÍRÁSA

GMP1

A *hallás* ép működésének megítélése a G-O-H készülékkel történik. Ép hallás esetén a kapott adatok jellemzik a gyermek globális beszédészlelési szintjét is. A készülék hiányában sügött beszéddel kell tájékozódni a hallás épségéről. A gyermek legalább 3 méterre álljon a vizsgáló személytől oldalt fordulva (hogy ne lássa a felnőttet). Öt-hat, lehetőleg egy szótagú szót sügjünk (ún. tartaléklevégővel) a gyermeknek, s kérjük, hogy ismétlje, amit hallott. Először az egyik, majd a másik fülének irányába sügjünk. Ehhez a G-O-H készülék hanganyagából közlünk 20 szót segítségül.

meggy	szél	méz	sző
síp	zsír	sír	gyík
bú	mos	bók	csók
ház	bőr	fül	kút
bot	szú	ágy	ész

ÉRTÉKELES

A G-O-H készülék használati utasítása tartalmazza a kapott eredmények értékelését is. A sügött beszéd csak *tájékoztató* ad a gyermek hallásáról. Ha gyakoriak a tévesztések, a gyermek visszakérdez, vagy a jobb és a bal fül irányában sügött szavakat nem hasonlóképpen ismétli (tehát egyik oldaliakat feltűnően jobban vagy rosszabbul), akkor felmerül a halláskárosodás lehetősége. Bizonyosságot csak klinikai vizsgálattal kaphatunk.

GMP2 „M”

Az *észlelés* további vizsgálata *zajjal* elfedett 10 mondat visszamondásával, ismételtetésével történik. A gyermeknek hasznos úgy bevezetni a feladatot, hogy „Most nagy szélzúgást fogsz hallani, mint a mesékben szokott lenni. Ebben az erős szélben egy bácsi mond valamit. Figyelj, megérted-e, hogy mit mond. Kérlek, ismételd el, hogy mit hallottál!”

Az első mondatot ekkor lejátszuk (ezt a szalagon kis csendes szünet követi), s ezután folyamatosan hangzanak fel a mondatok. Az első mondat felismerése rendszerint sikertelen, bátorítsuk a gyermeket, nehogy megijedjen. A második mondattól kezdve a gyermeknek általában nem okoz nehézséget a feladat. (Ha szükséges, a mondat elhangzása után állítsuk le a magnetofont a „pillanat állj” gombbal; javasoljuk azonban a folyamatos hangzást, így a gyermek könnyebben hozzászokik a torzított beszédhez.) Fontos megmondanunk a gyermeknek, hogy bármennyit ért is meg az elhangzottakból, mindent ismétljen, amit csak tud. A részleges ismétlés is fontos információ az értékeléshez.

ÉRTÉKELÉS

A zajjal elfedett 10 mondat helyes felismerése jelenti a 100%-ot, az adatok életkori bontásban a következők:

3 évesek:	30 %
4 évesek:	50 %
5 évesek:	70 %
6 évesek:	90 %

Csak a hibátlan mondatot fogadjuk el helyesen. Ugyanakkor a végső értékelésben fontos figyelembe venni a részlegesen visszamondott mondatok számát is, hiszen ezek is felvilágosítással szolgálnak a gyermek észlelései mechanizmusának működéséről. (Nem mindegy például, hogy ha egy 5 éves gyermek csupán 3 mondatot ismétel hibátlanul, (ez 30 %-ot jelent), de részlegesen ismétli valamennyit; vagy ha a többit egyáltalán nem képes azonosítani.) A tesztlapon pipával (✓) jelöljük a hibátlan mondatot, vízszintes vonalkával (-), ha nem ismétli a gyermek és mindkettőt jelöljük (- ✓), ha hibásan mondta vissza a mondatot.

GMP3 „M”

Hasonló módon vizsgáljuk a *szófelismerést* 10 értelmes, zajjal elfedett szó segítségével. Az önállóan előforduló szavak felismerése a gyermek számára könnyebb, mint a mondatoké. Általában tehát jobb, de legalábbis hasonló eredményt várunk minden korcsoportban, mint a mondatok felismerésére.

ÉRTÉKELÉS

A 10 szó hibátlan ismétlése jelenti a 100 %-ot. Életkori átlagok:

- 3 évesek: 30 %
- 4 évesek: 60 %
- 5 évesek: 70-80 %
- 6 évesek: 100 %

GMP4 „M”

A hallás és az észlelés összefüggésére mutat rá a következő 10 mondat ismételtetése. E 10 mondat frekvenciatartománya igen szűk; visszamondatásával megíthető a gyermek beszédészlelésében az akusztikai kulcsok megfelelő működése. Ha ezeknek a mondatoknak az azonosításában a gyermek sokat hibázik, akkor hallásproblémára vagy észlelési nehézségre kell gyanakodnunk.

ÉRTÉKELÉS

A 10 mondat hibátlan ismétlése jelenti a 100 %-ot. Életkori bontásban:

- 3 évesek: 80 %
- 4 évesek: 80-90 %
- 5 évesek: 100 %
- 6 évesek: 100 %

GMP5 „M”

Természetes beszéd alapján műszeresen *meggyorsított* 10 mondat e teszt hanganyaga. Az eredeti mondatok tempójához képest mintegy 30 %-os a gyorsítás. A mondatok jelentéstartalma és grammatikai szerkesztettsége egyaránt meghaladja a 3-8 éves gyermekek nyelvi képességét. Választ próbálunk kapni arra, hogy a jelentés és az asszociációk szintjeinek bizonyos mértékű kizárásával képes-e a gyermek az életkorának megfelelő beszédészlelési teljesítményt nyújtani. Az elmaradott beszédészlelési mechanizmus gyakran a gyorsított beszéd felismerésének nehézségében jelentkezik először.

ÉRTÉKELÉS

A 10 mondat helyes visszamondása jelenti a 100 %-ot. Életkori átlagok:

3 évesek:	30 %
4 évesek:	50 %
5 évesek:	70-80 %
6 évesek:	90-100 %

Jegyezzük fel a tesztlapra, ha a gyermek képes ugyan a feladat megoldására, de nehézséget okoz számára a mondatok „gyors” ismétlése. Ez 5 éves kor felett a beszédképzés lassabb voltára utal, s fejlesztésre szorul.

GMP6 „M”

A GMP4 mondataihoz hasonló szerkesztettségű (torzításmentes) 10 mondat ismétlése elsősorban 3-4 éves korban ajánlott. Amennyiben ezeket a mondatokat a gyermek hibásan, a GMP4 tesztmondatait azonban hibátlanul ismétli, akkor felmerül a halláskárosodás lehetősége.

ÉRTÉKELÉS

A 10 mondat helyes ismétlése jelenti a 100 %-ot, ezt a gyermeknek legkésőbb 3 éves 3 hónapos korában el kell érnie.

A GMP2, GMP2, GMP4 és GMP5 számadatait a tesztlap grafikonjába be-
rajzolva, szemléletes, könnyen értékelhető képet kapunk a gyermek beszédészlelési
szintjéről.

GMP7

A beszédmegértésben nagy szerepe van az ajakműködés észlelésének. Fontos tud-
nunk, hogy a gyermek mennyit képes ebből az információból felhasználni. Vizsgá-
latunkban a felnőtt szájmozgása alapján kell a gyermeknek meghatározott szócsó-
portot, jelen esetben állatneveket felismernie. Egyértelműen közölnünk kell a

gyermekkel a feladatot (hiszen a szájmozgás azonosítása a normál beszédmegértés során nem tudatos tevékenység). „Most olyat játszunk, hogy te kitalálsz, amire én gondolok. Segítségül annyit elárulok, hogy állatokra fogok gondolni, találd ki, hogy milyenekre. Nem lesz könnyű dolgod, mert csak sügni fogom, csak a szám mozgását látod. Próbáld leolvasni, mit mondok. Az elsőt megmutatom: *kutya*.” Ezt a szót valóban kissé sügjük is a gyermeknek, hogy biztosak legyünk: megértette a feladatot. A továbbiakban azonban *hangadás nélkül*, nagyon jellegzetesen ejtsük a szavakat, lassan már-már szótagolva, mindig betartva a megadott sorrendet. Vigyázzunk, hogy a gyermek ne keseredjen el, ha sokat nem tud azonosítani. (Ajánlatos, hogy a vizsgáló felnőtt tükör előtt néhányszor gyakorolja e hangadás nélküli ajakmozgást.)

ÉRTÉKEKELÉS

A 10 állatnév felismerése jelenti a 100 %-ot, a kívánt elérendő értékek életkori bontásban a következők:

3 évesek: 20-30 %

4 évesek: 30 %

5 évesek: 30-40 %

6 évesek: 40-50 %

Jegyezzük fel, ha a gyermek által felismerni vélt szóban a magánhangzók megegyeznek az eredetivel (pl. *darázs* helyett *Balázs*-t mond). Ezeket a válaszokat 5 %-nak elfogadhatjuk.

GMP8

A *verbális memória* vizsgálata 12 egy, két és három szótagú szó elmondásával történik. E hangos felsorolást követően a gyermeknek ismételnie kell azokat a szavakat, amelyekre emlékszik. Előzetesen pontosan meg kell magyaráznunk, hogy mit fogunk mondani, és mit fogunk a gyermektől kérni. Ezután mondjuk hangosan a szavakat a közölt sorrendben úgy, hogy mindig három szót mondjunk lassan egymás után levegővétel nélkül. A három szó elmondása után vehetünk levegőt, s következhetik újabb három szó. Arra kell választ kapnunk, hogy (hosszabb gondolkodás nélkül): 1. a gyermek hány szót képes felidézni és 2. milyen sorrendben (ez utóbbi jelzésére szolgál a „rendezettség” szó). A használt szavak a következők: *medve, labda, hold, óra, hóember, ház, szív, égér, cipő, hal, tojás, csónak*.

ÉRTÉKELÉS

Számmal jegyezzük fel a tesztlapra, hogy a gyermek hány szót tudott felidézni. Életkori adatok:

3-4 éves korban: 4-5 szó

5 éves kortól: 5-9 szó (ha több, az természetesen jó).

Figyeljük meg továbbá a felidézés sorrendjét: helyes, ha a gyermek az elhangzott szósor első vagy utolsó szavai közül ismétél elsőként, majd középről. Mindkét esetben rendezett a felidézés. Ha elsőként a szósor közepéről mond vissza a gyermek szavakat, akkor ezt jelöljük a tesztlapon kérdőjellel. Ez adódhat figyelmetlenségből, de jelezhet egy kevésbé pontosan szerkesztett memóriaműködést is. E vizsgálatban 5 éves kortól a szinonimákat (rokon jelentéstartalmú szavakat) a gyermek ismétlésében nem fogadhatjuk el (tehát a *csónak* helyett a *hajó* ekkor már nem elfogadható).

GMP9

A *vizuális memória* vizsgálata hasonló módszerrel történik, mint a verbális emlékezeté, csak itt a szavak helyett 12 kis képet használunk. A feladat elmondása után a gyermek kezébe adjuk a tesztlapot a kis képekkel (közölve, hogy egy kis ideig nézheti), s mintegy 25 másodpercig hagyjuk nála. (Magunkban 25-öt számolunk.) A felidézéskor ugyancsak a felidézett képek számát és a rendszerezettséget nézzük. Tekintettel arra, hogy megelőzőleg nem beszélhetjük meg a gyermekkel a képeket, elképzelhető, hogy nem mindig tökéletes a felismerés, bár a memória jó. Ilyenkor a vizsgáló személy feladata, hogy eldöntse, jó-e a gyermek válasza. Például, ha *rendőr* helyett *katonára* emlékszik, az elfogadható, hasonlóképpen, ha a *síp* helyett *pípát* mond. Ha azonban *sárkányt* vagy *hintát* vagy más (nem összetéveszthető) kép nevét említi, azt nem értékelhetjük.

ÉRTÉKELÉS

Az értékelés ugyanaz, mint a GMP8 esetében. Az egyetlen eltérés, hogy itt az elfogadható „szinonim” képmegnevezéseket helyes válasznak tekintjük (pl. *rendőr* helyett *katona* vagy *hegedű* helyett *gitár* egyaránt jó). Az életkori értékek megegyeznek a verbális memória adataival (gyakran annál kissé jobbak is).

3-4 éves korban: 4-5 kép

5 éves kortól: 5-9 kép (ha több, az természetesen jó).

GMP10

Értelmetlen hangsorok visszamondatásával vizsgáljuk a gyermek beszédészlelési és beszédprodukciós rendszerének összefüggését. Kérjük meg a gyermeket, hogy hangosan ismétlje a hallottakat. Normál tempóban közöljük a hangsorokat a megadott sorrendben; a hibás ismétlést jegyezzük fel. A hangsorok: *galalajka, zseréb, trankün, bakógy, feréndekek, siszidami, jacolov, meneléke, vucsityó, kriszposztyúvan*. (A vizsgáló személy gyakorolja előzetesen a hangsorok hangos kiejtését)!

ÉRTÉKELÉS

A 10 hangsor helyes ismétlése adja a 100 %-ot. Életkori bontásban:

3 évesek: 50 %

4 évesek: 80 %

5 évesek: 90-100 %

Érdeemes a hibázás típusait feljegyeznünk: a) hanghiba történt (pl. *vucsityó* helyett *fucsityó*, b) szótagcsere történt (pl. *menelékej* helyett *melenékej*), c) a gyermek csak félig ismételte a hangsort.

GMP11

A *szótalálási* feladatban a gyermek aktivizálható szókincsét ítéljük meg. Nagyobb gyermekek esetében azt mondjuk, hogy az általunk közölt szórészlettel mondjon értelmes szavakat. A használt szótagok *ma* és *ke*. Kisebb gyermekeknek jobban meg kell magyaráznunk, hogy mit kell tennie. Például: „Mit gondolsz, mire gondolok, ha azt mondom, hogy *regge* (érzékeltesük a dallammal, hogy ez nincs befejezve). „Ha nincs válasz, akkor folytassuk: „*reggel*”. Ha a gyermek megismétli, fogadjuk el, ha azt mondja *reggeli*, azt is fogadjuk el. További példákkal gyakoroltathatjuk a feladatot, mint *tel, tele, telef, telefo* stb. Ha úgy érezzük, hogy a gyermek biztos a feladatmegoldásban, akkor adjuk fel a tesztszótagokat. Jegyezzük le, hogy miket mond a gyermek. Finoman buzdíthatjuk, hogy „Jól van, mondj még!” Sok gondolkodásra nem szabad időt hagynunk.

ÉRTÉKELÉS

A 3-4 éves gyermekek számára ez a feladat még megoldhatatlan: ők csak abban az esetben ismerik fel a szavakat, ha csak az utolsó beszédhang vagy (esetleg) az utolsó szótag hiányzik.

Az átlag:

5 éves korban: 2-2 szó

6 éves korban: $\frac{3}{4}$ - $\frac{3}{4}$ szó

Elmaradottságot jelez, ha a gyermek ugyanazt a szót ismétli, különböző toldalékokkal (pl. *mama, mamának, mamával*).

Rövid (magnetofonszalagra rögzített) mesével vizsgáljuk a gyermek teljes *beszédmegértési* folyamatának helyes működését. Közzöljük a gyermekkel a feladatot: „A magnetofonról egy mesét fogsz hallani. Kérlek, figyelj és majd beszélgetünk róla!” A mese elhangzása után 10 megértést ellenőrző kérdést teszünk fel a gyermeknek. Minden válaszáért megdicséjjük, akár helyes volt, akár nem. Helyes válasz esetén elegendő egy pipát tenni a kérdéshez, helytelen válasz esetén írjuk a kérdés alá, amit a gyermek mondott (ez fontos információkkal szolgálhat a tévesztés milyenségére, valamint a gyermek gondolkodására vonatkozólag). A kérdések a következők (3-4 éves gyermekeknél segítésképpen két- vagy többféle megfogalmazásban is feltehetjük a kérdést, nagyobb gyermekeknél legfeljebb ismételjünk, ha szükséges). 1. Mit főztek a kutyák? 2. Miért küldték a kutyák a macskát? (Mit kellett a macskának hoznia?) 3. Miért akartak a kutyák tejfölt tenni az ételbe? 4. Hol vásárolt a macska tejfölt? 5. Miért ette meg a macska a tejfölt? 6. Mit mondott a kutyáknak, miért nincs tejföl? 7. Miért hazudott a macska? 8. Honnan tudták a kutyák, hogy hazudott a macska? 9. Hová szaladt a macska a kutyák elől? 10. Miért süttöttek-főztek a kutyák?

ÉRTÉKELÉS

A mese szövege a következő, dőlt betűvel jelöltük a 10 kérdésre adandó helyes válaszok megjelenési helyét.

Kutya-macska barátság

Egyszer a kutyák *lakodalmat* csaptak. Bodri feltette a sok *csontot*, süttötte-főzte, aztán odahívta a Sajót kóstolni. A Sajó megkóstolta a *galuskát*, de nem volt *se íze, se bűze*, mert nem volt rajta tejföl. Keresi a kutya a tejfölt, de nem volt a háznál. Hamar menjen valaki a boltba! De ki menjen? A kutya nem hagyhatta ott a főzést. Meglátja a macskát, küldi a *tejfölért*. Szalad a macska a *boltba* tejfölért. Mikor kimérték neki, vitte hazafelé. *Éhes* volt, hát nyalogatott belőle. Gondolta, úgyse tudják meg. Aztán ment tovább. megint gondolt egyet, megint nyalogatott. Alig maradt az edényben. Már közel volt a kutyákhoz, *szégyellte magát*, hogy ilyen kevés tejfölt visz, hát a megmaradt tejfölt megette. A kutyák futottak eléje, már nagyon várták. „Hozza a macska a tejfölt!” A macska azt hazudta, hogy *nem adott a boltos* tejfölt. De az agár meglátta a macska *tejfölös bajuszát*. Nekimentek a macskának, a macska meg *fel-szaladt a fára*, onnan dörmicélt a kutyákra.

Helyes válaszok: 1. csontot és/vagy galuskát, 2. tejfölért, 3. se íze, se bűze nem volt, vagy: hogy finom legyen, 4. a boltban (vigyázat!), a közért nem elfogadható). 5. éhes volt, 6. nem adott a boltos, 7. szégyellte magát vagy szégyellte, hogy megette a tejfölt, 8. meglátták, hogy tejfölös a bajusza, 9. a fára, 10. lakodalmom volt. A 10 mondat 100 %-ot jelent, az átlagértékek életkoronként a következők:

- 3 évesek: 20%
- 4 évesek: 40 %
- 5 évesek: 60 %
- 6 évesek: 70-80 %

GMP13

A nem egyértelműen jobb- vagy balkezes gyermekeknél bizonytalan a nyelvi irányításért felelős agyfélteke; fontos megnéznünk a „kezességet”. Az *irányok* ismeretének, valamint a megfelelő szavakhoz kötésének (*jobb, bal, jobbról* stb.) nagy a jelentősége az olvasás, írás megtanulásában. Vizsgáljuk meg, hogy a gyermek az ezzel kapcsolatos felszólításoknak (pl. „Fordulj balra!” „Emeld fel a jobb kezedet!”, „Fogd meg a bal kezedd a jobb térdedet!”) hogyan képes eleget tenni. Papírlapra vágott 2 forintos nagyságú lyukon nézzünk keresztül a gyermeket (az egyik szemével). Ez információt nyújt a domináns *szem* használatáról. Képzeltessük el a gyermekkel, hogy a lábai elé gurult labdát vissza kell rúgnia. Jegyezzük fel, hogy *melyik* lábát használta. A domináns *kéz* használatát a legegyszerűbben, pantomim játékkal nézzük meg: a gyermeknek el kell képzelnie, hogy fölfelé nyitott két tenyerünkben egy kalapács és egy szög van. Vegye el ezeket és „verje be” a kalapáccsal a szöget a falba vagy az asztalba. Jegyezzük fel, hogy melyik kezével fogta a kalapácsot. (Érdemes azt is odaírni, hogy szokásosan melyik kezével rajzol a gyermek.

ÉRTÉKELES

A jobb kéz (szem, láb) használatát a), a balt b) betűvel jelöljük a tesztlapon. Az irányok vizsgálatakor jegyezzük fel, hogy a gyermek pontosan ismeri-e azokat, gondolkodás után helyesen dönt vagy össze-vissza mutatja a jobb és a bal irány („zavar”).

GMP14

A gyermek *ritmusérzékeit* két verssor ritmikus ismételtetésével vizsgáljuk.

„Még nyílnak a völgyben a kerti virágok”
— — U U — U U — U U —
Van már kenyérem, borom is van”
— — U U — U U — —

A kiscsoportos gyermekeknél az első verssort két, ha kell, három részben ismételtessük (a hosszúsága miatt). A vízszintes vonal a hosszan ejtendő, a félkör a röviden ejtendő szótagokat jelöli: így ejtsük a szótagokat, egyértelmű időtartammal. Ha az első ismétlés nem sikerül, még egyszer megmutathatjuk a gyermeknek helyesen. Többször ne ismételjünk!

ÉRTÉKELES

A gyermek teljesítményét nem számértékekkel jelöljük, hanem jegyezzük fel, hogy milyen szinten volt képes a feladatmegoldásra: jó, közepes, gyenge minősítéssel. Iskolás gyermeknél érdemes a szótagolási készséget is megnézni.

GMP15 „M”

A *centrális működést* dichotikus teszttel vizsgáljuk (8 éves kor alatt rendszerint nem végezhető el). A vizsgálat akkor javasolt, ha a gyermek az összes többi tesztben igen rosszul teljesített. 5 összetett szót elektronikus úton elváltunk (*cipőkanál*). A gyermek a két szót egyszerre hallja a két fülében egyiket az egyikben, másikat a másikon, de egy időben. A feladata az, hogy felismerje az összetett szót. Mindig jegyezzük fel a gyermek választát! MEGJEGYZÉS: ez a vizsgálat csak sztereó fülhallgatóval és magnetofonnal végezhető! A teszt megkezdése előtt próbáljuk ki magunkon, hogy minden jól működik-e. Az 5 szó: *kávéfőző, bűgőcsiga, cipőkanál, malomkerék, kecskepásztor*.

ÉRTÉKELES

Minden egyes szó helyes visszamondása 20 %. 6 éves kor alatt általában nem képes a gyermek az azonosításra. Ekkor a helyes felismerés csak 1-2 szó: 40 % 8 éves kortól elvárható a szavak pontos felismerése.

BESZÉDKÉPZÉS

A vizsgálat során mindig figyeljük a gyermek beszédképzését is! Jegyezzük fel a gyermek beszédképzési sajátosságait az alábbiak szerint:

1. Van(nak)-e a gyermeknek hibásan ejtett beszédhangja(i) és mi(k) az(ok)?
2. Van-e feltűnő ejtésihibája (dadogás, hadarás, tartós rekedtség, orrhangúság)?
3. Egyéb megfigyelés?

ÖSSZESÍTETT ÉRTÉKELES ÉLETKOROK SZERINT

Tesztek	A helyes válaszok %-ban a különböző életkorokban			
	3 évesek	4 évesek	5 évesek	6 évesek
GMP1	30-40	40	50	60 – 70*
GMP2	30	50	70	90
GMP3	30	60	70 – 80	100
GMP4	80	80 – 90	100	100
GMP5	30	50	70 – 80	90 – 100
GMP6	100	100	100	100
GMP7	20-30	30	30 – 40	40 – 50
GMP8	4-5 szó	4-5 szó	5-9 szó	5 – 9 szó
GMP9	4-5 kép	4-5 kép	5 – 9 kép	5 – 9 kép
GMP10	50	80	90	90 – 100
GMP11	-	-	2 szó	3 – 4 szó
GMP12	20	40	60	70 – 80
GMP13		(kezesség –	vizsgálat)	
GMP14	jó	jó	jó	jó
GMP15	-	-	-	40

* Első osztályban 90 – 100 %

A táblázat adatai átlagértékek, a gyermek beszédészlelési és beszédmegértési teljesítménye *valamennyi adat egyidejű figyelembevételével* ítélhető csak meg. Minden olyan jelenségre figyelünk fel, amely

- eltérést mutat az életkori átlagtól, vagy
- ha az eltérések kismértékűek ugyan, de szinte minden vizsgált területen jelentkezők. Mindkét esetben nyelviileg *erősen veszélyeztetett* gyermekről beszélünk, akinek a fejlesztésére különösen oda kell figyelnünk. (Ajánlatos a szülők figyelmét felhívni a gyenge teljesítményre.)

Mindig figyelünk az egyes jelenségek *együttjárására*! Ha például a gyenge beszédészlelési teljesítmény beszédképzési nehézségekkel is társul, akkor már középső csoportos korban is érdemes a gyermeket szakemberhez irányítani. Az irányok zavartsága gyakran (de nem mindig) társul kétkezességgel vagy az egyik kéz dominanciájának hiányával (nem egyértelműen jobb kezes vagy balkezes gyermek). A memória teljesítőképességének nem kielégítő volta is szerepet játszhat az iskolai kudarcélmények létrejöttében. A bizonytalan ritmusismétlés a beszédészlelés gyengeségével együtt valószínűsíti a későbbi olvasási nehézség kialakulását. Előfordulhat gyenge beszédészlelési teljesítmény és jó beszédmegértés, illetve jó beszédészlelés mellett gyenge beszédmegértés. Az értelmetlen hangsorok hibás ismétlése, különösen, ha szótagcserét ejt a gyermek, valamint az általánosan gyengébb beszédészlelés nagymértékben előjelezheti az olvasás és a helyesírás elsajátításának nehézségét.

Jó, ha a benyomásainkat közvetlenül a vizsgálat után leírjuk, amíg ezek az élmények kellőképpen frissek.

A *végző értékelésben* tehát mindezek alapján kell eldöntenünk, hogy

1. fejleszthetőnek találjuk-e a gyermeket óvodai és szülői összefogással,
2. szakemberhez (elsősorban logopédushoz) küldjük-e,
3. javasoljuk az óvodai tartózkodásának meghosszabbítását egy évvel.

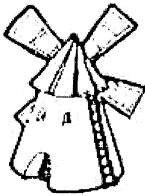
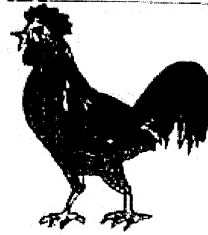
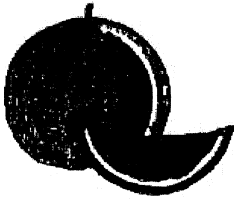
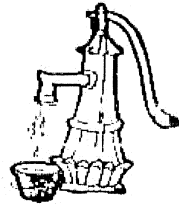
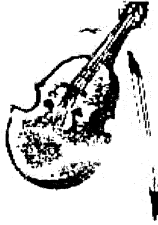
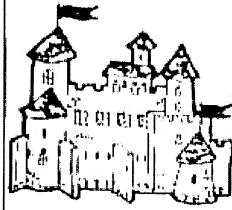
Iskolás gyermek esetében – életkorától függően – felmerülhet a korrepetálás, a differenciált foglalkoztatás, a szakemberhez irányítás, igen gyenge teljesítmény alapján az osztályismétlés lehetősége.

Hallókészülék rendelésének eldöntéséhez – a bizonytalan esetekben – meghatározó a gyermek észlelési/megértési teljesítménye.

*

A következő oldalon a vizuális memória vizsgálatához szükséges képanyag található. Az azt követő oldalak a GMP-tesztlap mintapéldányát tartalmazzák. A páratlan oldalakra kerülnek az elért eredmények adatai, a páros oldalalakra találhatók a szükséges tesztanyagok (szósorok stb.) így vizsgálat közben nem kell az útmutatót lapozgatni.

A tesztlapok a gyártónál utánrendelhetők Cím: LOGOPRESS B.T., 1112. Budapest, Görbe u. 4/B.

BESZÉDÉSZLELÉSI ÉS BESZÉDMEGÉRTÉSI TELJESÍTMÉNY (GMP-TEST)

ELŐZMÉNY

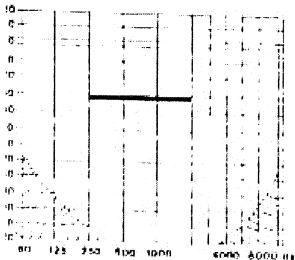
DÁTUM:

GMP1 HALLÁS (G-O-H):

NÉV:

SZÜLETÉSI IDŐ:

LAKCÍM:

ÉSZLELÉS (G – O – H):

jobb fül: %

bal fül: %

**GMP2 MONDATAZONOSÍTÁS
ZAJBAN:**

1. A sütemény nagyon finom volt.	6. Az őzikét kergeti az oroszlán
2. A rádióban zene szól.	7. Rakjatók össze a játékokat!
3. Terítsétek meg az asztalt!	8. A strand ma be van zárva.
4. A repülőgép most szállt le.	9. Ki akar lemenni vásárolni?
5. Menjünk holnap kirándulni?	10. Tavasszal sokat esik az eső

GMP3 SZÓAZONOSÍTÁS ZAJBAN: %

1. oroszlán	6. csörgőkígyó
2. meggy	7. eper
3. csillag	8. száj
4. kendő	9. étterem
5. szita	10. ablak

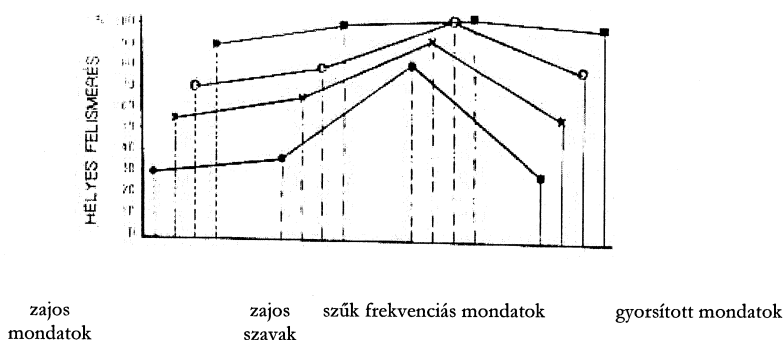
**GMP4 SZÚK FREKVENCIÁS
MONDATOK AZONOSÍTÁSA: %**

1. A vonat nyolc órakor indul.	7. Megint leszakadt a gombod?
2. Mikor lesz az esküvője?	8. Dobd a papírt a szemétkosárba!
3. A tejfölt a macska itta meg.	9. A kulcs a zsebemben van.
4. Kapcsold be a televíziót!	10. Télen a medvék a barlangjukban alszanak.
5. A munkások estig dolgoznak.	
6. Holnap moziba megyünk.	

GM5 GYORSÍTOTT MONDATOK AZONOSÍTÁSA: %

1. Az irigység rossz tulajdonság	6. A katonák felesküdték a zászlóra
2. Őt is beidézték a tárgyalásra?	7. Ki akar számot adni a munkájáról?
3. A forgalmat rendőrök irányítják.	8. Átkokat szórt mások fejére
4. Ne gyártsatok selejtet!	9. Gyorsan megittatták az állatokat
5. A galamb a szabadság jelképe	10. Fejtsétek ki a véleményeteket!

A BESZÉDÉSZLELÉSI TELJESÍTMÉNY GRAFIKONBAN (GMP2-5):

GMP6 TERMÉSZETES MONDATOK AZONOSÍTÁSA: %

1. A mókusnak hosszú a farka.	6. Most nyílnak a hóvirágok.
2. Ki csöngetett az ajtón?	7. Uzsonnára kakaót adtak.
3. Ebben az utcában villamos jár.	8. Csukd be már az ablakot!
4. A néni meg a bácsi szánkót vásárolt.	9. A bagoly éjjel vadászik.
5. Hozz egy pohár vizet!	10. Megettétek az ebédet?

GMP7 SZÁJRÓL OLVASÁS: %

SZÁJRÓL OLVASÁS SZAVAI

(kutya) macska, oroszlán, elefánt, mókus, egér, víziló,
kenguru, tehén, darázs, liba

GMP8 VERBÁLIS MEMÓRIA:**rendezettség:****VERBÁLIS MEMÓRIA SZÓANYAGA:**mackó
labda
holdóra
hóember
házszív
egér
csónakcipő
hal
tojás**GMP9 VIZUÁLIS MEMÓRIA:****rendezettség:****GMP10 HANGSOROK AZONOSÍTÁSA:****%****ÉRTELMETLEN HANGSOROK**galalajka
zseréb
trankünsiszidami
feréndekek
bakőgymenelékej
jacolov
vucsityó

kriszposztyüvan

GMP11 SZÓTALÁLÁS:ma: →

ke: →

GMP12 MEGÉRTÉSVIZSGÁLAT HALLÁS UTÁN:**%****A MESE KÉRDÉSEI**

1. Mit főztek a kutyák?
2. Miért küldték a macskát?
3. Miért akartak a kutyák tejfölt tenni az ételbe?
4. Hol vásárolt a macska tejfölt?
5. Miért ette meg a macska a tejfölt?
6. Mit mondott a macska, miért nincs tejföl?
7. Miért hazudott a macska?
8. Honnan tudták a kutyák, hogy hazudott a macska?
9. Hova szaladt a macska a kutyák elől?
10. Miért sütöttek, főztek a kutyák? (Mi volt az oka?)

GMP13 KEZESSÉG:

kéz: láb: szem:

írányok

GMP14 BESZÉDRITMUS ISMÉTLÉS:

RITMUSVIZSGÁLAT SORAI:

„Még nyílnak a völgyben a kerti virágok”
— — U U — U U — U U — —
Van már kenyérem, borom is van”
— — U U — U U — —

GMP15 CENTRÁLIS MŰKÖDÉS: %

A CENTRÁLIS MŰKÖDÉS TESZTSZAVAI:

kávéfőző, bűgőcsiga, cipőkanál, malomkerék, kecskepásztor

M E G J E G Y Z É S

7. A galamb a szabadság jelképe	8. Átkokat szórt mások fejére
8. A katonák felesküdték a zászlóra	9. Gyorsan megittatták az állatokat
9. Ki akar számot adni a munkájáról?	10. Fejtsétek ki a véleményeteket!

BESZÉDKÉPZÉS:

MEGJEGYZÉS:

JAVASLAT:

MSSST

(Meeting Street Scholl Schreening Test – MSSST)

Szűrőeljárás óvodáskorban a tanulási zavar lehetőségének vizsgálatára:

Az MSSST BEMUTATÁSA

A teszt szerkezete

Az MSSST olyan szűrőeljárás, amely verbális és nem verbális feladatokból áll. Méri a szenzomotoros rendszer alapját képező (1) motoros készségeket, (2) vizuoperceptuo-motoros készségeket és (3) nyelvi készségeket. A teszt három szubtesztből áll. Az első a MOTOROS MINTÁK szubteszt, amely felméri a kétoldali szeriális mozgásminták kivitelezését és a testvázlattal kapcsolatos téri tájékozódást. A második a VIZUO-MOTOROS szubteszt, amely méri a vizuális diszkriminációt, az emlékezetet, a geometrikus ábrák és betűformák reprodukáló képességét, a térbeli és a sorrendbeli orientációt. A harmadik a NYELVI szubteszt, amely vizsgálja a nyelvi készséget, az auditív figyelmet, a nyelvi emlékezetet, az időrendi fogalmakban való tájékozottságot, a fogalmazási készséget. Minden szubteszt 5-5 feladatból áll, ezek pedig részfeladatokra oszlanak. A teszthez mellékelt egy ún. VI-SELKEDÉST MÉRŐ SKÁLA, amelynek célja a gyermek vizsgálat alatti magatartásának megítélése. A skálarendszer négy, a tanulási helyzetet meghatározó aspektusból elemzi a magatartást: kooperáció-figyelem, mozgás, beszéd, teljesítőképesség. A tanulási viselkedést részletező szempontok a következők: együttműködés, figyelem, koncentrációképesség, önellenőrzés szintje, mozgásszabályozás, ceruzahasználat, szemmozgás-szabályozás, beszéd, grammatika, teljesítőképesség eredményessége.

Az MSSST olyan szűrőeljárás, amely átfogó információt ad a várható tanulási zavar előjelzésére. A teszt eredménye felhívhatja a figyelmet a további és részletes pszichológiai, pedagógiai vizsgálat szükségességére.

A teszt lényegi tulajdonságai

Az Egyesült Államokban használt teszt életkori határa: 5;0-7;6 év. Óvodás és első osztályos gyermekekre ajánlják. A vizsgálat nemek szerint nem differenciál. A felvétel ideje: 15-20 perc. Az eljárás egyéni helyzetben történik. A vizsgálat légköre nyugodt, természetes, játékos jellegű, az e feltételeket biztosító helyiséggel.

Az MSSST papír-ceruza teszt, minimális eszközt igényel. Bemutatókártyák és feladatlapok tartoznak a 2. és 3. szubtesztéhez. Az instrukciót is jelző, részletes űrlap jól segíti az adminisztrációt. A tesztet felveheti az ebben jártasságot szerzett óvodai és iskolai pedagógus, gyógypedagógus, szociális munkás, pszichológus. Az eredmény értelmezését pszichológus szupervíziójához kötik. Az MSSST-t végzett vizsgálatokat minden esetben kíséri, ill. kiegészíti egy általános intelligenciát mérő eljárás. Javasolják neurológiai szakvizsgálat elvégzését is.

A teszt értékelési rendszere

Az értékelés menete egyszerű és gyors. Célja, hogy viszonylag rövid idő alatt adjon áttekintést. A helyesen megoldott feladatokat nyersponttal minősítik. Ezekhez az életkornak megfelelő normapontokat kell rendelni normapont táblázatok

alapján. Az értékelésre két lehetőség van: (1) az egyes szubtesztekben elért eredmények alapján profil-értelmezés, (2) a szubtesztek összesítéséből nyert ún. totális mutató segítségével az összeteljesítmény értékelése. Az értelmezést lényegesen megkönnyíti az űrlap ún. profiltáblázata, ahol a vizsgálat teljesítményprofil normapontokban kifejezve grafikusán megjeleníthető.

Az MSSST szerzői a normarendszert 500 óvodás és első osztályos 5;0-7;6 éves gyermek vizsgálata alapján alakították ki. Ezt az életkori periódust féléves szakaszokra bontották oly módon, hogy 100-100 gyermek (50 fiú, 50 lány) adatait dolgozták fel a formatáblázatokhoz. A standardizálás alapjául szolgáló minta az életkor, a nem és a szülői foglalkozás tekintetében reprezentatív volt. Minden gyermeknél intelligencia vizsgálat is történt (SRA Primary Mental Abilities Group IQ Test) az MSSST eredmények és az IQ kapcsolatának elemzéséhez.

MOTOROS MINTÁK SZUBTESZT

A MOTOROS MINTÁK szubteszt felméri a kétoldali szeriális mozgásmintákat és a testvázlattal kapcsolatos téri tájékozódást.

Összeadva a szubteszt részfeladataiban elérhető pontokat („járásminták” (5p.), „Tapsolás” (6p.), „Kézminták” (6p.), „Parancskövetés I.” (6p.), „Ujjérintés” (6p.), az elérhető pontszám: 29.

Az első négy részfeladatot a gyermek és a vizsgáló egymástól néhány lépésre, egymás felé fordulva végzi. A „Parancskövetés I.” próba kivételével a vizsgáló az összes feladatot bemutatja, a gyermek pedig utánozza azokat. Előfordulhat, hogy a „Járásminták” feladatban a szökdelési és az ugrálási helyzeteket nem is szükséges előmutatni.

Járásminták

A „Járásminták” feladat felméri a gyermek jártasságát a tanult egyoldali és kétoldali mozgásmintákban.

A vizsgálat lefolytatása:

„Szökdelés” (fél lábon ugrálás) - instrukció: „Mutasd meg, hogy tudsz egy lábon (fél lábon) szökdelni (ugrálni) egy helyben többször! Addig folytasd, míg nem mondom, hogy állj!” A vizsgálatvezető ösztönzi a gyermeket, hogy tegyen meg öt egymást követi szökdelést a maga választotta lábon, egyhelyben. Aztán megkéri, hogy szökdeljen a másik lábán is ugyanígy. A hibás kezdést nem kell pontozni.

„Ugrándozás” (ritmikus, váltakozó lábú szökkenés) – instrukció: „Mutasd meg, hogy tudsz egyik lábadról a másikra ugrani!” Ha a gyermek bizonytalan, a vizsgáló megmutatja a feladatot rövid távon; és serkenti a gyermeket, hogy próbálja meg. Két próbálkozás (kísérlet) lehetséges.

„Tánc” – instrukció: „Most indián táncot fogunk járni! Megnézel engem, azután te is utánam csinálod!” A vizsgáló bemutatja – két szökdelés a jobb, aztán két szökdelés a bal lábon -, majd megismétli a feladatot. Ha a gyermek rosszul utá-

nozza ezt, a vizsgáló újra bemutatja, miközben már számol is: „egy-kettő” (szökdelés kétszer a jobb lábon), „egy-kettő” (szökdelés kétszer a bal lábon).

Pontozás (elérhető pontok):

„Szökdelés (1p.). „Ugrálás” (2p.), „Tánc” (2p.), összesen: 5 pont

„Szökdelés” – adható pontok: 0, 1

1 pont adható, ha a gyermek jobb és bal lábon egyaránt ötször szökdelte viszonylag egyhelyben.

„Ugrándozás” – adható pontok: 0, 1, 2

2 pontot ér, ha ritmusosan, váltott lábbal ugrándozik (egyik lábról a másikra).

1 pont a „sánta kacsa” ugrándozásért (ha felugrás után két lábra érkezik).

„Tánc” – adható pontok: 0, 1, 2

2 pont adható a pontos utánzásért első bemutatásra.

1 pont adható a pontos lekövetésért, ha másodszor is be kellett mutatni, amikor a vizsgálatvezető már számolással segíti a demonstrálást.

A következő két próba, a „Tapsolás” és a „kézminták” hasonló célból végzett feladatok, és az instrukció sem tér el az előzőtől. Ezek a feladatok is olyan mozgásokból állnak, melyeket a vizsgáló bemutat, és a gyermek megismétel. A tapsnak vagy mozgásnak másodpercenként kell ismétlődnie, meghatározott szünetekkel minden ismétlés között. A vizsgálónak meg kell győződnie a gyermek figyelméről a bemutatás előtt, és a gyermeknek addig nem szabad elkezdenie az utánzást, amíg a vizsgálatvezető be nem fejezte a bemutatást. Ez oly módon érhető el, hogy a vizsgáló azt mondja a bemutatás alatt: „Várj, nézd a kezemet! Nézd, hogy tapsolok; várj, amíg én befejezem!”

Tapsolás

A „Tapsolás” feladatsor felméri a gyermek megfigyelő, emlékező képességét, a nem tanult sorozatos mozgásminták reprodukáló képességét, valamint azt, hogy mindezeket hogy tudja hasznosítani saját testének térbeli elhelyezéséhez.

A vizsgálat levezetése:

Rendszerint az „elől-elől-hátul” mintával kezdődik a vizsgálat. A „Fel-le” helyzetre csak akkor kerül sor, ha a gyermek eredménytelen mindkét „Elől-elől-hátul” részfeladatban, egyébként automatikusan adunk 1 pontot a „Fel-le” feladattért. Instrukció: „Most különleges módon fogunk tapsolni. Nézd meg, hogyan; aztán, ha befejeztem, csináld te is!”

„Fel-le”: a vizsgáló egyszer tapsol az arca magasságában elől, egyszer a dereka magasságában elől, majd szünet, azután megismétli a mintát.

„S” (start) feladat – „Elől-elől-hátul”: A vizsgáló kétszer tapsol maga előtt, egyszer maga mögött. (Mindegyiknél derékmagasságban.) Bemutatja a mozgás sorozatot háromszor, azután bátorítja a gyermeket, hogy ő is próbálja meg ezt háromszor utánozni. Ha a gyermek teljesítménye 0, akkor a vizsgáló újra bemutatja a feladatot, és ad egy második lehetőséget.

„Fenn-fenn-lenn-hátul”. A vizsgáló kétszer tapsol az arca magasságában, egyszer a dereka magasságában elől és egyszer a háta mögött. Kétszer mutatja be a mintát, mielőtt arra biztatná a gyermeket, hogy próbálja megcsinálni ő is kétszer.

Pontozás:

Összeadva a pontokat a „Fel-le” (1p), „Elöl-elöl-hátul” (3p.), „Fenn-fenn-lenn-hátul” (2p.), részfeladatokban, a lehetséges összpontszám: 6.

„Fel-le” – adható pontok: 0, 1

1 pontot ér, ha a gyermek hibátlanul ismétli a „Fel-le” mintát; vagy el kell ismerni az 1 pontot, ha a gyermek 1 vagy több pontot teljesít az „Elöl-elöl-hátul” részfeladatban.

„Elöl-elöl-hátul” – adható pontok: 0, 1, 2, 3

1 pont jár a sorozat minden helyes utánzásáért, a három lehetőségen belül az első próbálkozásra – azaz három egymás utáni, hibátlan utánzás 3 pontot ér -, vagy 1 pont adható legalább egy helyes utánzásért másodszori bemutatásnál.

„Fenn-fenn-lenn-hátul” – adható pontok: 0, 1, 2

1 pontot ér a minta minden helyes utánzása (két egymás utáni hibátlan utánzás 2 pontot ér).

A hát mögötti tapsolásnál előfordulhat, hogy néhány gyermek arra koncentrálni, hogy nem találkozik pontosan a keze, és emiatt próbálja másodszor is a feladatot. A vizsgálónak meg kell tudni ítélni, hogy a gyermek vajon csak emiatt tapsolt-e újra (és akkor erre pontot kap), vagy valóban tévedett.

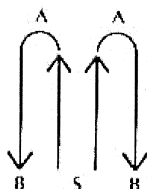
Kézminták

A „Kézminták” feladatsor is azt a képességet vizsgálja, hogy a gyermek hogyan tudja megfigyelni és reprodukálni a nem tanult, sorozatos mozgásmintákat saját testéhez viszonyítva.

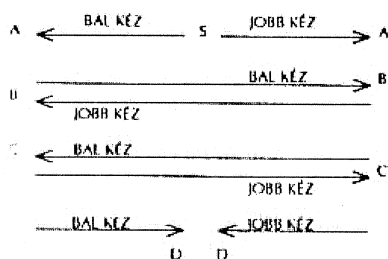
A vizsgálat levezetése:

Ez a sorozat általában a „Ki-kereszt-ki-be” („5”) részfeladattal kezdődik. A „Fel-le” részfeladatot csak akkor kell elvégezni, ha a gyermek teljesítménye 0 a „Ki-kereszt-ki-be” helyzetben. Ha azonban a megoldás nem 0, akkor automatikusan 1 pont jár a megelőzőért. Instrukció: „Nézd, mit csinálok most! Amikor befejezem, csináld te is!” Maga elé tartja mindkét kezét derékmagasságban, a mutatóujja a gyermek felé mutat (kezdő pozíció). A vizsgálónak végig így kell tartania a kezét a próba alatt, kivéve akkor, amikor bemutatja a mintát és instrukciókat ad a feladat kezdetéről és befejezéséről. Fontos, hogy biztos legyen a gyermek figyelmében minden helyzet demonstrálásakor. Minden egymást követő mintát kétszer kell bemutatni, majd arra kell biztatni a gyermeket, hogy ő is kétszer próbálja ezt utánozni. Minden mozgást – fel és le, ki és be...- kb. 35-40 cm távolságban kell végezni.

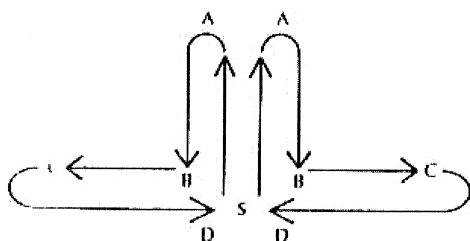
„Fel-le”: A vizsgáló kezdő pozícióban („5”); mindkét keze derékmagasságban, mindkét kezét elmozdítja fejmagasságig (A), azután vissza le a kezdő pozícióba, derékmagasságba (B).

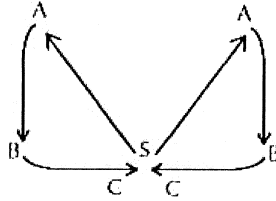
„S” részfeladat: „Ki-kereszt-ki-be”: A vizsgáló a kezdő pozícióból (S) elmozdítja mindkét kezét vízszintesen, kifelé irányba, vállszélességig (A), majd a kezdőponton keresztül az ellenkező oldalra (karjai kereszteznek egymást) (B), ezután vissza az „A” pozícióba (C), végül ismét középre az „S” pozícióba (D).

„Fel-le-ki-be”: Ugyanattól a kezdő ponttól (S), mint előbb, a vizsgáló elmozdítja mindkét kezét egyszerre fejmagasságban (A), ezután le a kezdő pozícióhoz (B), majd kifelé, ellenkező irányba a középponttól (C), végül vissza a kezdő pozícióba (D).

„Ferdén fel-le-be”: A vizsgáló mindkét kezét elmozdítja a kezdő pozíciótól (S), ferdén felfelé, a testétől távolodva a váll magasságába (A) emeli, majd egyenesen le a derék magasságába (B), aztán vissza a kezdő pozícióba (C).

Pontozás:

A „Fel-le” (1p.), „Ki-kereszt-kibe” (1p), „Fel-le-ki-be” (2p), „Ferdén fel-le-be” (2p); a feladatban elérhető pontok összege: 6.

„Fel-le” – adható pontok: 0, 1

1 pont adható a minta pontos utánzására, vagy elismerhető 1 pont, ha a gyermek megoldja a „Ki-kereszt-ki-be” helyzetet.

„Ki-kereszt-ki-be” – adható pontok: 0, 1

1 pont adható egy helyes megoldásért két kísérletre.

„Fel-le-ki-be” – adható pontok: 0, 1, 2

1 pont jár minden helyes utánzásért (2 helyes utánzás minősítése: 2 pont).

„Ferdén fel-le-be” – adható pontok: 0, 1, 2

1 pontot ér a minta egyszeri pontos utánzása. 2 pont jár a minta kétszer történő hibátlan utánzásáért.

Parancskövetés I

A „Parancskövetés I.” részfeladat azt vizsgálja, hogy a gyermek hogyan tudja felfogni és visszaadni azokat a verbális utasításokat, amelyek téri fogalmakkal kapcsolatosak. Ellenőrzi, hogy a gyermek hogyan képes ezeket saját testmozgásával kivitelezni a térben.

A vizsgálat lefolytatása:

Az első és második parancsban a gyermek kezében ceruza. A vizsgálatvezető és a vizsgált személy egymástól 4-5 lépésre áll. A vizsgáló 6 különböző parancsot ad a gyermeknek. Biztosnak kell lennie abban, hogy a gyermek minden alkalommal jól figyel.

- 1.) „Tedd ezt a ceruzát a fejed fölé, azután mögéd!”
- 2.) „Tedd ezt a ceruzát közénk, azután magadhoz közelebb!”
- 3.) „Lépj kettőt előre, azután egyet hátra!”*
- 4.) „Fordulj jobbra!”
- 5.) „Tegyél három lépést felém, azután fordulj tőlem el!”*
- 6.) „Fordulj jobbra, lépj kettőt hátra, azután fordulj balra!”*

Pontozás:

1 pontot ér minden pontosan és megfelelő sorrendben végrehajtott parancs. Az elérhető maximális pontszám: 6. A 3., 5., és 6. parancsnál (*-gal jelölve) 0,5 pont adható akkor, ha a gyermek a helyes irányba mozog, de nem a megfelelő számú lépést teszi.

Ettől a feladattól kezdve asztalnál ülve kell folytatni a vizsgálatot!

Ujjérintés

Az „Ujjérintés” részfeladat a gyermek kéz, ill. ujj koordinációjának készségét vizsgálja gyors, kétoldali mozgásmintákban.

A vizsgálat levezetése:

A vizsgálat rendszerint a „Két kéz” részfeladattal kezdődik, az „Egy kéz” vizsgálatot csak akkor kell elvégezni, ha a gyermek 0 pontot kap a „Két kéz” részfeladat mindkét – I., II. – lehetőségénél. Máskülönben a gyermek automatikusan 1 pontot kap az „Egy kéz” próbára.

„Egy kéz” (kezek külön): A vizsgáló a „Két kéz” feladatnál leírt módon mutat be, de csak a bal kéz használatával (a gyermek ezt általában jobb kézzel ismétli). Azután a vizsgáló bemutatja a mintát jobb kézzel is. A próba elkezdésénél biztosnak kell lenni abban, hogy a gyermek figyel. Csak egyszer próbálkozhat.

„S” (start) – „Két kézt I.” részfeladat (kezek együtt):

A vizsgáló kiteszi mindkét kezét maga elé kb. 10 cm távolságra egymástól, a tenyerek a gyermek felé fordulnak, az ujjak kinyújtva.

Mialatt instruál, egyúttal bemutat: „Azt szeretném, ha te is megérintenéd egyenként minden újaddal a hüvelykujjadat, de mind a két kezeden egyszerre!”

A vizsgáló a hüvelykujja ujjbegyét hozzáérinti a mutatóujja ujjbegyéhez, jobb és bal kezén egyszerre. Ugyanez történik a középső-, gyűrűs- és kisujjal kb. másodpercenkénti tempóban. Az egyetlen bemutatást a gyermeknek jól meg kell figyelnie, majd a vizsgáló arra biztatja, hogy most ő is csinálja ugyanazt.

„Két kéz II.” részfeladat (kezek együtt): Ha a gyermeknek sikerül az első próbálkozás, akkor bátorítani kell arra, hogy most ismétlje el még egyszer (bemutatás nélkül). Ha a gyermek 0 pontot kap az első próbálkozásra, akkor a vizsgáló ismétlje meg a bemutatást, azután bátorítsa a gyermeket arra, hogy próbálja meg ismét.

„Hüvelykujjhoz 2., 4., 3., 5. ujj” – Instrukció: „Most nézz ide; másképp csináljuk, mint az előbb. Figyelj engem!” A vizsgáló ugyanazt a mozgást végzi, ujjait érinti a hüvelykujjához, de az érintési sorrend a következő: mutató-, gyűrűs-, középső-, kisujj.

Pontozás:

Az „Egy kéz” (1p.), „Két kéz I.” (2p.), „Két kéz II.” (1p.) és a „Hüvelykujjhoz 2., 4., 3., 5. ujj” (2p.) részfeladatokban elérhető lehetséges pont: 6 pont.

„Egy kéz” – adható pontok: 0, 1

1 pont, ha a gyermek az ujjait a pontos sorrendben érinti a jobb, majd a bal kezén egyaránt.

„Két kéz I.” – adható pontok: 0, 1, 2

2 pont a hű reprodukálás, megfelelő sorrendben, 7 másodperc alatt. 1 pont a helyes lekövetés 7 másodperc alatt vagy azon túl. A hüvelyk- és a többi ujj találkozása nagyjából szinkronban kell történjen a két kézen.

„Két kéz II.” – adható pontok: 0, 1

1 pont adható a pontos feladatvégzésért.

„Hüvelykujjhoz 2., 4., 3., 5. ujj” – adható pontok: 0, 1, 2

2 pont a pontos lekövetés, ha a gyermek 7 másodpercen belül végzi el; 1 pont a hű másolás 7 másodperc alatt, vagy azon túl.

VIZUO-PERCEPTUO-MOTOROS SZUBTESZT

Az MSSST második szubtesztje a VIZUO-PERCEPTUO-MOTOROS szubteszt felméri a vizuális diszkriminációt, a vizuális memóriát, a geometrikus ábrák és betűformák reprodukáló készségét és pontos térbeli, ill. sorrendbeli orientációját, a téri, ill. irányfogalmak síkbeli felfogását egy papírlapon. Összeadva az adható pontokat a „Kopogás sorrendben” (6p.), a „Vizuális percepció” (5p.), „Vizuális memória” (6p.), a „Formamásolás” (8p.), a „Parancskövetés II.” (5p) részfeladatokban az elérhető maximális pontérték a szubtesztben: 30 pont.

A szubteszt eszközei: bemutatókártyák, feladatlapok. A bemutatókártyák mérete a/5-ös, a feladatlapoké („C/1”, „C/2”) A/4-es.

Kopogás sorrendben

A „Kopogás sorrendben” a gyermek téri és szeriális emlékezetét méri.

A vizsgálat levezetése:

(Eszközök: a kézikönyv „A” lapja az egyvonalban lévő 5 négyzet rajzával és két rádiós végű ceruza.)

A vizsgáló jobbról balra (a gyermeknek balról jobbra) irányban némán megszámolja az „A” lap 5 négyzetét, és koppant egyet bennük nagyjából egy-egy másodperc szünetekkel a ceruza rádiós végével. A vizsgáló a lapot közvetlenül a gyermek elé teszi, ceruzát ad a kezébe, és azt mondja: „Nézd figyelmesen, amit csinálni fogok, mert arra kérlek, hogy majd ugyanúgy csináld te is utánam!” A vizsgálatvezető kopog a elsőben, azután a másodikban. Biztatja a gyermeket, hogy csinálja ugyanezt (betanít). Addig mutatja ezt a példát, amíg a gyermek megtanulja utánozni a kopogást. Aztán lekopogja egyszer mindegyik sort az alábbi rendben. Mindig meg kell győződnie arról, hogy a gyermek alaposan megfigyeli a mintát.

„A” 1-3-3
5-4-2
1-5-3
5-1-4-3
3-5-2-4-1
3-2-4-3-1-4 (Lásd melléklet „A” lap!)

Pontozás (adható pontok; 0, 1):

1 pont adható minden hibátlan utánzásért, maximálisan elérhető pont: 6.

Vizuális percepció (vizuális felfogás)

A „Vizuális percepció” részfeladat méri a formák vizuo-percepció diszkriminációját különböző térbeli orientációban.

A vizsgálat levezetése:

(Eszközök: „B” lap.) A vizsgáló úgy helyezi a gyermek elé a lapot, hogy a formamodell (minta) a gyermek bal keze felé legyen a papíron.

1. sor: A vizsgáló rámutat a modellre az első sorban, és azt mondja: „Látod ezt, itt? Most nézd meg ezeket, és tedd rá arra az ujjad, amelyik a legjobban hasonlít rá!” A vizsgáló gesztikulálva megmutatja a gyermeknek, hogy figyelje meg a három alternatívát, és egyet válasszon ki közülük. Ha a gyermek vonakodik, biztatni kell. Ha egynél több formát választ, a vizsgáló ragaszkodjon ahhoz, hogy csak egyet választhat.

2. sor: A vizsgáló rámutat a mintaháromszögre a második sorban: „Most nézd ezt, ittl!” Azután rámutat a négy választhatóra: „Most találj itt kettő olyat, amelyek úgy néznek ki, mint ez ittl!” (a modellre mutat). Ha a gyermek csak egyet mutat meg, a vizsgáló azt mondhatja: „Emlékezz, hogy kettő olyat kell találnod, mint ez, ittl!” Ha többet választ, kérje meg, hogy csak kettőt válasszon.

3. sor: A lefolytatás ugyanolyan, mint a második sornál.

(Lásd melléklet „B” lap!)

Pontozás:

1 pontot ér minden pontosan kiválasztott forma; az elérhető maximum: 5 pont. A vizsgáló megfigyeli a pontos választásokat, amelyek alkalmanként azonos téri elhelyezésűek a modellel, más esetben pedig nem.

1. sor (adható pont: 0, 1) – 2. figura a helyes választás.

2. sor (adható pont: 0, 1, 2) – 2. és 3. figura a helyes választás.

3. sor (adható pont: 0, 1, 2) – 2. és 4. figura a helyes választás.

Vizuális memória

A „Vizuális memória” részfeladatsor vizsgálja a gyermek rövidtávú emlékezetét geometriai betűformákra.

A vizsgálat levezetése:

(Eszközök: 6 lap „C”, „H”-ig), C/1 feladatlap fehér papírral letakarva, ceruza.)

A C/1 feladatlap letakarva a gyermek előtt van. A vizsgáló bemutatja a „C” lapot, amely fordított N betűt ábrázol, és azt mondja: „Azt szeretném, ha nagyon figyelmesen megnéznéd. Rövidesen el fogom venni, és majd arra kérek, hogy próbáld megtalálni.” A vizsgáló az ún. demo-lapot öt másodpercig mutatja, aztán lefordítja úgy, hogy a gyermek ne láthassa. Vár öt másodpercig, majd úgy helyezi a C/1 feladatlapra a takarópapírt, hogy a megfelelő, az első ábrásor legyen csak látható a gyermek számára, és azt mondja: „Karikázd be a jó rajzot!” Ha a gyermek bizonytalan, a vizsgáló azt mondja: „Emlékezz vissza; az volt az, amelyiket lefordítottuk!”, de nem mutatja meg újra a lapot. Ezután ugyanilyen módon folytatja a formák, a betűk és a szavak lapjain is („D”, „E”, „F”, „G”, „H” demo lapok).

Pontozás (adható pont: 0, 1):

Minden helyesen kiválasztott ábráért, betűért és szóért egy-egy pont adható, az elérhető pontok száma: 6.

(Lásd melléklet: „C”, „D”, „E”, „F”, „G”, „H”, „C/1” lapok!)

Formamásolás

A „Formamásolás” részfeladat a gyermek szem-kéz koordinációs készségét vizsgálja geometriai- és betűformák reprodukálása által, a megfelelő forma kialakítása és elhelyezése közben.

A vizsgálat levezetése:

(Eszközök: „D”, „E”, „G” lapok, üres papír vagy a C/2 feladatlap üres felső része, ceruza.)

„D”/”Kör- négyszög”: A vizsgáló bemutatja a „D” lapot, és azt mondja: „Fogd a ceruzádat, és másold le ezt (rámutat a „kör négyszög” ábrára) olyan pontosan, ahogy csak tudod, ide!” (Rámutat az üres papírra.) Néhány impulzív gyermeket indokolt ismét figyelmeztetni, hogy olyan pontosan rajzoljon, amennyire csak lehetséges. A minta a rajz teljes időtartamában a gyermek előtt marad.

„E”/”Rombusz-háromszög”: A vizsgálatvezető megmutatja a gyermeknek az „E” lapot, és azt mondja: „Most másold le ezt!”

„G”/”máv”: A vizsgáló megmutatja a „G” lapot, és azt mondja: „Másold le ezt a szót, hogy: máv!”

Pontozás (adható pontok: 0, $\frac{1}{2}$, 1):

Az értékelést rajzos útmutató segíti (ld. a mellékletben a „Minták a Formamásolás feladat értékeléséhez” c. részt!) A kettős geometriai ábrák (E, D) reprodukálásánál az ábrák viszonyát is, 0, $\frac{1}{2}$, 1 ponttal minősítik. Összeadva a pontokat a „Kör-négyszög” (3p.) „Rombusz-háromszög” (3p.) és „máv” (2p.) feladatokban a lehetséges elérhető pont-szám: 8.

Parancskövetés II:

A „Parancskövetés II.” részfeladat a gyermek tájékozottságát méri a téri és irányfogalmak megértése terén, rajzfeladat közben.

A vizsgálat levezetése:

(Eszköz: C/2. feladatlap és ceruza.)

A vizsgáló az „autós lapot” a gyermek elé teszi, és azt mondja: „Most azt szeretném, ha pontosan azt tennéd, amit mondok; hallgass figyelmesen!” A következő utasítást adja egymás után, elkülönítve:

- 1.) „Rajzolj egy labdát az autó mögé!”
- 2.) „Rajzolj egy vonalat a lapod aljától az autóig!”
- 3.) „Rajzolj egy vonalat a lapod jobb szélétől az autóig!”
- 4.) „Rajzolj egy csillagot a lapod bal felső sarkába!”
- 5.) „Rajzolj egy labdát a lapod jobb alsó sarkába; rajzolj bele egy csillagot, aztán rajzolj köréjük egy kört!”

Pontozás (adható pontok: 0, 1):

1 pontot ér minden helyes megoldás; az elérhető maximális pontszám: 5. $\frac{1}{2}$ pont adható, ha a 2. és 3. utasításnál a gyermek a vonalat ellenkező irányban rajzolja, azaz az autótól húzza a lap aláig (2. parancs), vagy a lap jobb széléig (3. parancs).

A korrekt értékelés céljából a fent-lent, jobb-bal irányok differenciálására javasolható, hogy a vizsgáló egy képzeletbeli vonal mentén minősítsen. Ez a vonal a lap sarkától az autó közepéig húzódik. A „sarok” objektív értékelése azt igényli, hogy a vizsgáló tisztázza: Vajon a gyermek az egész lapot tekinti-e a „Parancskövetés II.” részfeladat eszközének, vagy csak a lapnak azt a felét, ahol az autó van?

(Lásd melléklet „C/2” lap!)

NYELVI SZUBTESZT

A NYELVI szubteszt felméri a gyermek figyelmét, verbális emlékezetét, sorrendezési és fogalmazási készségét.

Összeadva a pontokat – a „Szóismétlés” (5,5.), a „Mondatismétlés” (5p.), a „Számolás” (7p.), a „Történetmondás” (5p.) és a „Nyelvi sorozatok” (6p.) részfeladatokban – az elérhető összes pontérték: 28,5 pont.

Szóismétlés

A „Szóismétlés” részfeladat vizsgálja a gyermek megfigyelő és verbális reprodukáló készségét, ismeretlen és ismerős hangzású sorozatok (szótag, szó) esetében, ritmusok és formájuk pontos visszaadásával.

A vizsgálat levezetése:

Instrukció: „Most mondani fogok néhány furcsa szót. Szeretném, ha te is éppen úgy mondanád, mint én. „Kezdhetjük?” A vizsgáló egyesével előmondja a szósor tételit, és biztatja a gyermeket az után-mondásra. Bátorítania kell őt, hogy hangosan, tisztán ismételjen. A vizsgálónak lassan és határozottan, természetes artikulációval kell bemutatni a szavakat. Ha a gyermek vonakodik az ismétlési helyzettől, akkor abba lehet hagyni a részfeladatot, és a teljes vizsgálat végén kell visszatérni rá.

Szósor: rop-rop-rip
 csitteg-csatt-csatt
 óc-póc-galambócs
 tak-tiki-tak-tak-tak
 kip-kop-kop-dib-deb-dib
 *csecsebecse
 krizantém
 tevekaraván
 iktatókönyv
 Konstantinápoly
 Nabukodonozor

Pontozás (adható pontok: 0, 1/2)

1/2 pont jár minden jól visszaadott szóért, pontos artikulációért, szótagszámmért. A lehetséges összpontszám: 5,5

**A szósor utolsó hat szava Inizan tesztjéből származik.*

(Inizan, A. 1963. Le temps d'apprendre a lire. Armand Colin, Paris), amelyet Meixner-Kovács adaptált. (Vassné Kovács E. 1982.: Verbális kommunikáció, mint az írásbeli kommunikáció előfeltétele. Magyar Pszichológiai Szemle, 5. sz.)

Mondatismétlés

A „Mondatismétlés” részfeladat a gyermek figyelmét, verbális emlékezetét vizsgálja, a szavaknál és a kifejezéseknél sokkal összetettebb grammatikai forma, a mondat felidézésének képességével.

A vizsgálat levezetése:

Ezt a feladatot pontosan úgy kell lefolytatni, mint az előzőt. Ha a gyermeknek szüksége van valami irányításra, a vizsgáló azt mondhatja: „Most valamivel

hosszabbat fogok mondani. Hallgasd nagyon figyelmesen!” Ha a gyermek leblokkol a feladatnál, akkor vissza lehet rá térni a teszt legvégén.

6 szóból álló mondat: „Fehér papírt és radírt adj ide!”

11 szóból álló mondat: „Lali és Lili finom tejszínhabos csokoládéfagyaltot evett tegnap este, mozi után.”

Pontozás:

Ebben a feladatban a kiejtés vagy artikuláció nem olyan fontos; lényeges azonban a szórend. Ha pl. a gyermek így ismételi: „Lali és Lili finom tejszínhabos csokoládéfagyaltot evett mozi után.”, akkor csak a „Lali-és-Lili-finom-tejszínhaboscokoládéfagyaltot-evett” 7 szó kap pontot, mert a „mozi után” eltér a sorrendtől, a „tegnap-este” pedig kimaradt.

A helyesen mondott szavak számát összeadva mindkét mondatban, a pontértékek 0-5 között a következők lehetnek:

0-5 szó:	0 pont
6-8 szó:	1 pont
9-11 szó:	2 pont
12-14 szó:	3 pont
15-16 szó:	4 pont
17 szó:	5 pont

Maximális pontszám: 5 pont

Számolás

A „Számolás” részfeladat a gyermek számlálási készségét méri mechanikusan megtanult sorozatokban, ill. megszakított sorozatokban.

A vizsgálat levezetése:

A próbát rendszerint az „1-10-ig számlálás” feladattal kell kezdeni. A „Számlálás kockákkal” feladatot csak akkor kell elvégezni, ha a gyermek teljesítménye 0 pont az „1-10-ig számlálás”-ban, egyébként automatikusan megadható az 1 pont a „Számlálás kockákkal” feladatért.

„Számlálás kockákkal” feladat eszköze az „A” lap. A vizsgáló megmutatja az „A” lapot a gyermeknek, és azt mondja: „Számold meg a kockákat az ujjaddal!”

„S” (start) feladat: „1-10-ig számlálás egyesével”. Instrukció: „Most szeretném, ha 10-ig számolnál gyorsan.” Ha a gyermek olyan gyorsan számol, hogy elnyel, elhadar néhányat a számok közül, akkor meg kell kérni, hogy lassabban mondja. Ha a gyermek lassabban számol, mint ahogy képes lenne, akkor meg kell kérni, hogy mondja el még egyszer gyorsabb ütemben. Ha úgy tűnik, hogy a gyermek zavarban van, akkor a vizsgáló segíthet. „Egy, kettő,...- tudod!”

„10-1-ig visszaszámlálás egyesével”. Instrukció: „Most szeretném, ha 10-nél kezdve, visszafelé számolnál egészen 1-ig.” Ha a gyermek tétovázik, akkor a vizsgálónak meg kell kérdezni, hogy milyen szám van a 10 előtt, és ha a gyermek azt mondja, hogy „kilenc”, akkor a vizsgáló így instruálja: „Jó. Folytasd a számolást visszafelé egészen 1-ig!” Ha a gyermek még mindig képtelen folytatni a számsort,

akkor a vizsgáló lassan elkezdhet számolni: '10, 9, 8, 7, 6,... - Most fejezd be!' Több segítség nem adható!

„Kettesével 1-ig előre”. Instrukció: „Számolj 10-ig kettesével” Ha a gyermek tétovázik, a vizsgáló kezdi vele” „2, 4... - Most fejezd be te!”

A „Számolás” feladatban elérhető lehetséges pontszámok:

„Számlálás kockákkal” (1p.), „1-10-ig előre számlálás” (2p.), „10-1-ig előre számlálás” (2p.), „10-1-ig visszaszámlálás” (3p.) „Kettesével 10-ig előre” (1p.), összesen: 7 pont.

A vizsgáló valamennyire liberális lehet, ha a gyermek rosszul indít; és nem kell hibának tekinteni a spontán javítást (ha a gyermek magától javította a hibáját).

„Számlálás kockákkal” (adható pontok: 0, 1):

1 pontot ér, ha a gyermek megszámlálja mind az öt kockát, ill. eleve megkapja az 1 pontot, ha 1 vagy több pontot teljesít az „1-10-ig számlálás egyesével” feladatnál.

„1-10-ig számlálás egyesével” (adható pontok: 0, 1, 2):

2 pontot ér, ha a gyermek 10-ig elszámol 7 másodpercen belül; 1 pontot kaphat, ha 7 másodpercnél hosszabb idő alatt teszi ezt.

„10-1-ig visszaszámlálás egyesével” (adható pontok: 0, 1, 2, 3):

3 pontot ér, ha a gyermek 1-ig visszaszámol 7 másodpercnél rövidebb idő alatt; 2 pontot kap, ha 1-ig visszaszámol 7 másodpercnél hosszabb idő alatt (akkor is megadható a pont, ha a vizsgálónak meg kellett kérdeznie, hogy milyen szám van a 10 előtt); 1 pontot ér, ha a gyermek 5-1-ig visszaszámol (azaz, ha a vizsgáló már előre elszámolt 10-6-ig).

„Kettesével 10-ig előre” (adható pontok: 0,1):

1 pontot ér, ha a gyermek pontosan elmondja a számsort szóbeli kérésre, vagy a megengedett „2, 4” segítségre.

Történetmondás: „Mondj egy történetet!”

A „Mondj egy történetet” részfeladat azt vizsgálja, hogy a gyermek hogyan alakítja ki, fogalmazza, ill. fejezi ki gondolatait egy absztrakt képről, érthető nyelven, tartalmilag adekvát módon.

A vizsgálat menete:

(Eszközök: „I” lap, amelyen két emberi alak, egy kutya és egy labda látható.)

A vizsgáló megmutatja a képet, és azt mondja: „Szeretném, ha mesélnél nekem erről a képről. Mondj egy történetet a képről!” Bátorításként a vizsgáló elismételheti az instrukciót, és azt mondhatja: „igen, folytatd, mondj többet!”.

Specifikus kérdésekkel azonban nem segítheti (pl. Mi történik?, Mi az, ott a képen?). Ha a gyermek annyira leblokkol, hogy egy szót sem szól, nem kell hosszú ideig erőltetni, de vissza lehet térni erre a feladatra a vizsgálat legvégén. Ha a gyermek csak felsorolja, megnevezi a figurákat, akkor a vizsgálónak biztatnia kell: „Jó.

Most mondj egy történetet a képről!” Előfordulhat, hogy egy szorongó gyermek egy betanult történetet mond el. Ebben az esetben a vizsgálónak meg kell szakítania, és azt kell mondania: „Ez egy nagyon szép történet, de most találd ki a saját történetedet a képről!”

Pontozás:

A gyermek 0-5 pont minősítést kaphat, ha a története a következő szempontoknak megfelel:

- ésszerű neveket ad az emberi figuráknak
- valamilyen négylábú állatnak nevezi az alsó kis figurát
- a körformát pedig a Nappal vagy egy labdával azonosítja.

A pontozásnál csak a férfi, a lány és a kutya a figyelembe vehető figura.

0 pont: elfogadhatatlan választöredék, vagy nincs válasz (kör, tulipán, itt egy vonal)

1 pont: a két figura helyes megnevezése (férfi, macska, itt egy lány, itt egy kutya)

2 pont: a két figura cselekszik (A fiú dobja a labdát.)

3 pont: két figura interakcióban van (A fiú dobja a labdát a lánynak.)

4 pont: három figura interakcióban van (A fiú és a lány kergeti a kutyát.)

5 pont: hasonló a 4 pontos megoldáshoz, de fantáziadúsabb képzeleti elem is van (A fiú és a lány kergeti a kutyát, mert el akarják vinni az állatorvoshoz, hogy megkapja az oltását. – Ebben a történetben a 3 figura közvetlen interakcióban van, és emellett a képzelet kiterjeszti a történetet térben és időben.)

(Lásd melléklet „I” lap!)

Nyelvi sorozat

A „Nyelvi sorozat” részfeladat vizsgálja az időbeli tájékozottságot, az időbeli sorrendiség ismeretét, az időegységek rendszerét és jelentését.

A vizsgálat menete:

Instrukció: „Most szeretném, ha megmondanád, hogy mi következik ez után: reggeli (szünet), ebéd (szünet) és...” Gesztikulációval vagy hangsúllyal kell jelezni, hogy most a gyermek a sor, neki kell folytatnia tovább. Ha a gyermek nem érti, a vizsgáló megismételheti a szavakat „reggeli, ebéd...”, vagy azt is mondhatja: „Először reggelizünk, azután ebédelünk és...? Mondd meg, mi a következő.” A gyermek kétszer-háromszor próbálkozhat ebben a formában. Ha nem tudja folytatni, a vizsgáló megmondja a választ; rátér a következő sorozatra (reggel, délután,...), és ismét megmondható a válasz, ha a gyermek hibázik.

A vizsgáló azután továbbhalad a feladatokban egyikről a másikra térve, de már további választ/segítséget nem nyújthat.

Pontozás (adható pontok: 0, 1)

1 pontot ér minden helyes válasz, a lehetséges összpont: 6.

Sorozatok:

Reggeli, ebéd_____ (vacsora)

Reggel, délután_____ (este, éjszaka)

Tegnap, ma_____ (holnap)

Ősz, tél_____ (tavasz, nyár)

Vasárnap_____ (csütörtök)

Hét, nap, óra_____ (perc)

(Az MSST kézikönyvet fordította: Szabó Csilla, főiskolai hallgató; lektorálta: Zsoldos Márta)

MEETING STREET SCHOOL SZŰRŐTESZT (MSSST)

Vizsgálati űrlap
(magyar változat)

Név: _____ Életkor: _____ Nem: _____

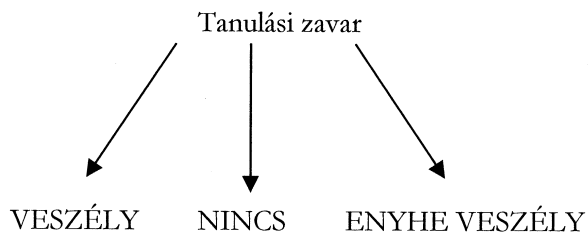
Szül. idő: _____ év _____ hó _____ nap

Óvodai, iskolai csoport/osztály: _____

Vizsgálat ideje: _____

Vizsgáló: _____

	NYERSPONT	NORMAPONT
Motoros minták (MM)	_____	_____
Vizuo-perc.-mot. (VPM)	_____	_____
Nyelvi készség (NY)	_____	_____
MSSST totál	_____	_____

TELJESÍTMÉNYPROFIL NORMAPONTOKBAN

	MM	VPM	NY		MSSST	
19						80
16						70
13						60
10						50
7						40
4						30
1						20

VISELKEDÉST MÉRŐ SKÁLA

EGYÜTTMŰKÖDÉS

passzív ellenállás nem vonható be	kooperál	aktív ellenállás manipulál
--------------------------------------	----------	-------------------------------

FIGYELEM

belefeledkezés álmodozó	figyel	hiperaktív figyelmetlen
----------------------------	--------	----------------------------

KONCENTRÁCIÓ

perszeverál	koncentrál	szórakozott
-------------	------------	-------------

ELLENŐRZÉS

hiányzik a hajlandóság az ellenőrzésre	önellenőrzésre képes	impulzív, kritikátlan inkonzekvens
---	----------------------	---------------------------------------

MOZGÁSSZABÁLYOZÁS

ügyetlen	harmonikus
----------	------------

CERUZAHASZNÁLAT

ügyetlen	ügyes
----------	-------

SZEMMOZGÁS

szabálytalan	folyamatos mozgás(követés)
--------------	-------------------------------

BESZÉD

érthetetlen	tisztán érthető
-------------	-----------------

GRAMMATIKA

agrammatikus szegényes	grammatikus gazdag
---------------------------	-----------------------

ÁLTALÁNOS TELJESÍTŐKÉPESSÉG

eredménytelen	eredményes
---------------	------------

JÁRÁSMINTÁK (5)

0	1		Szökdelés-1, ötször két lábon egymás után egyhelyben
0	1	2	Ugrándozás-2, Kacsaugrás-1
0	1	2	Tánc-2, váltott lábbal-1 (számolva a lépéseket)

TAPSOLÁS (6)

	0	1		Fenn-lenn-1
S	0	1	2 3	Elöl-elöl-hátul-3 (1 jó utánzás: 1) 2. próbálkozás-1
	0	1	2	Fenn-fenn-lenn-hátul-2 (1 jó utánzás: 1)

KÉZMINTÁK (6)

	0	1		Fel-le-1
S	0	1		Ki-kereszt-ki-be-1
	0	1	2	Fel-le-ki-be-2 (1 jó utánzás: 1)
	0	1	2	Ferdén fel-le-be-2 (1 jó utánzás: 1)

PARANCSKÖVETÉS I. (6)

	0		1	Tedd ezt a ceruzát a fejed fölé, azután mögéd!
	0		1	Tedd a ceruzát közénk, azután magadhoz közelebb!
	0	1/2	1	Lépj kettőt előre, azután egyet hátra!
	0		1	Fordulj jobbra!
	0	1/2	1	Tegyél 3 lépést felém, azután fordulj tőlem el!
	0	1/2	1	Fordulj jobbra, lépj kettőt hátra, azután fordulj balra!

UJJÉRINTÉS (6)

	0	1		Egy kéz -1, ha mindkettő pontos
S	0	1	2	Két kéz -2, ha 7 sec. alatt -1, ha 7 sec. túl
	0	1		Két kéz -1, ha 7 sec. alatt
	0	1	2	Hüvelykujj a 2, 4, 3, 5 -2, ha 7 sec. alatt

MOTOROS MINTÁK ÖSSZESEN (29)

KOPOGÁS SORREND BEN (6)

0	1	1 3 3
0	1	5 4 2
0	1	1 5 3
0	1	5 1 4 3
0	1	3 5 2 4 1
0	1	3 2 4 3 1 4

VIZUÁLIS PERCEPCIÓ (5)

0	1	1. sor: 1 pont a 2. figuráért
0	1	2. sor: 1-1 pont a 2. 3. figuráért
0	1	3. sor: 1-1 pont a 2. 4. figuráért

VIZUÁLIS MEMÓRIA (6)

0	1	Fordított N
0	1	Kör-négyzet
0	1	Rombusz-háromszög
0	1	b
0	1	máv
0	1	híd mellé

FORMAMÁSOLÁS (8)

Kör	0	1/2	1	viszonyuk	0	1/2	1
Négyszög	0	1/2	1				
Rombusz	0	1/2	1	viszonyuk	0	1/2	1
Háromszög	0	1/2	1				
máv	0	1	2				

PARANCSKÖVETÉS (5)

0	1		Rajzolj egy labdát az autó mögé!
0	½	1	Rajzolj egy vonalat a lapod aljától az autóig!
0	½	1	Rajzolj egy vonalat a lapod jobb szélétől az autóig!
0	1		Rajzolj egy csillagot a lapod bal felső sarkába!
0	1		Rajzolj egy labdát a lapod jobb alsó sarkába; rajzolj bele egy csillagot, azután rajzolj köréjük egy kört!

VIZUO-PERCEPTUO-MOTOROS SZUBTESZT ÖSSZESEN (30)

SZÓISMÉTLÉS (5, 5)

0	1/2	rop-rap-rip
0	1/2	csitteg-csatt-csatt
0	1/2	óc-póc-galambóc
0	1/2	tak-tiki-tak-tak-tak
0	1/2	kip-kop-kop-dib-deb-dib
0	1/2	csecsebecse
0	1/2	krizantém
0	1/2	tevekaraván
0	1/2	iktatókönyv
0	1/2	Konstantinápoly
0	1/2	Nabukodonozor

MONDATISMÉTLÉS (5)

Fehér papírt és radírt adj ide!

Lali és Lili finom tejszínhabos csokoládéfagylaltot evett tegnap este, mozi után.

(0-6=7 7-8=1 9-11=2 12-14=3 15-16=4 17=5)

SZÁMOLÁS (7)

0	1	Kockával számolás-1	
0	1	2	1-10 előre – 2- ha 7 sec. alatt, - 1 – ha 7 sec. több
0	1	2	3 10-1 vissza – 3 – ha 7 sec. alatt, -2-ha 7 sec. több, -1-ha előmondás 6-10
0	1	10-ig kettesével – 1	

TÖRTÉNETMONDÁS (5)

0	Elfogadhatatlan, választöredék, nincs válasz
1	Megnevez két figurát
2	Egy figura cselekszik
3	Két figura cselekszik interakcióban
4	Három figura interakcióban van
5	Olyan, mint a 4 pontos + képzeleti elem.

NYELVI SOROZATOK (6)

0	1	reggeli, ebéd _____ (a válasz megadható)
0	1	reggel, délután _____ (a válasz megadható)
0	1	tegnap, ma _____
0	1	ősz, tél _____
0	1	vasárnap, szombat, péntek _____
0	1	hét, nap, óra _____

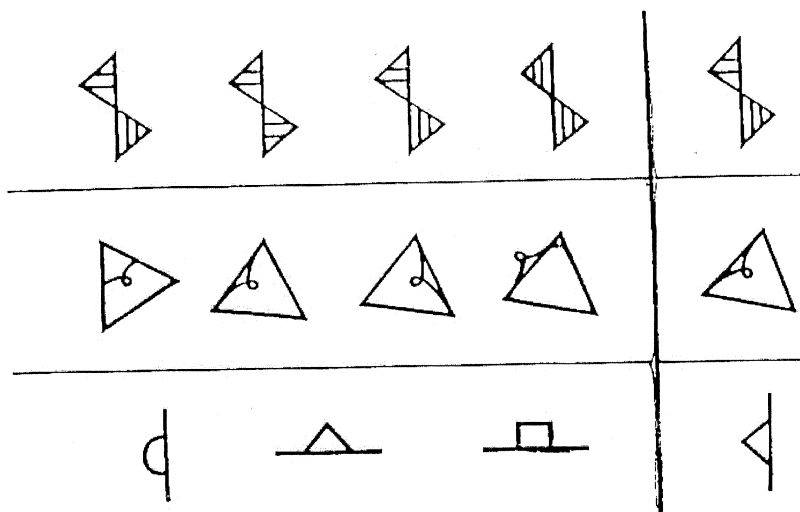
NYELVI SZUBTESZT ÖSSZ.PONT (28,5)

MSSST ÖSSZ.PONT (87,5)

MSSST-feladatlapok (A-I)

"A" LAP

"B" LAP

.C' LAP

.C/H' LAP

Z N H Σ

○ □ ○ □ ○ □

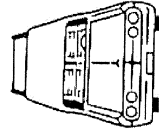
◇ ◇ △ △ ◇ △ ◇

d p 9 b

vāṁ van māṁ vau

hiḡ lē hid melle hid mellett elē hid

Σ

c/2" LAP

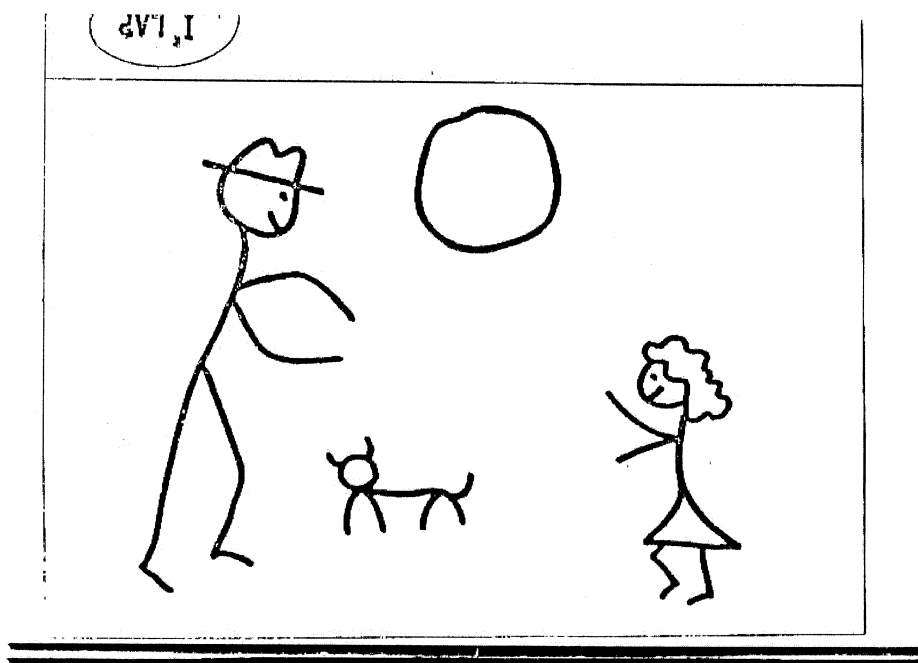
"D" LAP

"G" LAP

màv

"F" LAP

b

"H, LAP

hid mellé

TEHETSÉG

A TORRANCE-TESZT

Forrás: Mohás Livia: Ki tudja, mi a siker? Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp., 1986

A Torrance teszt a kreativitást vizsgálja.

Több részfeladatból áll:

- Szokatlan felhasználás (Mire lehet használni az üres papírdobozokat?)
- Játék-átalakítás (Hogyan lehetne átalakítani egy kitömött játék elefántot?)
- Tegyük fel, hogy....(....a felhőkön zsinórok vannak erősítve, és ezek le-
lógna a földre! Mi történne, ha ez a lehetetlen helyzet valóra válna?)
- Kép-szerkesztést (Megadott színes papírdarabból kép készítése, tetszőle-
ges kiegészítéssel.)
- Körök felhasználásával kell rajzokat készíteni.

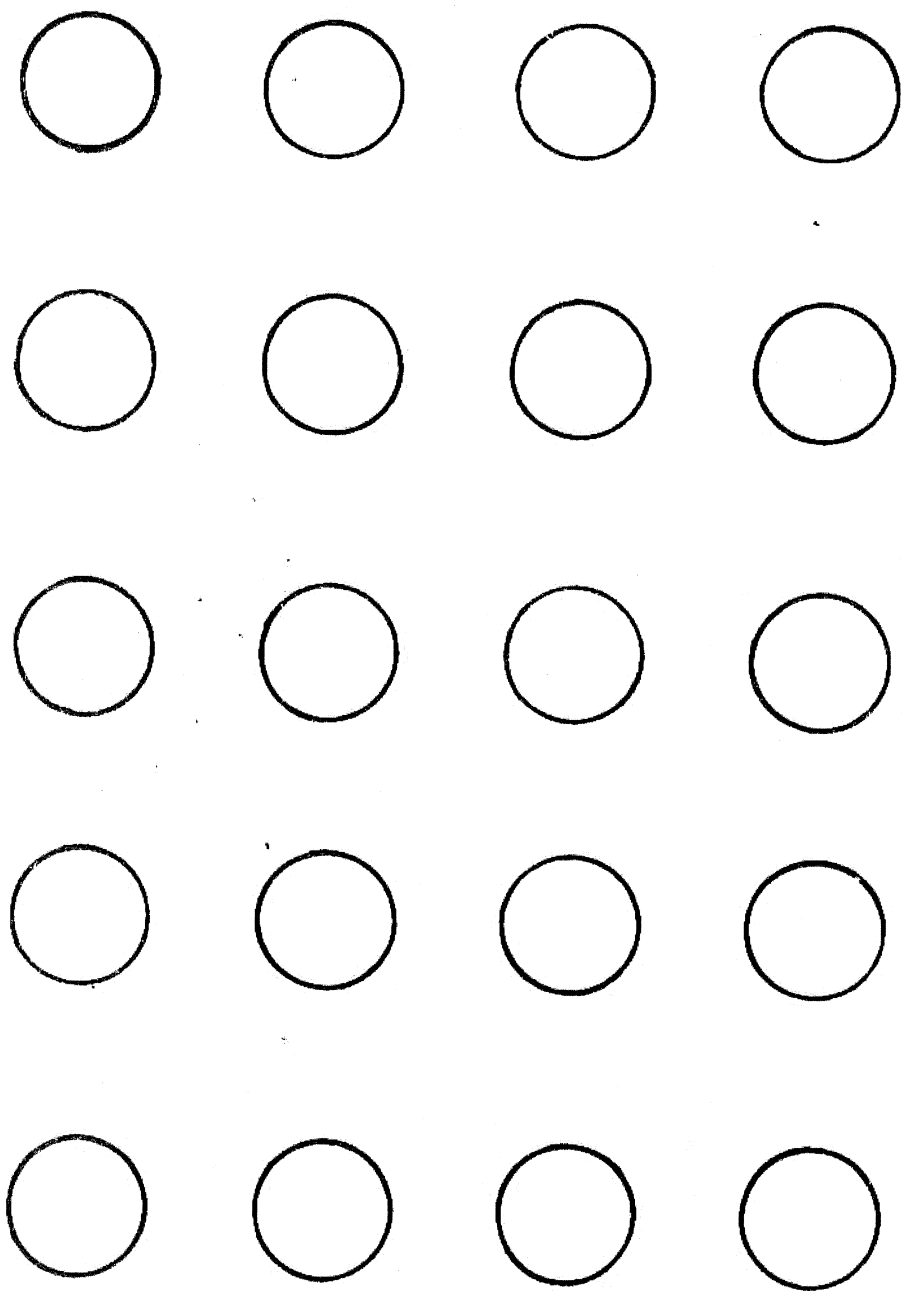
Kör-teszt:

A vizsgálat végezhető egyénileg vagy csoportosan, viszont akkor ügyelni kell arra, hogy a gyerekek ne lássák egymás munkáját.

A vizsgálat ideje 20 perc. (Ha valaki hamarabb végez, biztassuk! Pl.: „Gondolkozz még, hátha eszedbe jut valami új, érdekes rajz!” Ha végképp semmi nem jut eszébe, befejezheti a feladatot, elmehet, hogy a többiek ne zavarja.)

Instrukció: Ezeken a lapokon köröket látsz. Az a feladat, hogy egészítsd ki ezeket a köröket valamilyen rajzokká úgy, hogy a körök legyenek a rajz fő részei! Rajzolhatsz kiegészítő vonalakat a körökön kívülre, vagy belülre, vagy akárhová. Nézd csak, így, ahogyan én ezt a malacot rajzolom! (A táblára a körből kiindulva felrajzoljuk a malacfejet.) Ebben a feladatban nincs jó, vagy rossz megoldás, hanem nyugodtan engedd szabadon a képzeletedet, és próbálj meg minél többféle érdekes dolgot kitalálni, olyanokat, amik senki másnak nem jutnak eszébe! A rajzoknak adj nevet vagy címet és ezeket írd mindig a kör alá! 20 percig dolgozhatsz. Megértetted a feladatot? Ha igen, akkor most kezddetd!

- Értékelés:**
- fluencia: a rajzok száma
 - flexibilitás: hány tárgykörbe lehet besorolni a rajzokat
 - originalitás: azon rajzok száma, melyek az adott csoportban csak nála találhatók
 - komplexitás: azon rajzok száma, melyekhez több kört is fel-
használt

SIKERKERESÉS-KUDARCKERÜLÉS

Forrás: Mohács Livia: Ki tudja, mi a siker? Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp., 1986

A következő listán lévő kijelentések megítélése során a tanulók maguk is meghatározhatják, hogy melyik viselkedésmódot részesítik előnyben a másikkal szemben.

A meghatározás két részből áll. Az első olvasatban a feladat annak a megállapítása, hogy illik-e ránk egy-egy kijelentés akkor, amikor *kedvelt tantárgyunkat* tanuljuk, vagy valamilyen *kedvelt munkát* végzünk. Ha igen, akkor a kijelentés sorszáma elé egy „i” betűt kell írni, ha nem, akkor 0-t.

A második olvasatban ugyanilyen módon jelöljük válaszainkat arra az esetre nézve, amikor a *legkevésbé szeretett tantárgyat* tanuljuk, vagy valamilyen *nem kedvelt, de kötelező munkát* végzünk.

Kódolási kulcs: A 22 kijelentés fele sikerkereső, a másik fele kudarckerülő vonásokra utal.

Sikerkereső: 3., 4., 5., 6., 10., 11., 12., 13., 14., 16., 18.,

Kudarckerülő: 1., 2., 7., 8., 9., 15., 17., 20., 21., 22.

Értékelés: Számoljuk össze, hány „i” van a sikerkereső kijelentések mellett!

1. Az első olvasatban ha kilenc, vagy kilencnél több az „i” betűk száma, akkor a kedvelt tevékenységnél a sikernek előlegezett öröm az iránytűnk.
2. A második olvasatban ha hét, vagy hétnél több az „i” betűk száma, akkor a nem kedvelt tevékenységnél is a sikernek előlegezett öröm jellemzi a viselkedésünket.

Hogyan viselkedem?

1. Ha kudarc ér ezzel a tevékenységemmel kapcsolatban, akkor egészen elmegy tőle a kedvem.
2. Ha kudarc ér ezzel a tevékenységemmel kapcsolatban, akkor úgy elmegy tőle a kedvem, hogy szinte örökre feladnám a vele való foglalkozást.
3. Általában kitartóan csinálom, s ha úgy látom jónak, akkor taktikát, módszert változtatok.
4. Talán azt nem szeretem benne, hogy közben nem használhatom igazán az ügyességemet, az eszemet, az erőmet.
5. Azonnal belekezek.
6. Tartok a sikertelenségtől, ezért alaposan felkészülök, és nagyon figyelek.
7. Olykor kitartó vagyok, és taktikát vagy módszert változtatni nem szoktam.
8. Könnyen félbehagyom, és elfelejtkezem róla.
9. Hamar letörök.
10. Szeretek közben új fogásokat (új megoldási módokat, új dolgokat) kitalálni.
11. Ha lehet, szívesen versenyzek ebben mással.

12. Nem szívesen versenyzek, mert arra figyelek, amit csinálok, és nem igazán érdekel ilyenkor a versenyzés.
13. Könnyen félbehagyom, de visszatérek rá, és előbb-utóbb befejezem.
14. Ha valami nem sikerül, akkor addig ügyködöm, töprengek, amíg rá nem jövök, hogy hol rontottam el.
15. Addig nem szoktam belekezdeni, amíg valaki nem biztat vagy nem noszogtat.
16. Inkább akkor szeretem csinálni, ha elsősorban rajtam múlik, hogy mi lesz belőle.
17. Nem szívesen versenyzek közben másokkal, mert félek a vereségtől.
18. Azt szeretem benne, hogy használhatom közben az eszemet, az erőmet, az ügyességemet.
19. Nem szoktam új dolgokat (új fogást, új módszert) kitalálni.
20. Ha közben valami nem sikerül, akkor nem szoktam töprengeni azon, hogy vajon hol rontottam el, hanem még nehezebb feladatba kezdek.
21. Tartok a sikertelenségtől, ezért igyekszem rá sem gondolni, amíg rá nem ég a körmömre a munka.
22. Akkor szeretem inkább csinálni, ha a végeredmény előre tudható.

KREATIVITÁS-SZABADIDŐ

Forrás: Barkóczi Ilona – Pléh Csaba: Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata. Kiadta a Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet megbízásából a Bács megyei Lapkiadó Vállalat, 1977

A mellékelt kérdőív segítségével azt tanulmányozhatjuk, hogy a tanulók szabadidejükben milyen önindította, kreatív jellegű tevékenységekkel foglalkoznak. Az eszközzel nyert adatok támpontokat jelenthetnek a tanulói személyiség kreatív oldalának a megismeréséhez.

A kérdőív minden tétele valamilyen kreatív tevékenységet ír le. A tanulónak a tételek sorszámanak bekarikázásával kell jelezniük, hogy ezek közül melyeket csináltak *maguktól*.

Az adatok többféle módon hasznosíthatók. Összehasonlíthatjuk például a tanulókat a pontszámok tekintetében és egybevethetjük ezt az iskolai megfigyeléseinkkel. A gyakoriságok kigyűjtésével megállapíthatjuk azokat a kreatív tevékenységeket, amelyeket a tanulók a szabadidejükben a legszívesebben végeznek. Tehetségfejlesztő és kontroll osztályok összevetésével adatokat kaphatunk arról, hogy az iskolába tehetségesnek ítélt tanulók a kreatív jellegű szabadidős tevékenységük tartalmát tekintve mennyiben tér el másokétól. Kiegészítő módszerként pedig felhasználhatjuk a direkt kreativitásfejlesztési programok közvetett hatásainak a megállapításához.

Kreatív szabadidő tevékenység kérdőív

Itt látsz egy listát olyan dolgokról, amiket fiúk és lányok néha saját maguktól csinálnak. Jelöld meg, melyiket csináltad ebben az iskolai évben, a baloldali szám bekarikázásával. Csak azokat a dolgokat vedd bele, melyeket saját magadtól csináltál, s azokat ne, amikre kijelöltek, vagy megbíznak veled.

1. Írtam egy verset.
2. Írtam egy történetet.
3. Írtam egy színdarabot.
4. Összegyűjtöttem írásaimat.
5. Írtam egy dalt.
6. Csináltam egy bábjátékot.
7. Naplót vezettem legalább egy hónapig.
8. Szójátékokat játszottam más fiúkkal és leányokkal.
9. Nyelvtani vagy tárgyi hibát találtam újságban, vagy könyvben.
10. Szerepeltem egy színi előadásban, vagy jelenetben.
11. Rendeztem vagy szerveztem egy színi előadást, vagy jelenet.
12. Kitaláltam és énekeltem egy dalt.
13. Valamilyen hangszerre készítettem egy zeneszámot.
14. Csináltam egy új játékot és megtanítottam valaki másnak.

15. Valamilyen történetet eljátszottam pantomimban.
16. Másokkal eljátszottam egy történetet.
17. Levelet írtam egy családtagnak, vagy egy távollévő barátnak.
18. Egy eredeti táncot találtam ki.
19. Felfedező útra mentem a környékünkön.
20. Élet és Tudományt olvastam.
21. Színeket kevertem.
22. Robbanópetárdát csináltam.
23. Kristályokat készítettem.
24. Falevélygyűjteményt csináltam.
25. Vadvirággyűjteményt csináltam.
26. Egy motort csináltam.
27. Egy zeneszerszámot (sípot) készítettem.
28. Megterveztem egy kísérletet.
29. Felboncoltam egy állatot.
30. Beoltottam egy növényt, vagy oltványról megeredeztettem egyet.
31. Vízet desztilláltam.
32. Használtam egy nagyítóüveget.
33. Tintát készítettem.
34. Levéllenymatokat készítettem.
35. Tűzet gyújtottam nagyítóval.
36. Mágneset használtam.
37. Nyulat, fehér patkányt, egeret, vagy tengeri malacot neveltem.
38. Bogarakat gyűjtöttem.
39. Kőveket gyűjtöttem.
40. Mai időjárás-jelentést készítettem.
41. A madarakat figyeltem meg.
42. Újságkivágásokat gyűjtöttem valamiről.
43. Megtekintettem egy kiállítást.
44. Repülőmodellt készítettem.
45. Repülőmodellt terveztem, rajzoltam.
46. Évgyűrűket számoltam egy fahasábon, vagy tuskón.
47. Jegygyűjteményt csináltam.
48. Bélyegeket gyűjtöttem.
49. Szerveztem vagy segítettem egy csoportot szervezni.
50. Tisztséget viseltem egy fiúk, vagy lányok szervezte csapatban.
51. Kitaláltam, hogy lehet jobban játszani egy játékot, amit otthon, vagy az iskolában játszunk.
52. Kitaláltam, hogyan lehet jobban csinálni valamit, amit otthon csináltunk.
53. Kitaláltam, hogy lehet jobban csinálni valamit, amit az iskolában csináltunk.
54. Kitaláltam, hogy lehet jobban csinálni valamit, amit a diákönkormányzatban csináltunk.
55. Megtaláltam a módját, hogy lehet jobban kijönni a szüleimmel.

56. Megtaláltam a módját, hogyan lehet jobban kijönni a gyerekekkel.
57. Segítettem eljátszani valami történelmi eseményt.
58. Valamit találtam a városunk vagy falunk történetével kapcsolatban.
59. Rájöttem, hogyan dolgozik valamilyen hivatal (posta, bíróság, stb.)
60. Írtam valakinek más megyébe, városba.
61. Térképet rajzoltam környékünkéről.
62. Eldöntöttem magamtól, mire használom a pénzem.
63. Kérdezősködtem arról, hogyan dolgozik valamilyen vállalat.
64. Plakátot csináltam az iskolának, valamilyen eseményre.
65. Szerveztem, vagy segítettem szervezni sárkányeresztést.
66. Tájéképet rajzoltam.
67. Díszeleteket rajzoltam színi előadáshoz.
68. Faliújságot díszítettem rajzzal, vagy más módon.
69. Ruhát terveztem.
70. Rajzot készítettem egy saját, vagy egy könyvben olvasott történethez.
71. Képes térképet készítettem környékünkéről.
72. Masszát csináltam, amiből lehet agyagtárgyakat gyúrni.
73. Üdvözlőkártyát csináltam valamilyen ünnepre, vagy eseményre.
74. Vízfestményt csináltam egy családi jelenetről.
75. Álltafigurákat készítettem papírból, keménypapírból.
76. Játékot csináltam egy kisgyerekeknek.
77. Fafaragványt csináltam.
78. Szappanszobrot csináltam.
79. Díszítési célokra csináltam egy kosarat.
80. Receptet készítettem valamilyen ételre (hús, saláta, sütemény stb.)
81. Valamilyen italkeverékre készítettem receptet.

TEHETSÉG ÉS SZEMÉLYISÉG

Forrás: Kósáné Ormai Vera – Porkolábné Balogh Katalin – Ritoók Pálné: Neveléslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Bp. 1984.

A most bemutatandó szempontsorozat pedagógusok számára készült azzal a céllal, hogy segítse elő a tehetséges tanulók kiválasztását, illetve azonosítását bizonyos tulajdonságok és viselkedéses kategóriák alapján.

Ezt a szempontsorozatot minden egyes tanuló esetében külön-külön kell kitölteni. a kitöltés úgy történik, hogy x jelet teszünk arra a helyre, amely a következő skálaértékeknek megfelel.

1. helyre: ha soha vagy nagyon ritkán láttuk ezt a tulajdonságot,
2. helyre: ha időnként megjelenik ez a tulajdonság,
3. helyre: ha meglehetősen gyakran megjelent a tulajdonság,
4. helyre: ha a tulajdonság szinte mindig jelen volt.

A bejelölés elvégzése után annyszor vesszük a súlyozási értéket, azaz 1-2-3-4-es számot az adott oszlopból, ahány x-et kapott ott a tanuló.

A tapasztalatok szerint tehetségesnek minősíthetők azok a tanulók, akik a szempontsor alapján magas pontértéket értek el.

- Kiegészítésként a fő területek szerint egyéni profilt is készíthetünk.

	1	2	3	4
--	---	---	---	---

Tanulási jellemzők

1. Életkorához vagy osztályához viszonyítva <i>szókinccse</i> fejlett Beszédét kifejezés-gazdagság, kidolgozottság és folyékonyság jellemzi				
2. Különbféle témákról sok <i>ismerete</i> van.				
3. Könnyen megjegyzi és <i>felidézi</i> a tényeket, adatokat.				
4. Gyorsan átlátja az ok-okozati összefüggéseket, igyekszik megérteni a dolgok hogyanját, miértjét. Sok <i>kérdése</i> van.				
5. Gyorsan <i>megérti</i> az alapelveket, könnyen jut el az általánosításokhoz.				
6. Éleseszű, jó <i>megfigyelő</i> . Többet „lát meg” valamiben, mint a többiek.				
7. Sokat olvas. Nem kerül el a nehéz olvasmányokat.				

Motivációs jellemzők

1. Teljesen <i>elmerül</i> bizonyos témákban, problémákban. Kitartóan keresi a feladatok megoldását, nehéz átvinni egyik feladatról a másikra.				
2. Könnyen megunja a rutinszerű feladatokat.				
3. Kevés külső motivációra van szüksége olyan munkánál, ami kezdettől lelkesíti.				
4. Önkritikus. A tökéletességre törekszik.				
5. Jobban szeret önállóan dolgozni, a tanár ré-széről <i>kevés irányítást</i> igényel.				
6. Sok „felnőttes” kérdés érdeklí (politika, vallás) jobban, mint társait.				
7. Gyakran túlzottan kiemeli saját álláspontját (néha egyenesen agresszív, nézeteiben makacs)				
8. Szeret <i>szervezni</i> .				
9. Sokat foglalkoztatja a jó és a rossz kérdése, gyakran értékeli az embereket, eseményeket.				

A kreativitás jellemzői

1. Sok <i>ötlete</i> vagy megoldása van különböző problémákra. Gyakran egyedi, szokatlan, meglepő válaszokat ad.				
2. Nincsenek gátlásai véleményének kifejtésével kapcsolatban. Időnként radikális <i>ellentmondó</i> .				
3. Szereti a <i>kockázatot</i> . Kalandvágyó és töprengő.				
4. Hajlama van intellektuális <i>játékos</i> ságra. Sokat fantáziál („Mi lenne, ha?”). Gyakran van elfoglalva különböző intézmények, tárgyak, szerkezetek megváltoztatásával. Ötleteit is átdolgozza, módosítja.				
5. Jó <i>humorérzéke</i> van.				
6. Nagyfokú érzelmi <i>érzékenység</i> et mutat.				
7. Fejlett a <i>szipérzéke</i> . Figyelmet fordít a dolgok esztétikai jellemzőire.				
8. Nonkonformista. Elfogadja a rendetlenséget. Nem érdeklődik a részletek iránt.				
9. Konstruktívan bírál. Nem fogadja el a tekintélyből eredő kijelentéseket kritikus elemzés nélkül.				

Vezetési-társas jellemzői

1. Jól viseli a <i>felelősséget</i> . Lehet rá számítani, hogy amit megígért, jól megcsinálja.				
2. Mind kortársaival, mind a felnőttekkel kapcsolatban nagy az önbizalma				
3. Osztálytársai <i>szeretik</i> .				
4. Jól <i>együttműködik</i> társaival és a tanárokkal. Nem szereti a civódást, könnyű kijönni vele.				
5. Jó verbális képességei vannak, jól megértik				
6. Könnyen alkalmazkodik új helyzetekhez. Gondolkodása, cselekvése <i>hajlékony</i> .				
7. Szeret másokkal együtt lenni. Szociális és nem szereti az egyedüllétet.				
8. Általában irányító szerepet játszik.				
9. Részt vesz a legtöbb iskolai társas tevékenységben.				
10. Jó sportoló, minden sportot kedvel.				

TANULÁSI MOTIVÁCIÓ

TANULÁS IRÁNTI ATTITÚD

Forrás: Kósáné Ormai Vera – Porkolábné Balogh Katalin – Ritoóké Pálné: Neveléslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Bp. 1984.

Kérdőíves módszer annak feltárására, milyen motívumok befolyásolják a 10-18 éves tanulók tanulásához való viszonyát.

A kérdőív a következő motívumokat tartalmazza (a zárójelben a tételek sorszáma található):

- a.) továbbtanulás, érvényesülés, magasabb iskola (1, 4, 14, 21, 27)
- b.) érdeklődés, kutatás (3, 7, 10, 19, 23)
- c.) elmélyülés, kitartó munka (2, 9, 18, 24, 30)
- d.) jó jegy az iskolában (6, 11, 15, 22, 29)
- e.) megfelelő pozíció elfoglalása az osztályban (5, 12, 13, 20, 26.)
- f.) jutalom a családban (16, 17, 25, 28, 31)

A pontozási mód a következő:

- 2: egyáltalán nem jellemző rám, egyáltalán nem értek vele egyet,
- 1: általában nem jellemző rám, általában nem értek vele egyet.
- 0: nem tudom eldönteni.
- +1: gyakran jellemző rám, nagyrészt egyetértek vele.
- +2: szinte mindig jellemző rám, teljesen egyetértek vele.

Ezt a pontozási módot célszerű a táblára felírni, hogy kitöltés közben végig a tanulók szeme előtt legyen.

Instrukció: „Olvasd el figyelmesen a kérdőíven szereplő mondatokat! Döntsd el, hogy az öt válasz közül melyik jellemző rád! Azt a számot írd a sor végén lévő pontozott helyre.”

Értékelés: Motívumcsoportonként összeadjuk a pontszámokat és átlagot számolunk.

1. Ha tanulok, az lebeg a szemem előtt, hogy így juthatok magasabb iskolába.
2. Ha elkezdek egy feladaton dolgozni, semmi sem tud kizökkenteni belőle.
3. Csak azt szoktam megtanulni, ami érdekel.
4. Célom a továbbtanulás, ezért alaposan tanulok.
5. Szégyenkezem a társaim előtt, ha rosszul felelek.
6. Ha nem jutalmaznák jó jegyekkel a megszerzett tudást, nem tanulnék.
7. Magamtól is utánanézek a dolgoknak, hogy problémáimra választ találjak.
8. Érdekes jól tanulni, mert otthon megjutalmaznak érte.
9. Néha úgy elmerülök a tanulásban, hogy elfelejtkezem egyéb teendőimről.
10. Ha valami érdekeset találok a tananyagban, sokszor hozzáolvasok olyat is, ami nem kötelező.
11. Az osztályzat tudásunk mércéje, ezért igyekszem minél jobbat szerezni.
12. Több időt fordítok a tanulásra, ha úgy érzem, hogy lemaradok társaimtól.
13. Azt szeretem, ha a tanár az osztály előtt dicsér meg szereplésemért.
14. Ha rágondolok, hogy fokozottabb tanulással biztosíthatom a továbbtanuláshoz, növekszik a szorgalmam.
15. Az unalmasabb tantárgyakat is megtanulom, mert nem mindegy, hogy milyen jegyet kapok.
16. Ha jó bizonyítványt szerzek, otthon ajándékot kapok érte.
17. Sokszor izgat, hogy esetleg nem tudok megfelelni a szüleim elvárásainak.
18. Annyira tudok koncentrálni a tanulásra, hogy semmi nem tud megzavarni.
19. Szeretek a dolgok mélyére ásni.
20. Bánt, hogy mit gondolnak rólam osztálytársaim, ha rosszul felelek.
21. A nagyobb ismeret biztosítja az érvényesülésemet.
22. Ha nem minősítenék jeggyel a feleleteimet, nem lenne olyan izgalmas számomra a tanulás.
23. Élvezem, ha egy bonyolult feladatot önálló kutatással oldok meg.
24. Ha egy problémát akarok megoldani, semmi sem tud elvonni tőle.
25. Kikapok otthon, ha rossz jegyet viszek haza.
26. Az serkent a tanulásra, hogy társaim elismerjenek.
27. A nagyobb tudás biztosítja, hogy magas fokú oktatásban részesüljek.
28. A szüleim a jó tanulmányi eredményt pénzzel, tárggyal vagy egyéb jutattal megbecsülik.
29. A jó jegy a legfontosabb számomra.
30. Nagy kitartással szoktam dolgozni, tanulni.
31. A jó tanulást a szüleim jutalmazzák.

TANTÁRGYAK IRÁNTI ATTITÚD

Forrás: 1. Kósáné Ormai Vera – Porkolábné Balogh Katalin – Ritoók Pálné: Neveléslélektani vizsgálatok, Tankönyvkiadó, Bp., 1984. 2. Klein Sándor: A komplex matematikatanítási módszer pszichológiai hatásvizsgálata. Akadémiai Kiadó, Bp. 1980.

Az egyes tantárgyakkal kapcsolatos konnotatív és affektív jelentéseket deríthetjük fel e módszer segítségével.

Az eljárás az Osgood-féle szemantikus differenciál technikáján alapul, melynek lényege, hogy a vizsgálati személyeknek az attitűdtárggyal kapcsolatos számos, ellentétes melléknévpárból álló skálára kell reagálniuk. Ehhez a gyermekeknél az 5 fokú skálák a legjobban beváltak, így ebben az eljárásban a -2 -től a $+2$ -ig terjedő 5 fokú skálát használjuk. Referenciapontként a középső osztály értelmezhető – ez a semleges attitűd –, s ettől egyik irányban közeledünk a pozitív, másik irányban pedig a negatív véleményhez. A tesztanyagban (Adatlap) a pozitív és negatív tulajdonságok véletlenszerűen helyezkednek el egyik vagy másik oldalon, ellenkező esetben ugyanis könnyen előfordulhat, hogy a vizsgálati személy néhány jelzőpár elolvasása után végig a „rokonszenves” vagy „ellenszenves” oldalt választja gondolkodás nélkül.

A melléknévpárok randomizált listáját (Adatlap) tanulónként annyi példányban kell sokszorosítanunk, ahány tantárggyal kapcsolatos attitűdöt meg kívánunk ismerni. Az egyes tantárgyak nevét írassuk fel a lapra a tanulók neve mellé. A Pontozási lapból – az összesítés céljára – tantárgyanként eggyel több lapot kell sokszorosítani.

Instrukció: „Kérlek, hogy minden tantárgyból tölts ki egy lapot. Ahhoz a tulajdonsághoz írd közelebb x jelet, amelyik szerinted – még ha szokatlan is – illik a tárgyra. Ha nem tudod eldönteni, a középső helyre tedd az x jelet.”

(*Megjegyzés:* Példaként felírhatjuk a táblára a „virág” hívószót, és a szép-csúnya ellentétpár mentén az 5 fokú skálát felrajzolva megkérdezhetjük, hogy ki hova tenné az x jelet.)

Az Adatlapon kapott válaszokat átvezetjük (ugyancsak x jelekkel) a Pontozási lapra, amelyen ugyanazok a melléknév-párok találhatók, de a pozitív és negatív oldálnak megfelelő csoportosításban. Az x jeleket vonallal összekötve ezzel szemléletesen is képet kapunk adott tantárgyakra vonatkozóan az egyes tanulók attitűdjéről. A 20 skálaértéket összevonva és 20-szal elosztva (két tizedesjegyre számolva) pedig az attitűd egyetlen számmal kifejezhető.

Értékelés:

Ami az osztály *egészének* az adott tantárgyakra vonatkozó attitűdjét illeti, ennek megállapításához úgy járunk el, hogy tantárgyi csoportosulásban valamely tanuló esetében melléknév-páronként összevonjuk a skálaértékeket, és a páronkénti összegeket egyenként elosztjuk az Adatlapokat kitöltők számával. Ezt a 20 átlagolt skálaértéket a tantárgyankénti „plusz” (összesítő) Pontozási lapon tüntetjük fel, majd a 20 átlagolt skálaértéket összevonjuk és elosztjuk a 20-szal (két tizedesjegyig számolva). Így az osztály egészére vonatkozóan minden egyes tantárgyhoz kapcsolódó attitűd egyetlen számban sűrűsödik és a tantárgyi attitűdök összehasonlíthatókká válnak.

(Megjegyzés: Az összesítő Pontozási lap ábrázolásra ebben a formában nem alkalmas, de azzá tehető. Takarjuk le egy méretre szabott fehér kartonpapírral a pontozott vonalakat, és fénymásoló gép segítségével másoljuk így át az összesítő Pontozási lapot. A másolaton az üresen maradó középső rész felé – arányosan elhelyezve – rajzoljuk oda a következő skálát:

-2 -1 0 1 2

Az egyes intervallumokat beosztva az átlagolt skálaértékek helyének pontokkal való bejelölése már nem jelenthet gondot. Ezeket a pontokat vonallal összekötve az osztály egészének tantárgyi attitűdje szemléletesen jeleníthető meg.)

ADATLAP

nehéz		könnyű
barátságos		barátságtalan
szorgalmas		lusta
fárasztó		pihentető
igazságos		igazságtalan
gyors		lassú
szokatlan		megszokott
zajos		csendes
jó		rossz
szigorú		elnéző
eredményes		eredménytelen
nyugtalan		nyugodt
sikeres		sikertelen
jóindulatú		ellenséges
változó		változatlan
komoly		tréfás
érdekes		unalmas
kellemes		kellemetlen
hangos		halk
változatos		egyhangú

PONTOZÁSI LAP

nehéz						könnyű
barátságtalan						barátságos
lusta						szorgalmas
fárasztó						pihentető
igazságtalan						igazságos
lassú						gyors
megszokott						szokatlan
csendes						zajos
rossz						jó
szigorú						elnéző
eredménytelen						eredményes
nyugodt						nyugtalan
sikertelen						sikeres
ellenséges						jóindulatú
változatlan						változó
komoly						tréfás
unalmas						érdekes
kellemetlen						kellemes
halk						hangos
egyhangú						változatos

TANULÁSI STÍLUS

Forrás: Dr. Szigó Imre: A tanulási stratégiák fejlesztése. Iskolapszichológia, 2. szám, 1987 (ELTE-kiadvány)

Ez a kérdőíves módszer annak a megismeréséhez nyújt segítséget, hogy a tanulók milyen tanulási stílust részesítsenek előnyben másokhoz képest, azaz melyek azok a leginkább preferált stratégiák, amelyekkel – vélekedésük szerint – a legeredményesebben tudnak tanulni. A pedagógus számára azért fontos tudni, mert attól függően, hogy ki milyen tanulási stílust képvisel, más-más tanulási stratégia lehet hasznos a számára.

Kódolási kulcs a stílusok megállapításához:

Auditív:	2, 6n, 8, 14, 23, 32n
Vizuális:	4, 5, 19, 22, 29
Mozgásos:	7n, 9, 12, 16, 33, 34
Társas:	3, 18, 20, 24n
Csend:	11n, 21, 23, 26n
Impulzív:	1n, 13, 17, 28, 31n
Mechanikus:	10, 15, 27, 30.

Értékelés: Az „n” betűvel jelzett item értékét úgy kapjuk meg, hogy 6-ból kivonjuk az item eredeti skálaértékét. A 11. sorszámú kérdésnél tehát, ha pl. az 5-öst karikázta be a gyermek, akkor $6 - 5 = 1$ értéket kell nekünk a skálaérték számításánál figyelembe venni. Az egyes skálaértékeket akkor tudjuk megfelelően összehasonlítani, ha átlagokkal számolunk. Az auditív skála esetén ez azt jelenti, hogy a kapott összeget 6-tal osztjuk, a mechanikus stílus esetén 4-gyel, stb.

TANULÁSI STÍLUS KÉRDŐÍV

Olvasd el figyelmesen az alábbi mondatokat! Döntsd el, hogy az öt válasz közül melyik jellemző rád, és azt a számot karikázd be!

- 1 = azt jelenti, hogy nem jellemző rád
- 2 = azt jelenti, hogy inkább nem jellemző rád, mint igen
- 3 = nem tudod eldönteni, talán igen is, nem is
- 4 = inkább jellemző rád, mint nem
- 5 = igen, jellemző rád.

A hármas választ lehetőleg ritkán használd, csak akkor, ha semmiképpen sem tudsz dönteni.

Jó munkát kívánok!

1. Ha látom is és hallom is a megtanulandó szöveget, nagyon könnyen megjegyzem.	5 4 3 2 1
2. Hangosan szoktam elolvasni a tananyag szövegét, amikor felkészülök.	5 4 3 2 1
3. Szívesebben tanulok az osztálytársammal vagy a barátommal, barátnőmmel, mint egyedül.	5 4 3 2 1
4. Nagyon hasznos számomra, ha a tanár ábrákat mutat be a táblán vagy az írásvetítőn amikor magyaráz.	5 4 3 2 1
5. Ha ábrát készítek, jobban megértem a leckét, mintha csak olvasom.	5 4 3 2 1
6. Jól tudok úgy tanulni, ha csupán némán olvasva átveszem a leckét.	5 4 3 2 1
7. Szívesebben töltöm az időmet rajzolással, festéssel, mint sportolással vagy testmozgást igénylő játékkal.	5 4 3 2 1
8. Gyakran előfordul, hogy szóban elismétlem, „felmondom” magamnak a leckét.	5 4 3 2 1
9. Ha leírom magamnak azt a szöveget, amit meg kell tanulnom, akkor könnyebben megjegyzem, mintha csak látom vagy hallom.	5 4 3 2 1
10. Nem szeretem azokat a feladatokat, amelyeken törnöm kell a fejem.	5 4 3 2 1

11. Nyugtalanít, ha tanulás közben csend van körülöttem. 5 4 3 2 1
12. Jobban kedvelem azokat a feladatokat, ahol kézzel fogható dolgokkal, tárgyakkal kell foglalkozni, mint ahol csak rajzok, ábrák vagy szövegek vannak. 5 4 3 2 1
13. Jobban megy nekem az olyan feladat, ahol valamilyen mozdulatot kell megtanulnom, mint ahol szövegeket kell megérteni. 5 4 3 2 1
14. Jobb, ha a tanár magyarázatát meghallgatom, mintha a könyvből kellene megtanulni az anyagot. 5 4 3 2 1
15. A szabályokat szóról szóra „bevágom”. 5 4 3 2 1
16. Ha ábrát készítek magamnak, jobban megértem a leckét, mintha más által készített rajzot nézegetnék. 5 4 3 2 1
17. Amikor a tanár felszólít és kérdez tőlem valamit, gyakran előbb válaszolok, minthogy át tudnám gondolni, mit is mondok. 5 4 3 2 1
18. Szeretem, ha kikérdezik tőlem, amit megtanultam. 5 4 3 2 1
19. Ha vannak képek, ábrák a könyvben, könnyebb a tanulás. 5 4 3 2 1
20. Ha megbeszélem valakivel a tananyagot, akkor hamarabb megtanulom. 5 4 3 2 1
21. Teljes csendben tudok csak tanulni. 5 4 3 2 1
22. Amikor új dolgokat tanulok, jobban szeretem ha bemutatják mit kell csinálnom, mintha szóban elmondják, mit kell tennem. 5 4 3 2 1
23. Ha valaki szóban elmondja nekem a leckét, sokkal könnyebben megértem, mintha egyszerűen csak elolvasom. 5 4 3 2 1
24. Egyedül szeretek tanulni. 5 4 3 2 1
25. Tanulás közben nagyon zavaró, ha beszélgetnek körülöttem. 5 4 3 2 1
26. Akkor tanulok könnyen, ha közben szól a rádió vagy a magnó. 5 4 3 2 1
27. Akkor vagyok biztos magamban, ha szóról szóra megtanulom a leckét. 5 4 3 2 1
28. Gyakran előfordul, hogy megtalálom a számtanpélda megoldását, de nem tudom elmagyarázni és bebizonyítani, hogyan jutottam el a megoldáshoz. 5 4 3 2 1
29. Szívesebben bemutatom, hogyan kell valamit csinálni, minthogy elmagyarázzam. 5 4 3 2 1
30. Gyakran előfordul, hogy olyan dolgokat is megtanulok, amiket nem nagyon értek. 5 4 3 2 1

31. Amikor egy számtanpéldát megoldok, szinte minden lépést meg tudok indokolni, hogy miért tettem. 5 4 3 2 1
32. A tanári magyarázat nem sokat jelent nekem, a könyvből mindent meg tudok tanulni. 5 4 3 2 1
33. Több olyan dolgot tudok csinálni, amit nehéz lenne szavakkal elmagyarázni (játékok és szerkezetek javítása, makramé stb.) 5 4 3 2 1
34. Mozdulatokat könnyebben megjegyzek, mint képeket vagy ábrákat. 5 4 3 2 1

ISKOLAI MOTIVÁCIÓ

Forrás: Kozéki Béla és Noel J. Entwistle: Tanulási motivációk és orientációk vizsgálata magyar és skót iskoláskorúak körében. Pszichológia, 1986/2

Az iskolai tanulás motivációs oldalát ragadhatjuk meg e kérdőíves módszer segítségével a 10-18 éves tanulóknál három dimenzióban (Követő, Érdeklődő, Teljesítő) és dimenzióként 3-3 motívumcsoportban, melyeket tizedikként a presszióérzést megragadni kívánó kategória egészít ki. Feltárható vele a tanulásban részt vevő motívumok természete és erőssége.

A kérdőív kitölthető csoportosan is, egyénileg is. Csoportos kitöltés esetén a válaszmódokat célszerű a táblára felírni és ott hagyni a kitöltés befejezéséig.

A tanulóknak a tételek sorszáma elé az a, b, c, d, e betűk egyikét kell odaírni. A válaszmódok a következők:

- a: teljesen egyetértek
- b: részben egyetértek
- c: félig-meddig értek vele egyet
- d: többnyire nem értek vele egyet
- e: egyáltalán nem értek vele egyet.

Értékelés:

Általában az „a” választása 5 pontot jelent, a „b” 4-et és így tovább. Egyes tételeket azonban fordítva kell értékelni, ott az „e” választása ér 5 pontot, a „d” 4-et és így tovább. Itt a tétel után zárójelbe tett „-,” jelzi, hogy fordított irányban kell pontozni az illető tételt.

A pontozás után motívumonként illetve dimenzióként összesítjük a pontokat. Az eredmények értelmezéséhez felhasználhatjuk a Kozéki (1986) által magyar mintán végzett vizsgálat eredményeit.

AZ ISKOLAI MOTIVÁCIÓT VIZSGÁLÓ KÉRDŐÍV FELÉPÍTÉSE

Minden azonos számjegyre végződő tétel (pl. 1, 11, 21, 31, 51) egy adott skálába tartozik.

a.) KÖVETŐ (affektív/szociális) dimenzió

- melegség (M1): a gondoskodás, az érzelmi melegség szükséglete
- identifikáció (M2): elfogadottság szükséglete, főleg a nevelők részéről
- affiliáció (M3): az odatartozás szükséglete, főleg egykorúakhoz.

b.) ÉRDEKLŐDŐ (kognitív/aktivitási) dimenzió

- independencia (M4): a saját út követésének a szükséglete
- kompetencia (M5): a tudásszerzés szükséglete
- érdeklődés (M6): a kellemes közös aktivitás szükséglete

c.) TELJESÍTŐ (morális/önintegratív) dimenzió

- lelkiismeret (M7): bizalom, értékelés szükséglete, önérték
- rendszükséglet (M8): az értékek követésének a szükséglete
- felelősség (M9): önintegráció, morális személyiség és magatartás szükséglete.

A kiegészítő presszióérzés (M10) annak az érzése, hogy a nevelők megértés nélkül és teljesíthetetlenül sokat követelnek. Ez az érzés nem motiváló jellegű.

ÖSSZEHASONLÍTÓ ADATOK
az iskolai motivációt vizsgáló kérdőív
eredményeinek értelmezéséhez

		Fiú		Leány	
		x	SD	x	SD
Melegség	MI:	18,1	3,9	19,0	4,1
Identifikáció	M2:	13,4	4,9	14,0	4,5
Affiliáció	M3:	16,8	3,8	18,0	3,2
Independencia	M4:	17,0	3,8	16,8	4,0
Kompetencia	M5:	16,2	4,1	16,2	4,0
Érdeklődés	M6:	15,1	4,5	15,7	4,5
Lelkiismeret	M7:	17,3	3,9	18,9	3,3
Rendszükséglet	M8:	15,6	4,5	16,8	3,9
Felelősség	M9:	17,9	3,8	18,7	3,4
Presszióérzés	M10:	13,8	4,5	13,6	4,3
		n = 300		n = 279	

Összesített adatok:

	x	SD
KÖVETŐ:	50,46	9,81
ÉRDEKLŐDŐ:	48,98	10,19
TELJESÍTŐ:	52,92	10,50

1. Szívesen beszélgetek a szüleimmel arról, hogy mi történt az iskolában.
2. A legtöbb tanár minden diákkal, mindig igazságos.
3. Nekem fontosabb, hogy barátságos legyek a társaimmal, mint hogy versengjek velük.
4. Ha valamilyen tevékenységbe belemerülök, a szüleim nem zavarnak meg.
5. Sokszor annyira megragad, amit az iskolában tanulunk, hogy majd később is foglalkozni akarok vele.
6. Az iskola unalmas. (-)
7. Önmagam előtt is nagyon szégyellem, ha nem jól teljesítek az iskolában.
8. Nekem nagyon fontos, hogy a tanárain tudják, bennem bízhatnak.
9. A büntetés az iskolában mindig igazságtalan. (-)
10. A felnőttek túl sokat követelnek a fiataloktól, s nagyon kevés segítséget adnak cserébe.
11. Nagyon jól esik nekem, hogy érzem, a szüleim boldogok, ha jól teljesítek az iskolában.
12. Rossz érzés lenne, ha csalódást okoznék a tanáromnak.
13. Örülök, ha segíthetek társaimnak az iskolai munkában.
14. Nem szeretem, ha egyedül kell a feladataimon dolgozni. (-)
15. Az utolsó percig szoktam halogatni a házi feladat elkészítését. (-)
16. A legtöbb óra unalmas. (-)
17. Inkább bevallom, ha elkövettem valamit, mint hogy elleplezni próbáljam.
18. Ha hagynák a tanárok, hogy mindenki azt csináljon, amit akar, jobban tetszene az iskola. (-)
19. Jobb, ha kijavíttatják a hibáimat, mint ha elnézik azokat.
20. A tanárain akkor sem elégedettek azzal, amit csinálok, ha nagyon igyekszem.
21. A szüleimet nem érdekli igazán, hogy mi történik velem az iskolában. (-)
22. Nagyon kevés az olyan tanár, akiért lelkesedni tudnék. (-)
23. Jó érzés, ha a társaim láthatják, hogy jól dolgozom.
24. Nem lehet a gyerekektől elvárni, hogy maguktól jó ötleteik támadjanak. (-)

25. Az iskolában sok olyat tanulunk, aminek az életben hasznát vesszük.
26. Szabadidőm nagy részében olyan dolgokra igyekszem rájönni magamtól, amik érdekelnek.
27. Ha megbíznak valamivel, azt mindig igyekszem olyan jól elvégezni, ahogy csak tudom.
28. Az iskolai szabályok általában helyesek, ésszerűek, mindig igyekszem betartani azokat.
29. Ha valami rosszat tettem, mindig kész vagyok vállalni a következményeket.
30. Nehezemre esik elviselni azt a nyomást, amit a tanárok gyakorolnak rám.
31. Szüleim segítségére, biztatására mindig számíthatok az iskolai munkámmal kapcsolatban is.
32. A legtöbb tanár nem veszi azt a fáradságot, hogy igazán jól elmagyarázza a dolgokat. (-)
33. Nem érdekel, hogy mások mit gondolnak rólam. (-)
34. Szüleim mindig fontosnak tartják a véleményemet.
35. Amit az iskolában tanulunk, annak valójában nemigen vehetem hasznát. (-)
36. Felélénkít, ha új dolgok tanulásába fogunk.
37. Mindig talállok kifogást, ha nincs kész a feladatom. (-)
38. Ha nehéz az iskolai munka, általában abbahagyom az erőfeszítést. (-)
39. Valahogy mindig mentségeket kell keresnem. (-)
40. A szüleim túl sokat követelnek, s túl nagy nyomást gyakorolnak rám.
41. A felnőttek nem igazán igyekeznek megérteni a fiatalok érzéseit. (-)
42. Gyakran a tanár hibás abban, hogy az ember bajba kerül az iskolában. (-)
43. Úgy veszem észre, a többieknek elég nehéz jól kijönni velem. (-)
44. Jobban szeretem, ha magamnak kell rájönnöm, hogyan kell valamit megcsinálni.
45. Ha a feladat nehéz, hamar elvesztem az érdeklődésemet. (-)
46. Nagyon sok órát kifejezetten izgalmasnak, nagyon érdekesnek tartok.
47. Ha valamiben számíthatnak rám, mindig el is végzem.
48. Mindig nagyon igyekszem teljesíteni azt, amire megkérnek az iskolában.

49. Mindig kész vagyok vállalni a felelősséget azért, amit tettem, bármilyen következménnyel számolhatok.
50. A szüleim teljesen irreális követelményeket támasztanak az iskolai teljesítményemmel kapcsolatban.
51. Ha jól teljesítek az iskolában, a szüleim mindig kimutatják, hogy elégedettek velem.
52. A legtöbb tanár minden tanulónak igyekszik annyit segíteni, amennyit csak tud.
53. Ebben az iskolában jó viszony van a gyerekek között.
54. Túl sok mindennel kapcsolatban várják el azt, hogy magam jöjjek rá, magam oldjam meg. (-)
55. Nem bánom, ha nagyon keményen kell dolgoznom, ha közben fontos dolgokat tanulhatok meg.
56. Az iskolai munkát érdekesítőnek tartom.
57. Mindig igyekszem megfelelni a szüleim bizalmának.
58. Csak a gyenge emberek szeretik a szabályokat, a rendet. (-)
59. A lelkiismeretfurdalás még a szigorú büntetésnél is kínosabb.
60. A felnőttek mindig túl sokat várnak el a fiataloktól.

TANULÁSI ORIENTÁCIÓ

Forrás: Kozéki Béla és Noel J. Entwistle: Tanulási motivációk és orientációk vizsgálata magyar és skót iskoláskorúak körében. Pszichológia, 1986/2.

Ezzel a kérdőíves eljárással a tanulás megközelítés stílusát tárhatjuk fel a 10-18 éves korú tanulóknál. A három stílus (Mélyreható, Reprodukáló, Szervezett) további 3-3- összetevőre bontható, melyekhez tizedikként egy kiegészítő kategória is tartozik.

A kérdőív kitölthető egyénileg is, csoportosan is. Csoportos kitöltés esetén a válaszmódokat célszerű a táblára felírni és ott hagyni a kitöltés befejezéséig.

A tanulóknak a tételek sorszáma elé az a, b, c, d, e betűk egyikét kell odaírni. A válaszmódok a következők:

- a: teljesen egyetértek
- b: részben egyetértek
- c: félig-meddig értek vele egyet
- d: többnyire nem értek vele egyet
- e: egyáltalán nem értek vele egyet.

Értékelés: Az „a” választása 5 pontot jelent, a „b” 4-et, a „c” 3-at, a „d” 2-t, az „e” 1-et. Pontozás után összetevőnként illetve stílusonként összesítjük a pontokat. Az eredmények értelmezéséhez felhasználhatjuk a Kozéki (1986) által magyar mintán végzett vizsgálat eredményeit.

A TANULÁSI ORIENTÁCIÓT VIZSGÁLÓ KÉRDŐÍV FELÉPÍTÉSE

Minden azonos számjegyre végződő tétel (pl. 1, 11, 21, 31, 41, 51) egy adott skálába tartozik.

a.) MÉLYREHATOLÓ

- 01 Mélyreható: a megértésre való törekvés, az új anyag kapcsolása az előzőhöz, saját tapasztalatok alapján önálló kritikai véleményalkotás
- 02 Holista: nagy összefüggések átlátása, széles áttekintés (túl) gyors következtetés
- 03 Intrinsic: a tantárgy iránti érdeklődés, lelkesedés a tanulás iránt

b.) REPRODUKÁLÓ

- 04 Reprodukáló: mechanikus tanulás, részletek megjegyzése, a struktúra tanártól várása
- 05 Szerialista: tényekre, részletekre, logikus kapcsolódásra koncentráció, a tiszta rendszer, a formális tanítás kedvelése
- 07 Kudarckerülő: állandó félelem a lemaradástól, a másiknál rosszabb teljesítménytől

c.) SZERVEZETT

- 08 Szervezett: jó munkaszervezéssel a legjobb eredmény elérése
- 09 Sikerorientált: törekvés a legjobb teljesítményre az önértékelés fenntartása érdekében
- 10 Lelkiismeretes: törekvés a megkövetelt tökéletes végigvitelre az élvezetről való lemondás árán is.
- 06 Instrumentális (kiegészítő): csak a bizonyítványért, a kvalifikáció előnyeiért, vagy külső nyomásra tanulás.

ÖSSZEHASONLÍTÓ ADATOK
a tanulási orientációt vizsgáló kérdőív
eredményeinek értelmezéséhez

		Fiú		Leány	
		x	SD	x	SD
Mélyreható	01:	16,8	3,9	17,7	3,8
Holista	02:	18,3	3,2	18,8	3,0
Intrinsic	03:	14,6	4,8	15,3	4,7
Reprodukáló	04:	10,5	4,2	9,4	4,4
Szerialista	05:	12,9	3,7	12,7	3,8
Kudarckerülő	07:	11,7	4,8	11,9	4,9
Szervezett	08:	14,0	4,7	14,6	4,5
Sikerorientált	09:	10,6	3,8	9,4	4,0
Lelkiismeretes	10:	14,8	4,8	15,5	4,0
Instrumentális	06:	10,7	4,7	9,2	4,6
		n = 300		n = 279	

Összesített adatok:

	x	SD
MÉLYREHATOLÓ:	50,79	9,90
REPRODUKÁLÓ:	45,49	13,96
SZERVEZETT:	40,98	9,87

1. Amit tanulok mindig igyekszem összefüggésbe hozni azzal, amit más tantárgyban tanulok.
2. Olvasás közben gyakran megelevenedik előttem, s szinte látom azt, amiről olvasok.
3. Egyes tantárgyak annyira érdekelnek, hogy az iskola elvégzése után is foglalkozni akarok vele.
4. Ha jól akarok felkészülni, sok mindent szóról szóra kell megtanulnom.
5. Mindent úgy szeretek tanulni, hogy kis részekre osztom, s a részeket külön-külön tanulom meg.
6. Azt hiszem, jobban érdekel az, hogy az iskolát sikeresen elvégezzem, mint az, hogy mit tanulok.
7. Feleléskor nagyon izgulok.
8. Nagyon jól be tudom osztani a tanulásra szánt időmet.
9. Nem tudom beismerni a vereséget, még apró dolgokban sem.
10. Ha valamit el kell végeznem, úgy érzem, csak nagyon jól szabad végeznem a dolgomat.
11. Mindig igyekszem megérteni a dolgokat, még ha először ez nagyon nehéznek látszik is.
12. Szeretek eljátszani a saját gondolataimmal, még ha nem vezetnek is kézzelfogható eredményhez.
13. Egyes iskolai tevékenységek valóban nagyon érdekesek, izgalmasak.
14. Ha olvasok egy könyvet, arra már nem tudok időt fordítani, hogy elgondolkozzam, mi mindenről szól.
15. A problémák megoldása során szívesebben követem a kipróbált utat, mint az ismeretlen újakat.
16. Elsősorban azért tanulok, hogy majd jó foglalkozást választhassak magamnak.
17. Nagyon izgulok, mikor a tanárok munkámat értékelik.
18. Az írásbeli feladatok végzésekor nem szoktam kifutni az időből.
19. Nagyon élvezem a többi tanulóval való versengést az iskolában.
20. Úgy érzem, kötelességem, hogy keményen dolgozzam az iskolában.
21. Gyakran teszek fel magamban kérdéseket azzal kapcsolatban, amit olvastam, vagy az órán hallottam.
22. Azt szeretem csinálni, amiben a saját ötleteimet, fantáziámat használhatom.
23. Elsősorban azért tanulok, hogy többet tudjak meg azokból a tantárgyakból, amelyek igazán érdekelnek.

24. Legjobban akkor értem a szakkifejezések jelentését, ha a tankönyv meghatározását idézem fel szóról szóra.
25. Szerintem a problémákat mindig gondosan, logikusan kell elemezni, anélkül, hogy az ösztönös belátásunkra támaszkodnánk.
26. Ha keményen dolgozom, az csak azért van, hogy továbbtanulhassak.
27. Mindig aggódom, hogy lemaradok a munkában.
28. Mindig gondosan megszervezem a munkámat.
29. Nagyon fontos nekem, hogy amikor csak képes vagyok rá, mindent jobban csináljak, mint a többiek.
30. Nem bánom, ha nagyon sokáig kell is dolgoznom, hogy rendesen elvégezhessem a feladataimat.
31. Amit olvasok, azt igyekszem kapcsolatba hozni a saját tapasztalataimmal.
32. Azt szeretem, ha a tanárok sok szemléltető példát, saját tapasztalatot említnek, hogy megértessék velünk a dolgokat.
33. Szabadidőm nagy részét azzal töltöm, hogy olyan érdekes témákkal foglalkozom, amelyekről tanultunk.
34. Szeretem, ha az írásbeli munkáknál pontosan elmagyarázzák, mit kell csinálnom.
35. Mindig kitartok egy megoldási mód mellett mindaddig, amíg végleg be nem bizonyosodik, hogy nem jó.
36. Ha keményen dolgozom, az csak azért van, hogy a szüleimet ne hagyjam cserben.
37. Valahogy sohasem tudom olyan jól megcsinálni a dolgokat, ahogy szerintem képes lettem volna.
38. Ha rosszul csináltam valamit, mindig megpróbálok rájönni az okára, hogy legközelebb jobban csináljam.
39. Ha valamit nagyon kívánok, nagyon rámenőss tudok lenni.
40. Ha valamibe belefogtam, kitartok még ha nagyon nehéznek találom is.
41. Ha csak lehet magam szeretek jegyzeteket készíteni.
42. Azt hiszem, hajlamos vagyok az elhamarkodott következtetésekre.
43. Az iskolában olyan témákkal is találkozom, amelyek csodálatosan érdekesek, izgalmasak.
44. Csak akkor írok le valamit az órán, ha a tanár mondja.
45. Azt szeretem, ha a tanár a témánál marad, s nem tesz kitérőket.
46. Azt hiszem, azért járok iskolába, mert nem volt más választási lehetőségem.

47. Mások valahogy mindig jobban tudják csinálni a dolgokat, mint én.
48. Ha a körülmények nem megfelelőek a tanuláshoz, mindig próbálok segíteni rajta.
49. Vizsga, felelés előtt mindig nagyon izgulok, de ettől mintha még jobban tudnék aztán szerepelni.
50. Én mindig komolyan veszem a munkám, bármi legyen is az.
51. Hogy jobban megértsem, amiről tanulok, a mindennapi tapasztalataimmal igyekszem kapcsolatba hozni.
52. Az írásbeli feladatokban mindig az én saját véleményemet igyekszem kifejezni.
53. Sok mindent nagyon szeretek, élvezek az iskolai munkában.
54. Általában csak azt olvasom el, ami kötelező.
55. Ha valamit magyarázok, igyekszem minél több részletre kitérni.
56. Csak akkor dolgozom keményen, ha kénytelen vagyok, mert a tanár kifejezetten megköveteli.
57. Sokszor nem tudok elaludni, mert az iskolai dolgok miatt aggódom.
58. Gondosan megtervezem a tanulási időmet, hogy minél jobban hasznosíthassam.
59. Minden játékban azért veszek részt, hogy győzzek, nem csak a szórakozás kedvéért.
60. Ha fáradt vagyok, akkor is rendesen végigcsinálom a feladatomat.

FELELÉS, NYILVÁNOS SZEREPLÉS

Forrás: Kalapács János: Tesztek nektek. Háttér Könyvkiadó és Kulturális Szolgáltató KFT kiadványa, Bp. 1988.

Kérdőíves módszer a tanulók feleléshez való viszonyának, a feleléshez tapadó hiedelmeknek, vélekedéseknek, szorongásának tanulmányozására, de adalékot nyújt az önértékelés megítéléséhez is.

Ez az eljárás nem annyira diagnosztikus, mint inkább önismereti céllal készült. Ezt a célt szem előtt tartva éppen ezért annyiban eltér e kötetben közölt számos más eljárástól, hogy itt nemcsak a kódolási kulcsot, hanem az eredmények értelmezésének a leírását is megadjuk.

Az utólag elkért értékelési lap tanulmányozása azonban a pedagógus számára is eligazítást nyújt abban a tekintetben, hogy az osztályban kik a leginkább izgulósak, kik az önmagukat sztároló fölényesek, és kik az egészséges önbizalmú, „megbízható” felelők.

A pedagógus számára az adatok – a megismerési funkción túlmenően – iránymutatóak lehetnek alkalmanként a tanulók eme tulajdonságaihoz igazodó, helyes nevelési módszerek megválasztásához.

Felelés, nyilvános szereplés

Minden diáknak szembe kell néznie időnként egy nem túlságosan népszerű nyilvános szerepléssel, a feleléssel. Felelni akkor sem könnyű dolog, ha alaposan megtanultuk az anyagot. Az alábbi teszt segítségével megtudhatod, hogy milyen felelő vagy. Karikázd be az önmagadra legjellemzőbb válaszok betűjelét! Ha úgy érzed, hogy egyes kérdésekre nem tudsz válaszolni, akkor nyugodtan hagyd ki a kérdést.

1. Szerinted mi egy jó iskolai felelet legfontosabb követelménye?

- A. Ne legyen tele szóismétlésekkel, mert akkor a felelő nevetségessé válhat az osztály előtt.
- B. A felelő tudja tökéletesen a válaszokat a tanár minden kérdésére, azaz a témát minden részletében ismerje.
- C. A felelet közben az osztály is jól szórakozzon, de legalábbis kösse le a hallgatóság figyelmét.

2. Véleményed szerint egy tanár egyértelműen jobb előadó, mint bármelyik osztálytársad?
 - A. Szerintem egy tanár is lehet gátlásos, ami miatt rosszabb előadó.
 - B. Az előadói készségnek semmi köze nincs ahhoz, hogy valaki tanár vagy diák.
 - C. Igen, mert a tanárok tanultak előadni. Aki nem jó előadó, nem lehet tanár.
3. Milyen közönség (osztály) előtt felelnél legszívesebben?
 - A. Ahol négy-öt személy van. Utálom, ha sokan hallgatják a vergődésemet.
 - B. Olyanok előtt, akiket érdekel, amit mondok.
 - C. Akik nem gúnyolódnak, hanem szurkolnak nekem.
4. Szerinted ki az eszményi felelő?
 - A. Aki mindent tud, mindenre helyesen válaszol.
 - B. Aki kapásból válaszol a kérdésekre, s ha valamit nem tud, rögtönöz egy elfogadható választ.
 - C. Aki bátran kiáll a tanár és az osztály elé. Nem jön zavarba, ha a tanár belekérdez.
5. Szerinted a lányok másképpen felelnek, mint a fiúk?
 - A. Szerintem egyéniség és nem nem kérdése, ki hogyan felel.
 - B. A fiúk között is és a lányok között is akadnak jó és rossz felelők.
 - C. Van különbség. Megfigyelhető például, hogy a lányok sokkal félénkebbek, izgulósabbak.
6. Te hogyan ítéled meg a saját felelési stílusodat?
 - A. Nem hiszem, hogy elsöprő lendülettel felelek, de amit kérdeznek tőlem, arra általában válaszolok.
 - B. Egész jól tudok felelni szóban. Ezt állítják a tanárain, az osztálytársaim, s bizonyítják a jó jegyeim is.
 - C. Látszik rajtam, hogy kínosan érzem magam. Suta és merev vagyok. Akadozva beszélek...egyszóval siralmas.
7. Szerinted miért van az, hogy sokan képtelenek szóbeli felelettel jó jegyet szerezni?
 - A. Mert a diákok többsége felületesen készül fel.
 - B. Mert a legtöbb diák ilyenkor tele van gátlásokkal, amiket nem tud leküzdeni.
 - C. A jó felelés tehetség dolga. Ilyen tehetsége pedig sajnos elég kevés diáknak van.

8. Mit csinálsz, ha a feleleted közben elveszíted gondolataid fonalát?

- A. Borzasztóan elkezdek félni. Nagyon rossz érzés.
- B. Elnézést kérek a tanártól, s megpróbálom ott folytatni, ahol abbahagytam.
- C. Valahogyan mindig kivágom magam.

9. Szerinted milyen módszerrel lehet fejleszteni a felelési képességet?

- A. Nem olyan bonyolult dolog ez. A lényeg, hogy ha kihívják az embert felelni, akkor megfelelő formában legyen.
- B. Ha van rá lehetőség, magnóval kell tanulni, s a szöveget hangosan, tükör előtt elmondani néhányszor.
- C. Az óra előtt még egyszer át kell nézni az előző nap alaposan megtanult anyagot.

10. Feleleted után mit hallanál a legszívesebben egy tanárodtól?

- A. Azt, hogy nagy hatással volt rá a feleletem.
- B. Ha megdicsérne, annak ellenére, hogy tudja, mennyire lámpalázás voltam.
- C. Azt, hogy szerintem nem túl sokat készültem, de gyönyörűen improvizáltam, és ezért jó jegyet kapok.

11. Szerinted mennyi egy felelet ideális időtartama?

- A. Addig tartson, amíg a tanár jónak látja.
- B. Ez mindig attól függ...van, amikor egy perc, és van olyan, amikor egy óráig is eltart.
- C. Minél kevesebb. Nem szabad visszaélni a felelő és az osztály türelmével.

12. Szoktál gesztikulálni felelés közben?

- A. Nem. Annyira izgulok, hogy inkább belekapaszkodom valamibe.
- B. Szerintem kell gesztikulálni, szoktam is, mert ezzel is lekötöm a tanár és az osztály figyelmét.
- C. Annyira gesztikulálok, amennyire szükséges.

13. Képes vagy érzékelni, hogy a tanárod mit érez, mit gondol a feleleted közben?

- A. Sajnos nem. Olyankor senkit sem látok magam előtt.
- B. Igen, igyekszem követni a tanár tekintetét, és ha úgy látom, hogy nem figyel rá, megismétlem, amit mondtam.
- C. Igen. Szerintem ez a felelés igazi „párbaj”-izgalma.

14. Mire gondolsz, ha a tanár a feleleted után kérdéseket tesz fel?
- A. Nem esem kétségbe, mert ez azt jelenti, hogy a tanár a részletekre is kíváncsi.
 - B. Arra gondolok ijedten, hogy valamit biztosan kifelejtettem.
 - C. Ez azt jelenti, hogy biztosan érdeklí, amit mondtam.
15. Úgy érzed, elegendő lehetőség van arra, hogy szóban bizonyítsd a képességeidet?
- A. Még sok is a felelésből. Nagyon meglelnék nélküle.
 - B. Szeretnék gyakrabban felelni. Inkább, mint dolgozatot írni.
 - C. Se túl sok, se túl kevés.
16. Képes vagy arra, hogy hosszan szembenézz a tanároddal, amikor felelsz?
- A. Semmi értelmét nem látom.
 - B. Képes vagyok rá.
 - C. Képtelen vagyok rá.
17. Szerinted aki szóban jól felel, az ugyanolyan jól ír dolgozatokat is?
- A. Így van. Egyetérték.
 - B. A két dolog között semmiféle kapcsolat nincs.
 - C. Nem. A felelőt a hallgatóság zavarhatja, írás közben viszont nyugodtan tud dolgozni.
18. Szerinted helyénvaló, ha valaki magáról is ejt néhány szót feleletében?
- A. Miért ne? A fontos az, hogy a tananyagot tudja.
 - B. Nem a legszerencsésebb dolog a tanárt az anyag helyett a közérzetünkről szóló beszámolóval untatni.
 - C. Nem árt, ha valaki a felelete elején beszúr egy-két személyes megjegyzést. „Elnézést, de nagyon izgulok” vagy: „Most nem készültem annyira, mint a múltkor” stb., de aztán sürgősen hagyja abba.
19. Szerinted vannak olyan trükkök felelés közben, amelyekkel befolyásolni lehet egy tanárt?
- A. Nem nagyon hiszem, hogy egy tanárt bármilyen trükkel is le lehetne venni a lábáról.
 - B. Biztosan vannak, de sajnos én nem ismerem őket.
 - C. Ha az ember mindent tud, akkor nincs szükséges különféle trükkökre.

20. Fontosnak tartod, hogy milyen a külső megjelenésed felelés közben?

- A. A hibátlan megjelenés fontos lehet a végelszámolásnál, főleg akkor, ha a tanár két jegy között habozik.
- B. Fontos, hogy rendes legyen a ruházatunk. Ezzel is tiszteljük a tanárt.
- C. A megnyerő külső fél siker.

Az alábbi táblázatba jelöld be válaszaidat, s számold meg, hány esik az I., II., III. sorba!

Kérdések száma:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
I.	A	B	C	C	A	C	B	A	B	B	C	A	A	B	A	C	C	B	B	A
II.	B	C	B	A	C	A	C	B	C	A	B	C	B	A	C	A	B	C	A	B
III.	C	A	A	B	B	B	A	C	A	C	A	B	C	C	B	B	A	A	C	C

Ha a legtöbb válaszod az I. sorban található:

Nem irigyellek! Számodra a felelés a legriasztóbb, legkeservesebb feladatok egyike az életben. A legritkább esetben őrzöd meg nyugalmaidat. A tanár felszólítására azonban görcsbe rándul kezed-lábad, és szinte minden szót elfelejtesz, amit előző nap megtanultál. Csodálsz azokat, akik fesztelenül, magabiztosan tudnak felelni. Jó lenne, ha meggyőznéd magad, hogy a felelés az egyik leghétköznapiabb iskolai feladat. Ha sikerülne, biztosan könnyebben menne az egész.

Ha a legtöbb válaszod a II. sorban található:

A felelést természetes dolognak tartod. Megvan hozzá a kellő önbizalmad. Tisztában vagy vele, hogy alapos felkészülés után semmiféle meglepetés nem érhet. Tudod, hogy képes lennél könnyedén, színesen, pergően beszélni, néha mégis unalmasan adod elő a leckét. A lényeg azonban az, hogy a tananyagot, ha kevésbé színes eszközökkel is, de mindig elmondod.

Ha a legtöbb válaszod a III. sorban található:

Imádsz a saját hangodat, éppen ezért élvezed a feleléseket, még akkor is, ha nem készültél fel tökéletesen. Szórakoztatod, elkápráztatod az osztályt és a tanárt. Tudod magadról, hogy sikeres felelő vagy. Ha válaszaid száma 15 felett van, akkor viszont vigyáznod kell: túlságosan is bő lére eresztetted mondanivalódat, így ellenkező hatást váltasz ki a hallgatóságban és a tanárodban. Egy idő után unalmassá válhat a feleleted. Próbálj meg egy-két témát magnóra mondani! Ha visszahallgatod a felvételt, rájöhetsz stílusod gyengéire.

CSALÁTI HÁTTÉR

CSALÁDKÉP, CSALÁDIDEÁL

Forrás: Mátyai Judit: A családi működés diszfunkcióinak szerepe a 11-14 éves korúak veszélyeztetettségének kialakulásában. In: Bűnöző fiatalok. Szerk.: Dr. Münnich Iván és Dr. Szakács Ferenc. Tankönyvkiadó, Bp. 1990 (Egyetemi jegyzet)

Az ún. családtipológiai kérdőív segít felderíteni, milyennek látják a tanulók a családjukat és milyennek szeretnék látni azt. Az eszköz a családi működésre vonatkozó családi, illetve egyéni elégedettség mérésére ad lehetőséget a résztvevő szemzőgéből értékelve.

A kérdőívet a gyermekeknek két példányban kell kitölteni egymás után. Az 1. számú kérdőív az észlelt családra (amilyen most), a 2. számú az ideálisra (amilyennek szeretné látni) vonatkozik. Ennek megfelelően tanulónként két kérdőívet kell előkészíteni. A második példányt azonban csak akkor adjuk oda, ha az első kitöltését a tanulók befejezték és a kérdőívet összeszedtük.

Instrukció az 1. számú kérdőívhez: „Ezen a kérdőíven kijelentéseket olvashatsz, amelyek különböző mértékben lehetnek jellemzőek egy-egy családra. Arra vagyok kíváncsi, hogy ezek a kijelentések mennyire jellemzőek a családotra, tehát azokra a személyekre, akikkel együtt élsz. Lehetnek olyan állítások, amelyekkel teljesen egyetérsz, míg másokkal kevésbé vagy egyáltalán nem. A kérdőív elején álló pontozás alapján az egyes kijelentések után álló öt szám valamelyikét karikázd be attól függően, hogy mennyire jellemző a családotra!”

Instrukció a 2. számú kérdőívhez: „Most arra vagyok kíváncsi, hogy milyennek szeretné látni a saját családot, mi lenne az ideális állapot. Ebben a kérdőívben is ugyanazok a kijelentések szerepelnek, mint az előzőben, és a pontozást is hasonlóképpen kell elvégezni.”

A kérdőív felépítése: A 30 tételből álló kérdőív 3 skálából épül fel.

1. skála: Családi hatalom. A skála 9 tételből áll (1., 2., 4., 6., 13., 14., 16., 18., 21.).

Terjedelme: 9-45 pont

2. skála: Kohézió: A skála 10 tételből áll (3., 9., 12., 15., 17., 19., 25., 28., 29.)

Terjedelme: 10-50 pont

3. skála: Adaptivitás. A skála 10 tételből áll (5., 7., 8., 10., 11., 20., 26., 27., 30).

Terjedelme: 10-50 pont

A családtypusok kritériumai:

„A” típus: legalább egy skála alacsony és maximum közepes a többi.

„M” típus: legalább egy skála magas és minimum közepes a többi.

„K” típus: mindhárom skála közepes.

A családtypusok jellemzői:

„A” típus: Az autokratikusabb hatalmi viszonyok, a laza kohézió – hajlam a szétesésre – a szerepek és feladatok merevebb megosztása, az alacsonyabb adaptivitás jellemző.

„M” típus: Nagyobb arányban jellemző a túlzottan engedékeny, mindenbe beleszólást engedő, kevésbé határozott irányítási stílus és vezető szerep, az összefonódásra hajlamos erős kohézió, és a változékony, kevésbé stabilizáló szerep- és feladatmegosztás.

„K” típus: Jellemző a kiegyensúlyozottabb, határokat is ismerő, inkább demokratikus hatalmi felépítés, az önállóságnak nagyobb teret engedő, nem túl erős, de a családtagok közötti jó kapcsolatot biztosító kohézió, és a feladatok, szerepek struktúrájának megfelelő rendszere.

Az *értékelés* az egyes skálákon kapott pontszámok alapján történik. Az összehasonlításhoz felhasználhatjuk Mányai (1990) adatait:

a.) átlagpontok:	1. skála: 32,46	SD 5,61
	2. skála: 41,50	SD 5,97
	3. skála: 37,95	SD 5,75

b.) a változás igénye:	1. skála:	4,3 átlagpont
	2. skála:	1,9 átlagpont
	3. skála:	4,5 átlagpont

n = 832 (10-14 év)

CSALÁDTIPOLÓGIAI KÉRDŐÍV

- 5: teljesen jellemző
 4: nagyobb részt jellemző
 3: jellemző is meg nem is
 2: nagyobb részt nem jellemző
 1: egyáltalán nem jellemző

1. A családtagok a bajban támogatják egymást.	5 4 3 2 1
2. A mi családukban mindenki kifejtheti a véleményét.	5 4 3 2 1
3. Könnyebb a problémákat egy kívülállóval megbeszélni, mint a családtagokkal.	5 4 3 2 1
4. Minden családtagnak beleszólása van a nagy családi döntésekbe	5 4 3 2 1
5. Családuk gyakran van együtt a lakás egyik helyiségében.	5 4 3 2 1
6. A gyerekeknek bebeszólásuk van a rendszabályokba.	5 4 3 2 1
7. A családuk általában együtt csinálja a dolgokat.	5 4 3 2 1
8. A családtagok megvitatják a problémákat, és mindenkinek tetsző megoldásokhoz jutnak.	5 4 3 2 1
9. A mi családukban mindenki külön utakon jár.	5 4 3 2 1
10. A háztartási munkában felváltva végezzük a feladatokat.	5 4 3 2 1
11. A családtagok ismerik egymás közeli barátait.	5 4 3 2 1
12. Nehéz tudni, hogy a családukban mik a szabályok	5 4 3 2 1
13. A családtagok megbeszélik más családtagokkal a döntéseiket.	5 4 3 2 1
14. A családtagok kimondják, amit gondolnak.	5 4 3 2 1
15. Nehéz elképzelni azt, hogy a családuk együtt csináljon valamit.	5 4 3 2 1
16. A problémák megoldásában érvényesülnek a gyerekek javaslatai.	5 4 3 2 1

17. Mindegyik családtag közel érzi a többi családtagot magához.	5 4 3 2 1
18. A büntetés igazságos a mi családunkban.	5 4 3 2 1
19. A családtagok közelebb éreznek valakit a családon kívül, mint a család tagjait.	5 4 3 2 1
20. A mi családunk új megoldásokat keres a problémákra.	5 4 3 2 1
21. A családtagok aszerint járnak el, ahogy a család dönt.	5 4 3 2 1
22. A családunkban megosztjuk a feladatokat.	5 4 3 2 1
23. A családtagok szívesen töltik a szabadidejüket együtt.	5 4 3 2 1
24. A mi családunkban nagyon nehéz a szokásokat megváltoztatni.	5 4 3 2 1
25. A családtagok otthon elkerülik egymást.	5 4 3 2 1
26. Ha a családban problémák adódnak, megegyezésre törekszünk.	5 4 3 2 1
27. Mi elfogadjuk egymás barátait.	5 4 3 2 1
28. A családtagok félnek elmondani, amit gondolnak.	5 4 3 2 1
29. Inkább 2-2 családtag csinál valamit együtt, mint az egész család.	5 4 3 2 1
30. A családtagoknak közös az érdeklődésük és közősek a követeléseik.	5 4 3 2 1

A GYERMEKEK VÉLEMÉNYE A SZÜLŐK NEVELÉSI MÓDSZEREIRŐL

Forrás: Kósáné Ormai Vera – Porkolábné Balogh Katalin – Ritoók Pálné: Neveléslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Bp., 1984.

A módszer a 6-16 évesek vizsgálatára alkalmas irányított beszélgetéssel a szülők nevelési módszereiről kaphatunk képet a gyermekek szemszögéből megítélve. A beszélgetésről jegyzőkönyvet célszerű vezetni.

A beszélgetés fő kérdései:

Véleményed szerint hogyan nevelnek téged szüleid? Mit tartanak fontosnak, mire helyezik a hangsúlyt veled kapcsolatban?

Mikor dicsérnek meg? Mikor jutalmaznak? Mivel szoktak megjutalmazni?

Mikor szidnak vagy büntetnek? Milyen büntetést szoktál kapni?

Mit gondolsz, igazságosak-e veled vagy nem mindig?

Véleményed szerint elég önállóságot kapsz-e otthon, vagy szeretnél többet? Miben?

Van-e beleszólásod a családot érintő kérdésekbe, vagy nemigen kéri véleményedet?

Szerinted a szüleid szigorúak, engedékenyek, következetesek vagy következetlenek inkább?

Az irántad támasztott követelmények (pl. a tanulásban, viselkedésben) véleményed szerint túl magasak, megfelelőek vagy alacsonyak (többre volnál képes)?

Saját gyerekedet – ha felnőtt leszel – ugyanúgy nevelnéd-e, mint téged a szüleid vagy másképpen? Miben hasonló módon és miben nem?

Regisztrálás: az értékelés alapjául a jegyzőkönyv szolgál.

Szempontok az elemzéshez:

1. A gyerek elégedettsége a szülők nevelési módszereivel. (Teljesen elégedett, részben az, elégetetlen).
2. A szülők által alkalmazott jutalmazási módok.
3. A szülők által alkalmazott büntetési módok.
4. Az elégedettség összefüggése a jutalmazási és büntetési eljárásokkal.
5. Az önállóság és a döntésekben való részvétel mértékének megítélése.
6. A követelmények realitásának megítélése.
7. A szülők nevelési stílusának megítélése. A nevelési stílus, a jutalmazási-büntetési módok, valamint a jogok és kötelességek összefüggése a megítélésben.
8. A saját neveléssel kapcsolatos tapasztalat és a jövő terveinek viszonya.
9. Összehasonlítás családi körülmények, tanulmányi teljesítmény, közösségi pozíció és nemek szerint.

A SZÜLŐK – AHOGY A PEDAGÓGUSOK LÁTJÁK ŐKET

Forrás: Kósáné Ormai Vera – Porkolábné Balogh Katalin – Ritoók Pálné. Neveléslélektani vizsgálatok. Tankönyvkiadó, Bp., 1984.

A mellékelt kérdőív kimondottan gyakorló pedagógusok számára készült. Azok számára, akik tanulókkal való közös tevékenységükből származó közlések és a szülőkkel való személyes találkozásai révén már több-kevesebb tapasztalattal rendelkeznek a tanulók családjaira vonatkozóan. Ezek a tapasztalatok azonban sokszor benyomás-jellegűek, olykor egy-egy erős élmény tapad hozzájuk, és – körülírt szempontok híján – a valóságos információtartalmukat tekintve utólagosan nehezen felfejthetők.

Ennek a szempontrendszernek a haszna főként abban áll, hogy segít a pedagógusnak rendszerezni az egyes tanulók családjára vonatkozó ismereteit, benyomásait, és a kínált kategóriák mentén össze tudja hasonlítani az egyes tanulók családi hátterét.

Az egyes kategóriák megfogalmazásából kitűnik, hogy ezt a kérdőívet az óvodapedagógustól a középiskolai tanárig minden pedagógus alkalmazhatja, amikor az osztályába (csoportjába) járók szüleit kívánja jellemezni.

A kérdőívet az osztály (csoport) létszámának megfelelően kell sokszorozítani. A pedagógusnak mind a 10 kategória esetében azt a megfogalmazást kell aláhúznia, amely ráillik az adott tanuló (gyermek) családjára.

A kapott eredmények alapján a pedagógus az osztályába (csoportjába) járó családjáról egy meghatározott mintázatú arculatot alakíthat ki. A „nem tudom” válaszok gyakori előfordulása arra ébreszt rá, hogy kiknél, illetve milyen területen szükséges további információkat gyűjteni.

1. A szülők gyermekükhöz fűződő kapcsolata

- a) stabil, jó viszony
- b) laza, de jó kapcsolat
- c) ellenséges viszony
- d) közönyös
- e) változó
- f) nem tudom

2. A gyermeknek szüleihez fűződő kapcsolata

- a) stabil, jó viszony
- b) laza, de jó kapcsolat
- c) ellenséges viszony
- d) közönyös
- e) változó
- f) nem tudom

3. A családi nevelés

- a) túl szigorú
- b) kényeztető
- c) túl engedékeny
- d) következetlen
- e) megfelelő
- f) elhanyagoló
- g) nem tudom

4. Vannak-e ellentétek a szülők között?

- a) igen, vannak
- b) néha vannak
- c) nincsenek
- d) nem tudom

5. Foglalkoznak-e a gyerekekkel, törődnek-e vele otthon?

- a) igen, rendszeresen
- b) néha igen, máskor nem
- c) többnyire nem
- d) nem tudom

6. Milyenek a szülők gyermekükkel kapcsolatos ambíciói?

- a) túl magas elvárásokat fogalmaznak meg
- b) reális elvárásaik vannak
- c) túl alacsony elvárásaik vannak
- d) nem fogalmaznak meg elvárásokat
- e) nem tudom

7. Ellenőrzik-e megfelelően a gyermeküket a szülők?

- a) igen
- b) részben igen
- c) nem
- d) nem tudom

8. Tájékozottak-e a szülők a gyerek iskolai életével kapcsolatban?

- e) igen
- f) részben
- g) nem
- h) nem tudom

9. Látogatják-e a szülők az iskolát?

- a) igen
- b) ritkán
- c) nem
- d) nem tudom

10. Éreztetik-e gyermekükkel, ha nem értenek egyet a pedagógussal?

- a) igen
- b) néha igen – néha nem
- c) nem
- d) nem tudom

A dolog természetéből következik, hogy az itt közölt kérdésekre csak a pedagógus tud felelni.

Kérjük meg őket a válaszadásra, s elemzésünk alapját a válaszgyakoriság adja.

DISSZOCIALITÁS

A DEVIÁNS VESZÉLYEZTETETTSÉG PROGNOZTIKAI SKÁLÁJA

Forrás: Popper Péter – Hegedűs T. András – Fener Mária – Lajti Rudolf – Glauber Anna: Beilleszkedési zavarok korai felismerése gyermek- és serdülőkorban. In: Gyerekek, szülők, pszichológusok (Szerk. Popper Péter – Fener Mária) Ak. K. Bp. 1992. 348-373.

A skála általános- és középiskolás gyermekeknél alkalmazható beilleszkedési zavarok korai felismeréséhez.

Az adatgyűjtés érdekében elsősorban az alábbi források használhatók fel:

- A gyermek viselkedésének közvetlen megfigyelése különböző élethelyzetekben (iskola, család, játék, sport, társas kapcsolatok stb.) s az ennek alapján kialakult személyes benyomások. Ezeknek megbízhatósága érdekében ajánlatos a különböző időpontokban történő ismételt megfigyelés. Erre mind a gyermekkel foglalkozó pedagógusnak, mind a pszichológusnak, mind a családgondozónak bőséges lehetősége van.
- A gyermekkel állandó kapcsolatban álló felnőttek és kortársaik kikérdezése. Ez egyaránt vonatkozik szülőkre és egyéb családtagokra, barátokra, iskola- és sporttársakra, a gyermekkel foglalkozó pedagógus kollégákra stb. Ez az információszerzés amúgy is szerves része a gondozómunkának. Ügyelni kell arra, hogy a gyermek környezetében előfordulhatnak olyan személyek, akiknek véleményalkotását előítéletek, személyes indulatok torzíthatják. Ezért ajánlatos a kikérdezés eredményeinek „montázszerű” feldolgozása. Ez azt jelent, hogy azokat az adatokat fogadhatjuk el hitelesnek, amelyek több oldalról megerősítést kaptak.
- A gyermek eddigi életútjának rekonstrukciója, amely egyrészt ún. kemény adatokat tartalmaz, másrészt érdemes különös figyelmet fordítani azokra a tipikus és ismétlődő konfliktushelyzetekre, amelyek a gyermek életútját jellemzik, különös tekintettel a konfliktusok megoldási módjára (agresszió, menekülés, lavírozás stb.)
- Végül hasznos, ha az adatszerzést alapos környezettanulmány készítésével egészíthetjük ki, elsősorban az otthoni körülmények, a baráti társaság vonatkozásában.

Egyértelmű tehát, hogy a prognosztikai skála elkészítéséhez semmiféle pszichológiai szakvizsgálat nem szükséges.

A skálát alkalmazó pedagógus, osztályfőnök a jelzett információkkal többnyire rendelkezik.

A skálátételek közül azokat kell megjelölnie, melyek a gyermeket jellemzik.

A DEVIÁNS VESZÉLYEZTETETTSÉG KÍSÉRLETI PROGNOZTIKAI SKÁLÁJA

1. Háttérfaktorok

Nyerspontérték

1.1. Családi háttér

1.1.1. Átlag alatti jövedelem	1
1.1.2. Átlag alatti lakáskörülmények	2
1.1.3. Alapvető életformaváltás	3
1.1.4. Ideg-, elmebetegség a családban	3
1.1.5. Átlag alatti kulturális színvonal	4
1.1.6. Deviancia a családban	5

1.2. Formális családstruktúra

1.2.1. Csonka család I. (Egyik szülő meghalt)	1
1.2.2. Csonka család II. (elváltak)	2
1.2.3. Rokonoknál nevelkedő	2
1.2.4. Újraházasodott szülők	3
1.2.5. Csonka család, a szülő változó partnerkapcsolataival	4
1.2.6. Hányatott életsors	4
1.2.7. Intézetben nevelkedő	5

1.3. A család érzelmi atmoszférája

1.3.1. Túlféltő, érzelmileg túlfűtött	1
1.3.2. Nyílt konfliktusok	2
1.3.3. A gyermekért versengő	2
1.3.4. Rejtett konfliktusok	3
1.3.5. Rapszodikusan változó	4
1.3.6. Rideg	4
1.3.7. Érzelmileg széteső	5

1.4. Bánásmód - nevelés

1.4.1. Túlkövetelő	1
1.4.2. Érzelmileg zsaroló	2
1.4.3. Alulkövetelő	3
1.4.4. Ellentétekbe átcsapó	3
1.4.5. Elhanyagoló	4
1.4.6. Brutális	5

1.5. Pszichopatológiai tényezők

1.5.1. Pszichoszomatikus tünetképződés	1
1.5.2. Neurotikus reakciók	2
1.5.3. Retardált pszichomotoros fejlődésmenet	3
1.5.4. Endokrin betegség	4
1.5.5. Organikus idegrendszeri károsodás	5

1. Közvetlen faktorok

2.1. Iskolai magatartás és teljesítmény

2.1.1. Őszintétlen, hazudós	1
2.1.2. Bukdácsoló, évismétlő	2
2.1.3. Dacos, nehezen befolyásolható	3
2.1.4. Egyénileg nyíltan agresszív	4
2.1.5. Társait, felnőtteket provokáló	4
2.1.6. Rejtetten vagy csoportban agresszív	5
2.1.7. Rendszeresen igazolatlanul hiányzó	5

2.2. Közösségi magatartás

2.2.1. Áldozat, bűnbak	1
2.2.2. Bohóckodó	2
2.2.3. Magányos, peremhelyzetű	3
2.2.4. Klikktag	3
2.2.5. Klikkben vezér	4
2.2.6. Viselkedési normáit csoportonként válogató	5

2.3. Külső megjelenés - szokások

2.3.1. Trágár	1
2.3.2. „Divatőrült”	2
2.3.3. Fizikai sérüléseire büszke	2
2.3.4. Tartalmilag sivár beszéd, sztereotip fordulatokkal	2
2.3.5. Elhanyagolt, piszkos, gondozatlan	3
2.3.6. Unatkozó, önmagával nem tud mit kezdeni	4
2.3.7. Koravén attitűdök (cigaretta, életkorhoz nem illő öltözet, smink, ékszer stb.)	5
2.3.8. „Mozimániás”, úgynevezett „vad” együttes rajongója	5

3. Megfigyelhető személyiségvonások

3.1. Értékek - ideálok

3.1.1. Anyagiasság	6
3.1.2. Kompromisszumok elvi, verbális elutasítása	7
3.1.3. Rámenős, agresszív viselkedési ideál, túlhangsúlyozott „machismo”	8
3.1.4. Hangoztatott fatalizmus	8
3.1.5. Cinizmus, lezserség, bármiféle személyes siker erőltetése	8
3.1.6. Tárgyatlan becsvágy, bármiféle személyes siker erőltetése	9
3.1.7. Deklarált, túlhajtott, függetlenségigény, a kapcsolódás igényének tagadása	10

3.2. Érzelmek - szocializáltság

3.2.1. Erős szorongás	6
3.2.2. Depresszív hangulat	7
3.2.3. Sívár látszatkapcsolatok	7
3.2.4. Kompromisszumképtelenség	8
3.2.5. Impulzív reakciók	8
3.2.6. Rossz frusztrációs tolerancia	9
3.2.7. Infantilis csábulékonyság, sodródás	9
3.2.8. Öncélú brutalitás, vandaliz- mus, versengésből, dacból, csoporthatásra	10

4. Predeviáns szimptómák

Nyerspontérték

4.1. Állatokkal, kisebbekkel sza- disztikus játék	10
4.2. Alkalomszerű „kísérletező” italfogyasztás	10
4.3. Családban, iskolában, üzletben alkalomszerű kisebb lopások	12
4.4. Fenyegetőzés öngyilkossággal	12
4.5. Szexuális kapcsolat 14 éves kor előtt	12
4.6. Promiszkuens szexuális kap- csolat	14
4.7. Homoszexuális kapcsolat kor- társsal	14
4.8. Tetovált	16
4.9. Aluljárókban, tereken lötyögés, „utcán élés”	16
4.10. Alkalomszerű „kísérletező” drogfogyasztás	18
4.11. Homoszexuális kapcsolat fel- nőttel	18
4.12. Tartós kapcsolat galeritagokkal	18
4.13. Ismétlődő csavargó éjszakai kimaradással	20

Kiszámítás:

1. A háttérfaktorok (1) és a közvetlen faktorok (2) esetében minden faktorcsoportnál:
 Ha csak egy faktor szerepel = nyerspontérték
 Ha két faktor szerepel = nyerspont + 5 pont
 Három vagy több faktor = nyerspont + 15 pont.
 Az ilyen módon összesített pontérték: az alappontérték.
2. Amennyiben predeviáns szimptómák (4) nincsenek, az alapérték egyben a végleges pontértéknek tekintendő.
3. A végleges pontérték kiszámítása predeviáns szimptómák (4) esetén:

	Predeviáns Szimptómák Pontértéke	Végleges pontérték kiszámítása
a)	1-36	A predeviáns pontokat hozzáadjuk az alappontértékhez.
b)	37-95	A predeviáns pontokat hozzáadjuk az alappontértékhez és a kapott pontértéket 1,3-del szorozzuk.
c)	96-133	A predeviáns pontokat hozzáadjuk az alappontértékhez és a kapott pontértéket 1,5-del szorozzuk.
d)	134 felett	A predeviáns pontokat hozzáadjuk az alappontértékhez és a kapott pontértéket 1,8-del szorozzuk.

Prognosztikai övezet

	Végleges pontérték	Prognózis
I.	1-60	Deviáns fejlődés nem valószínű
II.	61-150	Deviáns fejlődés kétséges, további részletes szakvizsgálat indokolt.
III.	151-230	A személyiségfejlődésben deviáns tendenciák valószínűsíthetők.
IV.	231-390	Deviáns veszélyeztetettség
V.	391-550	Súlyos mértékű deviáns veszélyeztetettség
VI.	551 felett	Premanifeszt deviáns

Egyszerűsítve:

I.	1-6.	IV.	24-39
II.	7-15	V.	40-55
III.	16-23	VI.	56-78

TANÁRI VÉLEMÉNYEZÉSI LISTA

Forrás: Bűnöző fiatalok. Szerk.: Dr. Münnich Iván és Dr. Szakács Ferenc. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1977.

A Tanári Véleményezési Lista egy olyan sajátos eszköz, amely az iskolai bűnügyi prognosztikához ad hasznos támpontokat. Segítségével – megadott szempontok szerint – végigkövethetjük az általános iskolás korú gyermekek fejlődését, és kimutathatjuk a bűnözési tendencia, a bűnözésre való hajlam erejét vagy az attól való mentességet.

A Tanári Véleményezési Listát 2-3 évenként töltjük ki adott tanuló(k)ról, összesen legalább négy (1,2,3,4) alkalommal. Tekintettel az egyes megfigyelések között eltelt időre, mire az általános iskolát befejező gyermek az általános (A) minősítést megkapja, a bűnözési tendencia (B) erejének a változását is valószínűsíthetjük, ami szintén értékesíthető prognosztikai támpont.

A lista vezetése nagyon egyszerű. Az egyes megfigyelési alkalmak során (1,2,3,4) a nevelő (osztályfőnök) megjelöli („beikszeli”) azt a kockát, amely a gyermekre véleménye szerint jellemző tulajdonsághoz tartozik. Azt rögzíti tehát, hogy ez a bizonyos tulajdonság megvan a gyermekben.

Értékelés: A lista szempontjai után zárójelben lévő „plusz” jel bűnözési tendenciát valószínűsítő, a „mínusz” jel pedig ez ellen szóló tulajdonságot jelez. A „B” szám nagyságát (tehát a bűnözési tendencia erejét) a pozitív (plusz) jelek összege jelzi.

<i>Iskolai viselkedés</i>	1	2	3	4	<i>A</i>
Reális, átgondolt célok (-)					
Irreális célok					
Sajátos képesség vagy érdeklődés (-)					
Nincs kiemelkedő képessége					
Széles körű érdeklődés					
Beszűkült érdeklődés					
Jól alkalmazkodó beállítódás					
Rosszul alkalmazkodó beállítódás					
Kiegyensúlyozott iskolai teljesítmény					
Kiegyensúlyozatlan iskolai teljesítmény					
Átlagon felüli képesség (-)					
Átlagos képességű					
Átlagon aluli képességű					
Könnyen tanul					
Nehezen tanul (+)					
Képességein felül teljesít az iskolában					
Képességeinek megfelelő színvonalon tanul (-)					
Képességein alul teljesít (+)					
Életkorát meghaladó osztályba jár					
„Túlkoros”, életkorától elmaradó osztályba jár					
Átlag feletti tanuló					
Átlagos tanuló					
Gyenge tanuló					
Jól olvas					
Rosszul olvas (olvasásban elmaradott) (+)					
Jó munkaszokások (-)					
Rossz munkaszokások (+)					
Gondosan dolgozik (-)					
Gondatlanul dolgozik (+)					
Kezdeményező					
Kevés kezdeményezőképeséget mutat					
Jó figyelemlkoncentráció					
Szórakozott, álmodozó, gyenge figyelem-koncentráció (+)					

Törekszik önfejlesztésre	1	2	3	4	<i>A</i>
Nem törekszik önfejlesztésre					
Szívós, kitartó, szorgalmas					
Könnyen elhagyja magát, nem kitartó (+)					
Lelkiismeretes, megbízható					
Megbízhatatlan, felelőtlen (+)					
Együttműködő					
Bomlasztó, nem kooperál (+)					
Önálló, független					
Függő, támogatásra van szüksége					
Önállóan dolgozik					
Sok felügyeletet igényel					
Pozitív viszonyulás az iskolához					
Rossz viszonyulás az iskolához					
Rendszeren jár iskolába					
„Iskolakerülési” problémák vannak vele					

<i>Környezete</i>	1	2	3	4	<i>A</i>
A szülők együttműködnek az iskolával, érdeklődnek gyermekük iránt					
A szülők nem működnek együtt az iskolával, nem érdeklődnek gyermekük után (+)					
Családi életük kiegyensúlyozott					
Családi életük zaklatott (+)					
A szülők elfogadják és támogatják gyermekük adottságait					
A szülők elnyomják a gyermeket					
A szülők megfelelően ellenőrzik gyermeküket					
Hiányzik a szülői felügyelet					

<i>Szociális viselkedés</i>	1	2	3	4	<i>A</i>
Barátságos, kellemes modorú (-)					
Barátságatlan, kellemetlen modorú					
Figyelmes, előzékeny, korrekt					
Tapintatlan, kíméletlen, nincs másra tekintettel					
Udvarias, jól nevelt					
Udvariatlan, neveletlen					
Becsületes (-)					
Nem becsületes					
Agresszív					
Passzív					
Elfogadja és tiszteli a tekintélyt (-)					
Visszautasítja (haraggal) a tekintélyt					
Nehezen irányítható					
Könnyen befolyásolható					
Vezető					
Másokat követ					
Aktívan részt vesz a közösség életében					
Nem nagyon vesz részt a közösség életében					
Népszerű, jól kijön a társaival (-)					
Nem fér össze társaival, nem nagyon szeretik (+)					
Társai elismerésével megelégedett					
Feltűnést kereső (+)					
Baráti kapcsolataival megelégedett					
Barátokat keres					

<i>Érzelmi fejlettség</i>	1	2	3	4	<i>A</i>
Következetes, kialakult viselkedés, szokások					
Következetlen, kialakulatlan viselkedés					
Jó magaviseletű (-)					
Magatartási problémák (+)					
Stabil, kiegyensúlyozott					
Bizonytalan, kiegyensúlyozatlan					
Megfontolt, fegyelmezett					
Impulzív, emocionális, önbizalom nélküli (+)					
Nyugodt					
Idegesség, nyugtalan (+)					
Érzelmileg érett (-)					
Érzelmileg éretlen (+)					
Extrovertált, érzelmeit kimutatja					
Nyugodt, félénk, visszahúzódozó (-)					

<i>Fizikum</i>	1	2	3	4	<i>A</i>
Testi hibája nincs					
Testi hibás (+)					

<i>Egyéb</i>	1	2	3	4	<i>A</i>

NORMATÁBLA
4ÉV 6 HÓ - 4 ÉV 11 HÓ (+31 NAP)

normapont	MM	VPM	NY
	nyerspont		
1			
2			
3		4	3
4	8	5	4
5	9-10	6	5
6	11	7-8	6-7
7	12-13	9	8-9
8	14	10-11	10
9	15	12	11
10	16-17	13	12-13
11	18	14-15	14
12	19-20	16	15-16
13	21-22	17	17
14	23	18-19	18-19
15	24	20	20
16	25	21-22	21-22
17	26-27		23
18			24
19			

MSSST összesített/totál					
nyerspont	normapont	nyerspont	normapont	nyerspont	normapont
	20	32	41	55	62
	21	33	42	56	63
	22	34	43	57-58	64
	23	35	44	59	65
	24	36-37	45	60	66
	25	38	46	61	67
	26	39	47	62	68
	27	40	48	63	69
	28	41	49	64	70
	29	42	50	65	71
19	30	43	51	66	72
20-21	31	44	52	67	73
22	32	45-46	53		74
23	33	47	54		75
24	34	48	55		76
25	35	49	56	72	77
26	36	50	57		78
27	37	51	58		79
28	38	52	59		80
29-30	39	53	60		81
31	40	54	61		82

NORMATÁBLA
5 ÉV 0 HÓ – 5 ÉV 5 HÓ (+31 NAP)

normapont	MM	VPM	NY
	nyerspont		
1			1
2	6-7		
3	8-9		4
4	10	7	5
5	11	8-9	6-7
6	12	10	8
7	13-14	11	9-10
8	15-16	12	11
9	17	13	12-13
10	18-19	14	14
11	20	15-16	15
12	21	17	16-17
13	22-23	18	18
14	24	19	19-20
15	25-26	20	21-22
16	27	21	23
17		22-23	24
18		24	
19			

MSSST összesített/totál					
nyerspont	normapont	nyerspont	normapont	nyerspont	normapont
	20	36	41	59-60	62
14	21	37	42	61	63
	22	38	43	62	64
	23	39-40	44	63	65
	24	41	45	64	66
18	25	42	46	65	67
	26	43	47		68
	27	44	48		69
22	28	45	49		70
23	29	46	50		71
24	30	47	51		72
25	31	48	52		73
26	32	49	53		74
27	33	50-51	54		75
28	34	52	55		76
29	35	53	56		77
30	36	54	57		78
31	37	55	58		79
32-33	38	56	59		80
34	39	57	60		81
35	40	58	61		82

NORMATÁBLA
5 ÉV 6 HÓ – 5 ÉV 11 HÓ (+31 NAP)

normapont	MM	VPM	NY
	nyerspont		
1			1
2		7	2
3		8	3-5
4	11-12	9	6-7
5	13	10-11	8
6	14	12	9-10
7	15-16	13	11
8	17	14-15	12-13
9	18-19	16	14
10	20	17-18	15-16
11	21-22	19	17
12	23	20	18-19
13	24	21-22	20
14	25-26	23	21-22
15	27	24-25	23
16	28	26	24-25
17			
18			
19			

MSSST összesített/totál					
nyerspont	normapont	nyerspont	normapont	nyerspont	normapont
	20	43	41	66	62
	21	44-45	42	67	63
	22	46	43	68	64
	23	47	44	69	65
	24	48	45	70	66
25	25	49	46	71	67
26-27	26	50	47	72	68
28	27	51	48	73	69
29	28	52	49		70
30	29	53	50		71
31	30	54	51		72
32	31	55	52		73
33	32	56	53		74
34-35	33	57	54		75
36	34	58	55		76
37	35	59	56		77
38	36	60-61	57		78
39	37	62	58		79
40	38	63	59		80
41	39	64	60		81
42	40	65	61		82

NORMATÁBLA
6 ÉV 0 HÓ – 6 ÉV 5 HÓ (+31 NAP)

normapont	MM	VPM	NY
	nyerspont		
1	8		
2	9	8	
3	10-11	9	
4	12	10	7
5	13-14	11-12	8-9
6	15	13	10-11
7	16-17	14	12
8	18	15-16	13-14
9	19-20	17	15
10	21	18	16-17
11	22-23	19-20	18
12	24	21	19-20
13	25-26	22	21
14	27	23-24	22-23
15	28-29	25	24
16		26	
17		27-28	
18			
19			

MSSST összesített/totál					
nyerspont	normapont	nyerspont	normapont	nyerspont	normapont
	20	48	41	68	62
	21	49	42	69-70	63
	22	50-51	43	71	64
	23	52	44	72	65
	24	53	45	73	66
	25	54	46	75	67
	26	55	47	76	68
	27	56-57	48	77	69
	28	58	49		70
	29	59	50		71
35	30	60-61	51		72
36	31	62	52		73
37	32	63	53		74
38	33	64-65	54		75
39	34	66-67	55		76
40	35	68	56		77
41	36	69	57		78
42-43	37	70	58		79
44	38	71	59		80
45-46	39	72	60		81
47	40	73-74	61		82

